



Rijksmuseum Amsterdam  
Postbus 74888  
1070 dn Amsterdam  
telefoon 020 674 70 00  
telefax 020 674 70 01  
e-mail info@rijksmuseum.nl  
internetsite www.rijksmuseum.nl

## Jaarverslag 2001

4	Schenkers en legatoren	
5	Sponsors en donaties	3
6	Bezoekcijfers	
7	Doelstelling	
9	Verslag van de directie	
37	Essays	
51	Aanwinsten	
65	Bijlagen	
107	Financieel overzicht 2001	

# Schenkers en legatoren

4

## Afdeling Nederlandse geschiedenis

Stadsarcheologische Dienst Amsterdam  
Vereniging Rembrandt Nationaal Fonds  
Kunstbehoud, Amsterdam  
Tweede Kamer der Staten-Generaal, Den Haag  
Mw C.L. Goedhart, Amsterdam  
Mw C. du Mortier, Haarlem  
Erven W.L. du Mortier, Valkenburg a/d Geul  
De heer W. van de Put, Amsterdam  
De heer W. Schmitz, Amsterdam  
Mw A.A. Siegenbeek-van Heukelom,  
Amerongen  
Mw E. Sint Nicolaas, Amsterdam  
De heer L. Voorhoeve, Gouda

## Afdeling Beeldhouwkunst en Kunstnijverheid

Mw C.D. Rijkens-van der Dussen, Oldenbroek  
De heer C.J. van Tienhoven, Aerdenhout  
De heer N. Weel en Mw E. Weel-Koning,  
Kortenhoeft  
Legaat Mw C.C.J. Stoubendorff-Weddelink,  
Amsterdam  
Mw L. barones van Asbeck-Leyds, mw. A.  
Korteweg-Leyds en W.J. Leyds, Laren

## Rijksprentenkabinet

### *Tekeningen*

Mw H.N. Bantzinger-Paërl, Amstelveen  
Mw S. Dwinger-van der Sluis, Amsterdam  
Mw E. Wezelaar-Dobbelmann, Amsterdam  
De heer N. Wijnberg, Amsterdam/Laren  
De heer en Mw George en Maida Abrams,  
Boston

### *Prenten*

Mw E.H. Ariëns-Kappers, Amsterdam  
De heer J. de Beus, Muiderberg  
Mej. L.J.C. Frerichs, Amsterdam  
De heer H.M.M. van Hugten, Hilversum  
De heer S. Koene, Den Haag  
De heer R. Lunsingh Scheurleer, Amsterdam  
Mw M.E. Pauw, Putten en Mw W. Pauw,  
Schagen

De heer J.F.H. Perrée, Eindhoven  
De heer R.J. te Rijdt, Amsterdam  
De heer Chr. Schuckman, De Meern  
De heer en mevr. S. Stigter, Amsterdam  
Vereniging Exlibris Wereld, Groenekan  
De heer K. Wetselaar, Krommenie  
De heer N. Wijnberg, Amsterdam/Laren

### *Documenten en objecten*

Mw B.J.M. Aarts-Stevens, Maastricht  
De heer F.L. Bastet, Oegstgeest  
Van Dobbenburgh, Bentveld  
De heer dr. J.W. Niemeijer, Broek in Waterland  
De heer P. Schatborn, Amsterdam  
De heer K.J.M. Wetselaar  
De heer N. Wijnberg, Amsterdam/Laren

### *Foto's*

Mw M. Boom, Leiden  
Mw L. Couvée-Jampoller, Amsterdam  
De heer W. Dingemans, Zeist  
Mw H. Immink, Rotterdam  
De heer S. Joseph, Brussel  
Mw M.A. Kikkert-Verheus, Amsterdam  
De heer Jaroslav Kolár, Slany (Tsjechië)  
De heer L. Tilanus, Leiden  
De heer S. White, San Francisco  
Mw A. van Zijl, Amsterdam

## Bibliotheek

Adriaan Roland Holst School, Bergen  
Kodansha, Tokyo  
Municipality of San Juan, Puerto Rico  
De heer N. Barker, Londen  
De heer L.J. Bol (schenking uit diens nalaten-  
schap, via Dordrechts Museum)  
De heer J.P. Filedt Kok, Amsterdam  
Mw J.U. Flohil-de Jong (nalatenschap J. Flohil)  
De heer K.F. van Leuven, Amsterdam  
De heer en Mw E. van der Vossen-Delbrück,  
Amsterdam

# Sponsors en donaties

5

## Subsidiënt

Ministerie van OCenW

## Begunstigers

Jhr. Mr. J.H. Loudon  
Mondriaan Stichting  
Prins Bernhard Cultuurfonds  
Stichting Het Rijksmuseum Fonds  
Vereniging Rembrandt  
VSB Fonds  
SponsorBingo Loterij  
F.G. Waller-Fonds

## Het *Nieuwe* Rijksmuseum

De Staat der Nederlanden  
Royal Philips Electronics  
Founder van Het *Nieuwe* Rijksmuseum  
SponsorBingo Loterij  
Hoofdsponsor van Het *Nieuwe* Rijksmuseum

## Fondsen op Naam

### (beheerd door het Rijksmuseum Fonds)

Michael Drabbe Fonds  
Ebus Fonds  
Goslings NieuwBeerta Fonds  
Paul Huf Fonds  
Victor Muller Fonds  
Fonds J.W. Edwin vom Rath  
Suman Fonds  
Veluvine Molijn de Groot Fonds

## Sponsors

Achmea  
Deutsche Bank  
Cortona  
ISS Nederland  
Kempen & Co  
Philips Nederland  
Viacom

## Donaties en subsidies voor projecten

Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit  
NWO/Gebiedsbestuur Geesteswetenschappen  
Jaffé-Pierson Stichting  
HGIS-C (Ministerie van Buitenlandse Zaken  
en Ministerie van OCenW)  
H.B. van der Ven  
Stichting Dr. Hendrik Muller's  
Vaderlandsch Fonds  
ToKeN 2000  
K.F. Hein Fonds  
Stichting Charema Fonds voor Geschiedenis  
en Kunst  
F. Mortelmans Stichting  
M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting  
Wassenbergh-Clarijs Stichting

## Voorkeursleveranciers

Ahrend  
Drukkerij Industrie  
Drukkerij Mercurius  
Flowershop Ivy  
Moët-Hennessy

# Bezoekcijfers

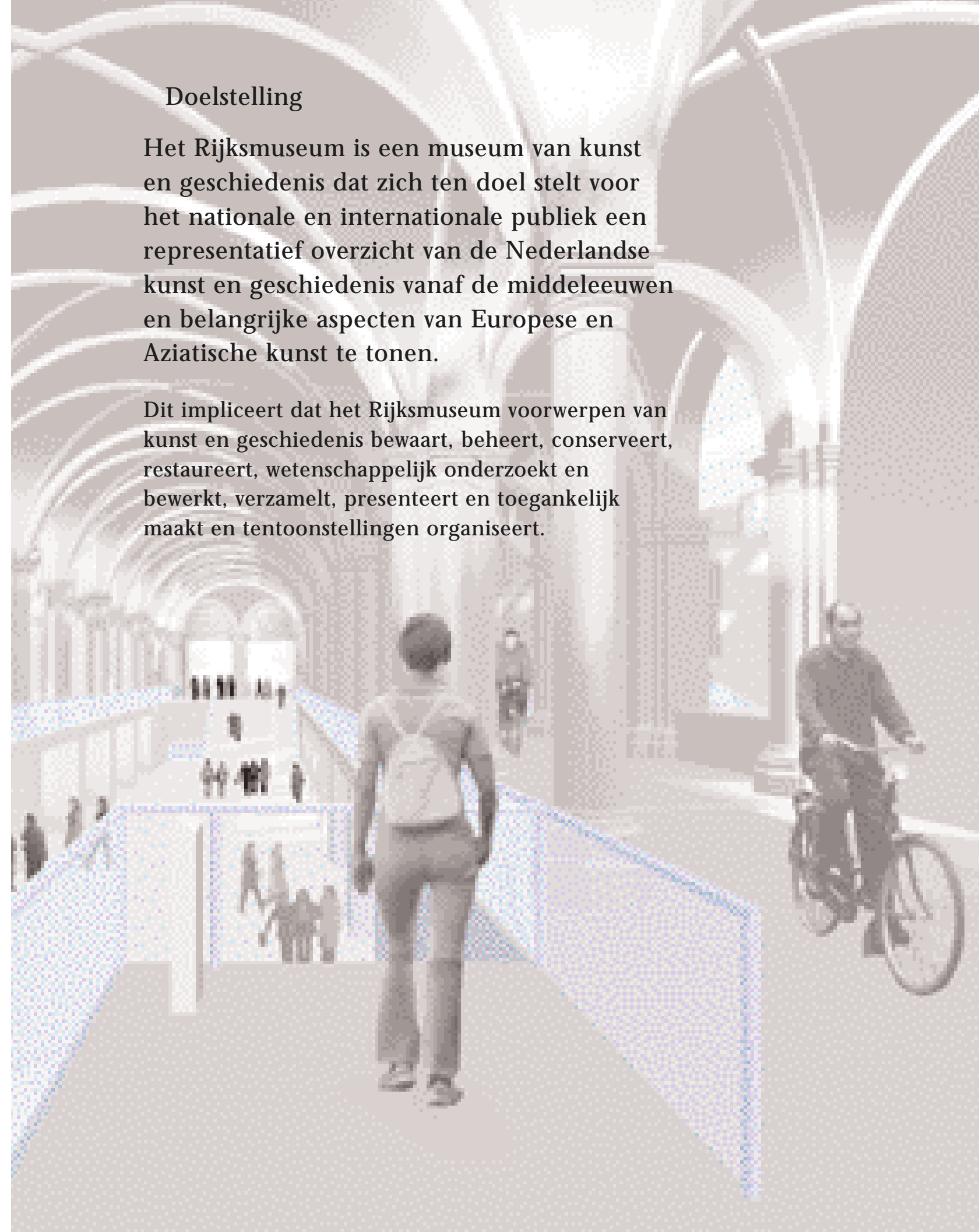
6

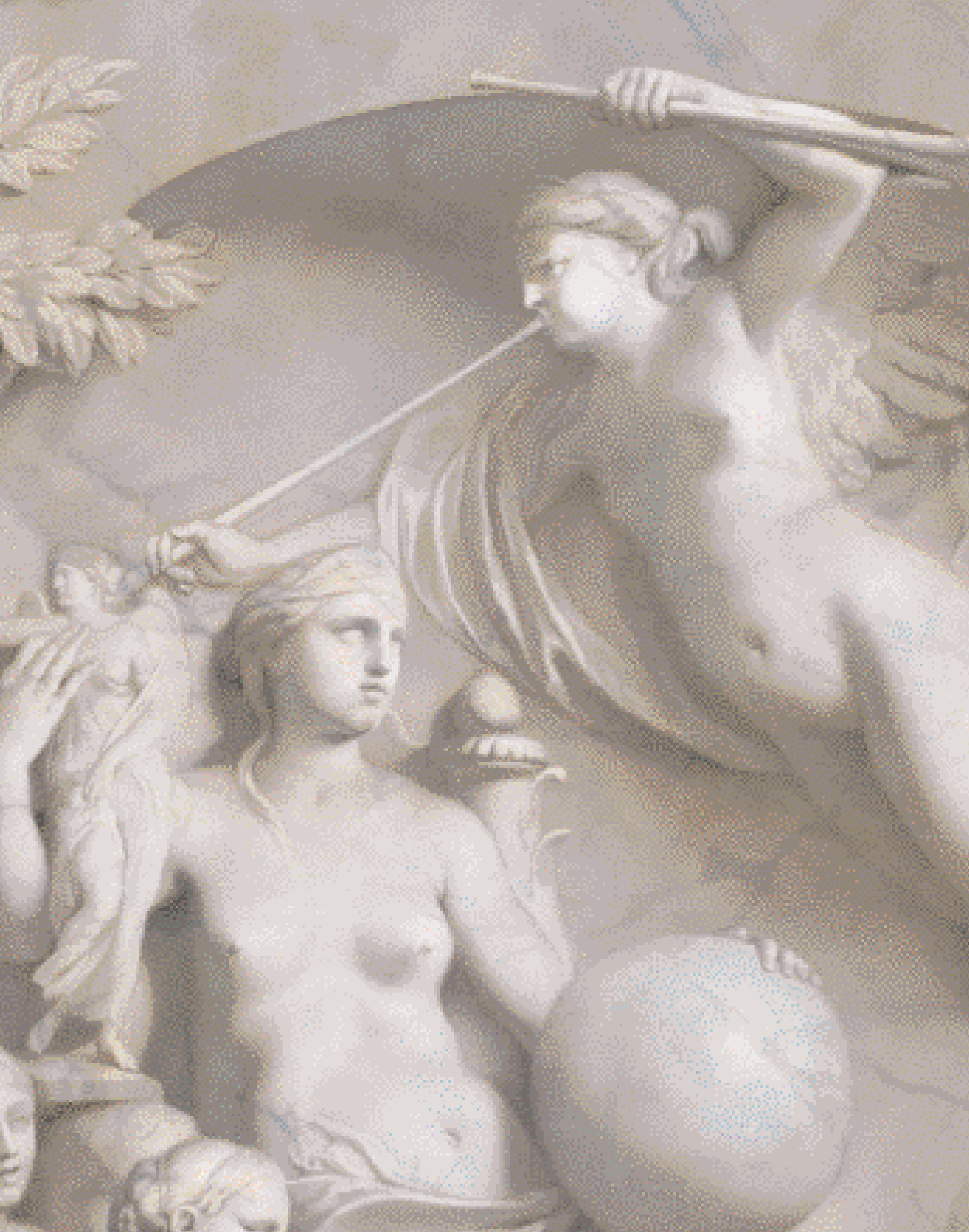
	2000	2001
<b>Betalende bezoekers</b>		
Volwassenen	651.538	513.806
Kinderen	48.352	
Gezin (aantal personen)	18.808	24
Volwassenen in groepsverband	82.355	179.790
Houders museumjaarkaarten	169.784	69.048
Museumjaarkaarten en rabo		66.190
Kinderen in groepsverband	25.127	
Gereduceerd individueel	60.172	3.201
Volkskrantlezingen	804	
Museumzondag en open dag	5.486	
Subtotaal	1 062.426	832.059
<b>Gratis bezoekers</b>		
Kinderen		78.352
Kinderen in groepsverband		4.193
Schoolverband en museumles	46.400	44.135
Avondontvangsten	14.179	10.671
Relaties	5.026	9.285
Bezoekers studiezaal	3.293	4.201
Sponsors	349	69
Diversen	14.765	32.596
Subtotaal	84.012	183.502
<b>Totaal aantal bezoekers</b>	<b>1 146.438</b>	<b>1 015.561</b>
<b>Enkele kengetallen</b>		
Totaal betalend bezoek	78,2%	68,6%
Totaal houders MJK	14,8%	13,3%
Totaal gratis	7,0%	18,1%
<small>Totaal bezoekers 2001 is 12% lager dan in 2000.</small>		
<small>Totaal bezoek houders MJK is 21% lager dan in 2000.</small>		
<b>www.rijksmuseum.nl</b>		
Unieke bezoekers		296.975
Pageviews		1 306.024

## Doelstelling

Het Rijksmuseum is een museum van kunst en geschiedenis dat zich ten doel stelt voor het nationale en internationale publiek een representatief overzicht van de Nederlandse kunst en geschiedenis vanaf de middeleeuwen en belangrijke aspecten van Europese en Aziatische kunst te tonen.

Dit impliceert dat het Rijksmuseum voorwerpen van kunst en geschiedenis bewaart, beheert, conserveert, restaureert, wetenschappelijk onderzoekt en bewerkt, verzamelt, presenteert en toegankelijk maakt en tentoonstellingen organiseert.





**Verslag van de directie 2001**

Het *Nieuwe* Rijksmuseum

Het Rijksmuseum debatteert

organiseert

presenteert

verzamelt

digitaliseert

onderzoekt

werkt samen

adviseert

beheert

verstrekt bruiklenen

restaureert

fotografeert

ontvangt

werft fondsen

Rijksmuseum Fonds

Directie

Raad van Toezicht

Ondernemingsraad (or)

Personeel en Organisatie

Personeelsvereniging

Het Rijksmuseum kijkt vooruit

Het Rijksmuseum, nauwelijks bekomen van de viering van zijn 200ste verjaardag, kreeg in 2001 geen kans om op zijn lauweren te rusten. Tot aan de renovatie, waarvan de start in het najaar van 2003 voorzien is, blijft het museum zijn publiek een volledig en rijkgeschakeerd programma bieden.

Het afgelopen jaar werd daarbij bijzondere aandacht geschonken aan toegankelijkheid voor de jeugd. Voortaan kunnen alle jongeren tot en met 18 jaar het Rijksmuseum gratis bezoeken. Omdat zij natuurlijk niet zomaar vanzelf komen, werden speciale activiteiten voor jongeren en kinderen geprogrammeerd, waarbij de Sesamstraataudiotour in december de spraakmakendste was.

Een ander hoogtepunt viel eveneens in de laatste maand van het jaar: de presentatie van drie schitterende portretten van de hand van Jacob Jordaens, die in januari 2002 werden aangekocht. De hiervoor benodigde 12,5 miljoen gulden (5,6 miljoen euro) kon dankzij de even genereuze als alerte samenwerking van overheid, fondsen en particulieren in een periode van twee maanden bijeen worden gebracht. Met deze aanwinst is Jordaens als portrettist thans op superieure wijze in de Collectie Nederland vertegenwoordigd en kreeg de presentatie van de Vlaamse 17de-eeuwse kunst in het Rijksmuseum een geweldige impuls. Op 14 december werd het ensemble in aanwezigheid van de staatssecretaris en de andere gulle gevers in de Eregalerij gepresenteerd.

De gebeurtenissen van 11 september in de Verenigde Staten lieten ook de kunstwereld niet onberoerd. Het gehele internationale tentoonstellingsbedrijf ondervond er de effecten van en de reeds eerder ingezette stagnatie in de economische groei werd erdoor versterkt. Er kwamen minder bezoekers uit de Verenigde Staten en Japan. Toch kon het Rijksmuseum het jaar 2001 afsluiten met het onder de omstandigheden bevredigende totaal van 1.015.561 bezoekers.



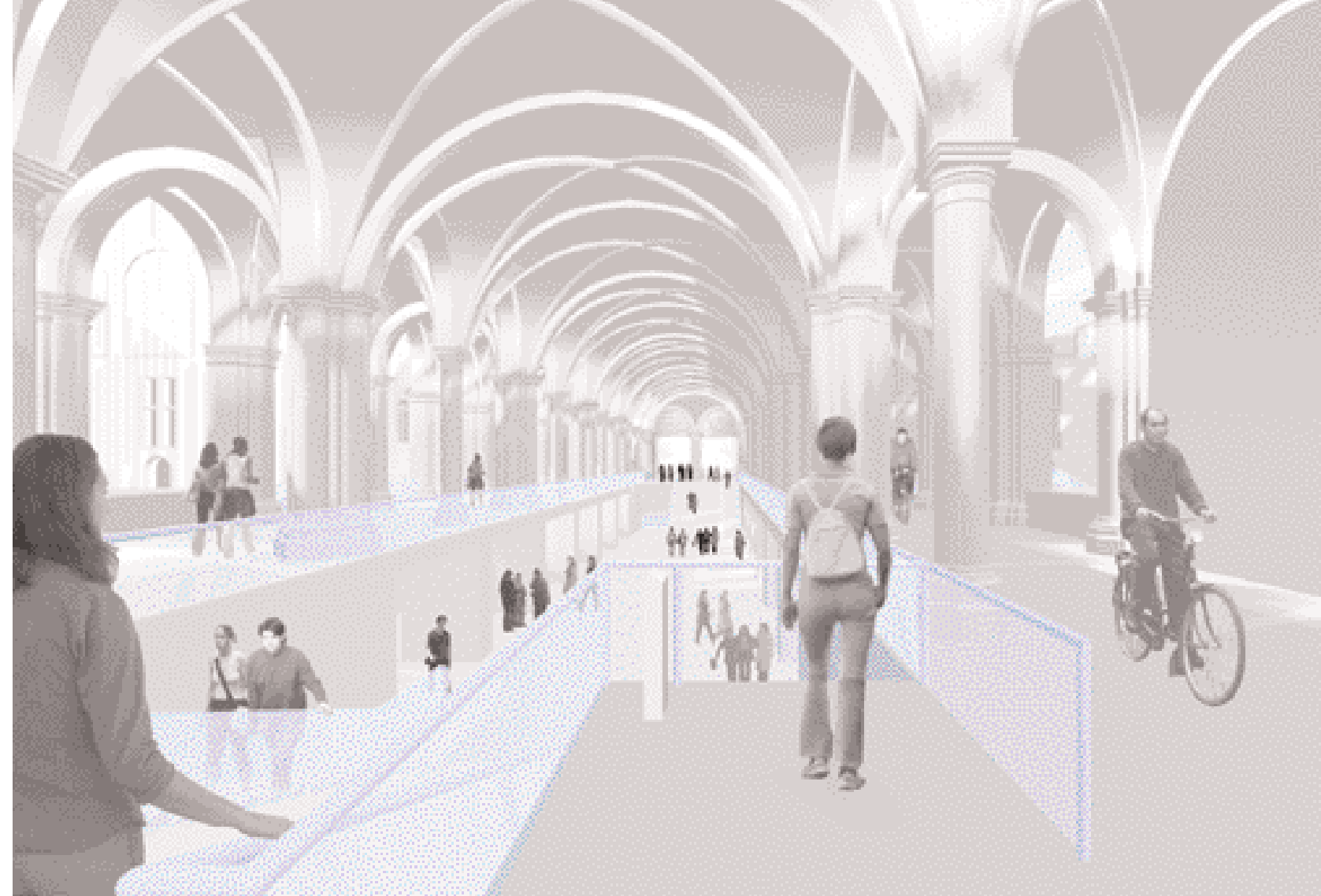
In de zomer van 2001 kwam de financiering van Het *Nieuwe* Rijksmuseum rond. In 2000 had de rijksoverheid reeds haar bijdrage van 345 miljoen gulden gevoteerd. In februari 2001 werd bekend dat de SponsorBingo Loterij het project gedurende 10 jaar als hoofdsponsor zou steunen en op 26 juni ondertekende de heer Kleisterlee in de Eregalerij de overeenkomst waarmee Royal Philips Electronics founder werd van het renovatieproject.

De 'ingrijpende renovatie van het Rijksmuseum' kreeg in september 2001 ook aandacht in de troonrede. Eerder in het jaar was er op uitnodiging van staatssecretaris Van der Ploeg een brede discussie gevoerd over de plannen. Het centrale evenement daarbij was het debat op 6 februari in de Beurs van Berlage, maar nog tot ver in de zomer vonden tal van andere debatten plaats over deelthema's en voor specifieke doelgroepen. Begin september publiceerde de directie een brief getiteld 'Gevoel van schoonheid, besef van tijd' aan de staatssecretaris, waarin onze bevindingen en conclusies naar aanleiding van de debatten werden neergelegd.

### Het *Nieuwe* Rijksmuseum

In 2001 werden belangrijke stappen in de richting van de realisering van Het *Nieuwe* Rijksmuseum gezet. Naast het rondkrijgen van de financiering stond de eerste helft van het jaar vooral in het teken van de architectenkeus.

Op 26 juni 2001 bekrachtigden Ronald de Leeuw en ir. G. Kleisterlee, President & CEO van Royal Philips Electronics NV, de samenwerking tussen Philips en Het *Nieuwe* Rijksmuseum, Foto: Jürgen Krielen



Op 16 januari vond een tweede briefing plaats van de architecten die in het kader van een Europese aanbesteding naar de opdracht voor de renovatie dongen. In maart vergaderde de selectiecommissie en op 4 april werd de keus voor het Spaanse duo Cruz en Ortiz door staatssecretaris Van der Ploeg wereldkundig gemaakt.

De bekroonde visie van het Spaanse duo Cruz en Ortiz vond in brede kring waardering. In mei volgde de keuze voor de firma Van Hoogevest voor de restauratie-aspecten. De maquettes en overige ontwerpen van alle mededingende architecten werden een maand lang in de Hoekzaal van het museum geëxposeerd. Daarbij was een speciale krant

beschikbaar. Op donderdagavond was de Hoekzaal bovendien gratis geopend voor publiek. Op 12 juli was er gelegenheid voor de museummedewerkers om kennis te maken met architect Cruz.

De organisatie van de renovatie krijgt gestalte in een samenwerkingsverband tussen de ministeries van ocnw, vrom en het Rijksmuseum. Hiertoe is een Stuurgroep ingesteld waarin de drie partners paritair zijn vertegenwoordigd. De stuurgroep, onder voorzitterschap van de heer Jan Veraart, legt verantwoording af aan een College van Principalen, waarin de staatssecretarissen van ocnw en vrom alsmede de hoofddirecteur van het Rijksmuseum zitting hebben. Als programmadirecteur van de uitvoeringsorganisatie is de heer Bart van der Pot aangesteld.



Eén van de acties van de stuurgroep was het voteren van geld voor de snelle ontsluiting van het Cuypersarchief door het Nederlands Architectuurinstituut. Binnen het Rijksmuseum werd een werkgroep ('Inhoudelijk Team') geformeerd die zich bezighoudt met de implementatie van het presentatieconcept, begeleid door een klankbordgroep. Daarnaast zijn de voorbereidingen voor de immense verhuisoperatie in gang gezet en werd gezocht naar tijdelijke ruimten om zowel de collecties als de medewerkers te huisvesten tijdens de jaren van renovatie. Het facilitair bedrijf en de sector collecties leverden daarnaast belangrijke bijdragen in het opstellen en verfijnen van de diverse programma's van eisen.

In verband met de voorbereidingen van Het Nieuwe Rijksmuseum werden er communicatieplannen gemaakt voor de aanloop naar de start van de renovatie. Bovendien werd een speciale krant geproduceerd, werd de bestaande folder uitgebreid en herdrukt en werd er een speciale afdeling op de site van het museum geopend. In december werd de communicatie bij eerdere verbouwingstrajecten bij Europese en Amerikaanse musea onderzocht.

### Het Rijksmuseum debatteert

Op 6 februari werd in de Beurs van Berlage gediscussieerd over de voornemens van het Rijksmuseum, aan de hand van een boekje met 100 stellingen. Adriaan van Dis leidde de bijeenkomst, die diezelfde avond een pendant kreeg via een debat in De Balie, georganiseerd door arcam, waarin vooral de architectuur centraal stond. Beide debatten kregen – ook tevoren – ruim aan-



Staatssecretaris dr. F. van der Ploeg en Ronald de Leeuw tijdens het debat over Het Nieuwe Rijksmuseum op 6 februari 2001 in de Beurs van Berlage

dacht in de pers en werden in de loop van 2001 gevolgd door tal van kleinere debatten over meer specifieke deelaspecten. Het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap belegde op 18 mei een discussiebijeenkomst waar de menging van geschiedenis en kunst en ook de plek van de niet-Nederlandse kunst centraal stonden.

Op 2 juli was de toeristische sector aan zet om zijn visie op de plannen te geven en op 27 augustus organiseerde het museum een discussiebijeenkomst onder de titel 'Nieuwe Nederlanders en Het Nieuwe Rijksmuseum'. Op 28 augustus volgde een bijeenkomst met docenten. Zeer uiteenlopende groeperingen hebben zich in de afgelopen periode kunnen uitspreken over de gewenste ontwikkelingen van het museum. De tekst van de debatten was naderhand, waar beschikbaar, op de website van het museum voor iedereen te lezen.

### De directie van het Rijksmuseum heeft in september in een brief aan de staatssecretaris van cultuur uitvoerig haar eigen reactie verwoord op het gevoerde maatschappelijk debat. Het museum was verheugd te merken hoezeer het museum middenin de Nederlandse samenleving staat.

Het heeft enerzijds vele bevestigingen gezien van zijn plannen. Anderzijds heeft het debat concepten aangescherpt en verdiept, hetgeen tot bijstellingen en verfijningen van eerdere nota's en standpunten leidde. De tekst van de brief aan de staatssecretaris is op de website van het museum te lezen. De hoofd directeur verzorgt voorts sinds oktober 2001 een column in Het Financieele Dagblad waarin regelmatig over de voortgang van Het Nieuwe Rijksmuseum wordt bericht.

### Het Rijksmuseum organiseert

Het Rijksmuseum verzorgde het gehele jaar door tal van activiteiten. Spectaculair was de Museumnacht op 10 november, die veel aandacht van de media kreeg.

12

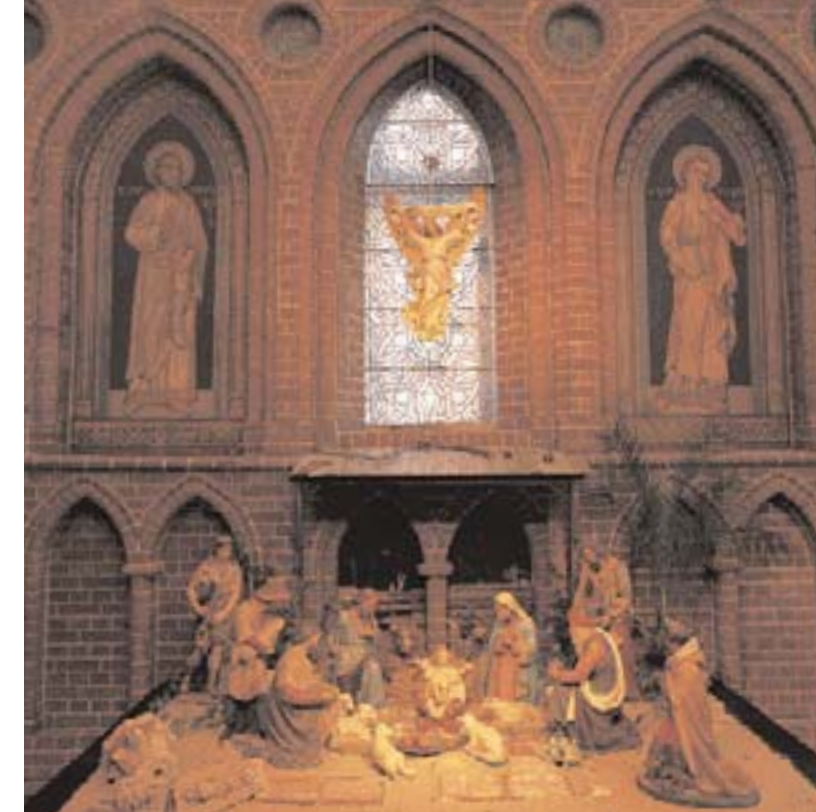


586 bezoekers van de Museumnacht maakten gebruik van de mogelijkheid om met hun paspartout achteraf nog een keer een extra bezoek aan het Rijksmuseum te brengen, een toevoeging aan de Museumnacht waar het Rijksmuseum blij mee is. Dankzij de inzet van velen, waarbij het facilitair bedrijf met ere zij genoemd, verliep het evenement vlekkeloos.

De afdeling Educatie & Publieksinformatie belegde op 8 oktober een ckv-docentendag. Voortbouwend op de geliefde vsb-museumzondagen organiseerde het museum dit jaar zelf vier zondagen met Joost de Suppoost. Het nieuwe cursusaanbod van het museum sloeg goed aan en sommige cursussen moesten herhaald worden om aan de grote vraag te voldoen.

In samenwerking met 'Sesamstraat' werd een audiotour voor kleuters gemaakt. Bij de balie kiest de jonge bezoeker zijn lievelingspersonage, zet de koptelefoon op en onder 'begeleiding' van Pino, Tommie of Ieniemienie worden de kleintjes huppelend langs de kunstwerken geleid. Muzikale omlijsting wordt gevormd door een vrolijk 'Nacht-wachtlied', dat tot schrik van menige oudere

Bert en Ernie bij de Nachtwacht tijdens de presentatie van de kleuteraudiotour op 21 december 2001  
Foto: Marcel Molle



bezoeker uit volle kinderborst wordt meegezongen. Op een speelse manier leren de kinderen zo iets over kunst.

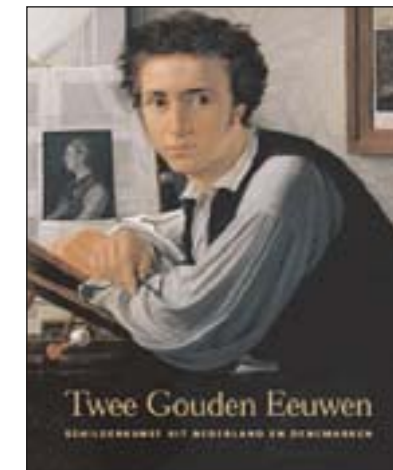
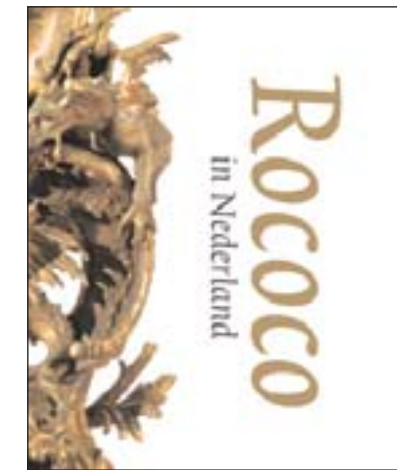
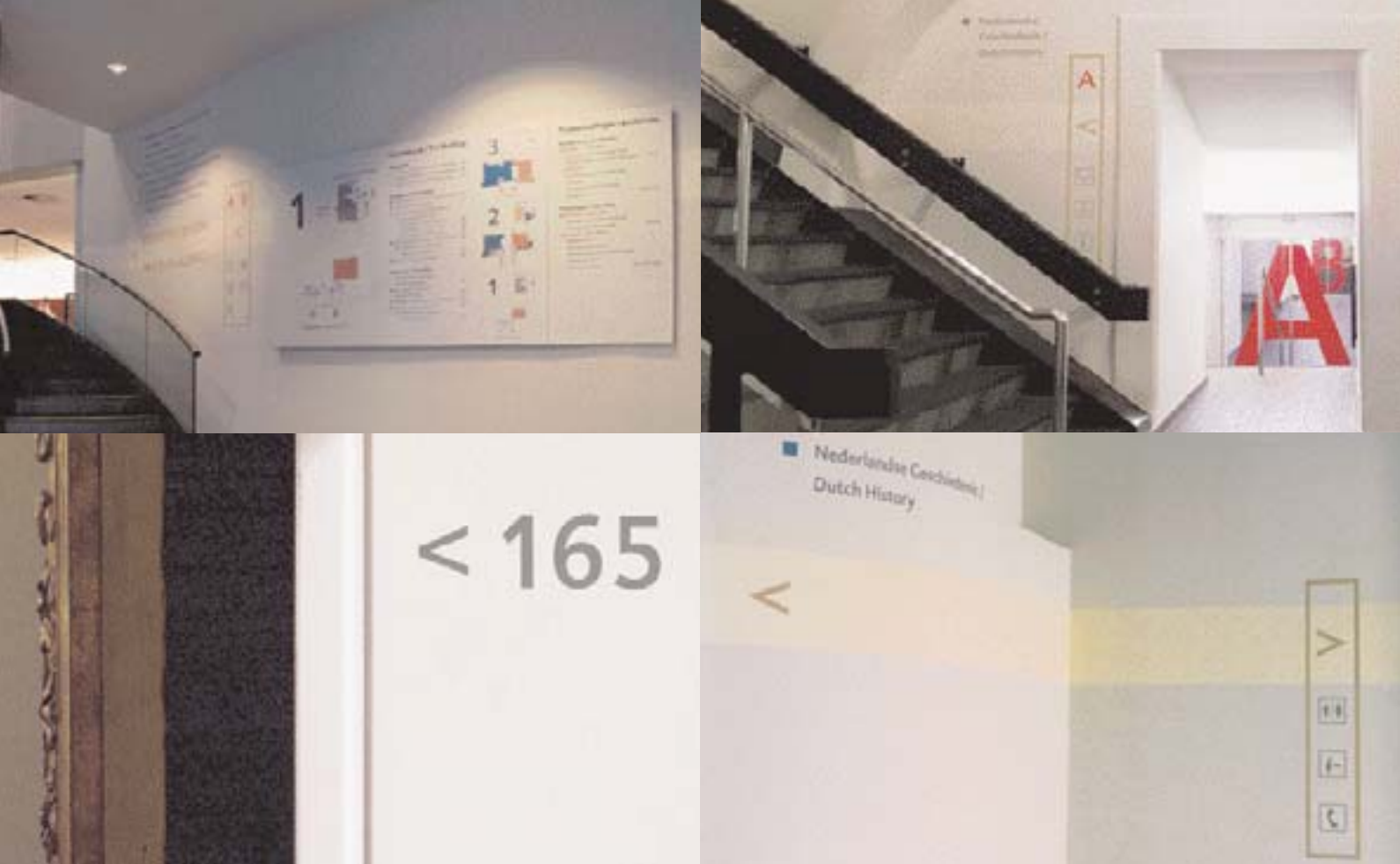
In de periode rond Kerstmis en Nieuwjaar werd het museum in kersttooi gestoken, klonk er harpmuziek op de Eregalerij en was in de Aduardkapel – voor het eerst sinds lang voor het publiek opengesteld – een door de verzamelaar Clemens Merkelbach van Enkhuizen ingerichte neogotische kerststal te bewonderen. Er was een speciale audiotour die de bezoeker langs schilderijen met heiligen voerde en ook de door vsb gesponsorde museumdag van 16 december stond in dit teken: 'Van Sint Joost tot Sint Juttemis'.

### Het Rijksmuseum presenteert

De rijke en veelzijdige collectie van het Rijksmuseum is de hechte basis voor alle activiteiten. Ook bij een naderende renovatie blijft een uitgewogen en aantrekkelijke presentatie van de verzamelingen eerste voorwaarde. Het Rijksmuseum heeft dan ook in 2001 nog veel aandacht aan de verzorging van de vaste opstelling besteed. Na

Kerst in het Rijks: de kerststal in de Aduardkapel  
Ontwerp: Clemens Merkelbach van Enkhuizen  
Foto: Capital Photos





tiende eeuw). Vanuit een groeiend nationaal bewustzijn zagen de Deense kunstenaars de onafhankelijke burgerlijke samenleving van het 17de-eeuwse Holland als een lichtend voorbeeld. Dit uitte zich vooral in navolging van de Hollandse genre- en landschapsschilderkunst. 'Twee Gouden Eeuwen' werd georganiseerd in samenwerking met het Statens Museum for Kunst in Kopenhagen, waar de tentoonstelling in de aanwezigheid van Koningin Margarete eind januari in première was gegaan. De zomertentoonstelling liep van 16 juni tot 16 september. De sponsor was Kempens & Co.

Als gebruikelijk verzorgde het Rijksprentenkabinet een viertal tentoonstellingen. Mede naar aanleiding van de schenking van de heer Goslings opende het jaar met een tentoonstelling van Surimono's. Daarbij was gastconservator Ch. van Rappard betrokken. Ook de op 6 april geopende tweede expositie 'Portretten & Stillevenen' toonde de vruchten van jarenlang particulier verzamelen, in dit geval de foto's uit de collectie Manfred Heiting. In de zomermaanden nam Peter Schatborn wegens pensionering afscheid als hoofd van het Rijksprentenkabinet met 'Tekenen van



Ontwerp omslag catalogus v.l.n.r.: Berry Slok (genomineerd voor 'mooiste boekomslagen 2001'), Korsager Grafisk Design A/S Esbjerg, René Staelenberg

Tentoonstelling 'Zimmer Frei, Nederland-Duitsland na 1945', 26 mei t/m 16 september 2001  
Ontwerp: professor J. Fiebelkorn Drasen, Potsdam

afloop van de jubileumtentoonstelling 'De Glorie van de Gouden Eeuw' in het najaar van 2000 werd de presentatie van de Nederlandse schilderkunst van de Middeleeuwen tot en met de late 19de eeuw geheel in het hoofdgebouw geconcentreerd. In de loop van 2001 werden op tal van punten nog verdere verfijningen in de hanging verwezenlijkt. Ook werden twee aparte zaaltjes geopend waar schilderijen van klein formaat en miniatures in nieuw ontworpen vitrines worden gepresenteerd. Bovendien is naast de Nachtwachtzaal een zaal in gebruik genomen waar de nieuwste aanwinsten van het museum getoond worden.

Het Rijksmuseum organiseerde in 2001 een breed scala aan tentoonstellingen. De prachtige Meissendierplasticen, die sinds november 2000 de Eregalerij hadden gesierd, reisden na de sluiting van de tentoonstelling op 4 maart door naar het Getty Museum in Malibu, dat de tentoonstelling en catalogus van het Rijksmuseum overnam. De succesvolle tentoonstelling 'Regenten in de kle- ren' werd verlengd tot en met 24 juni.

In de zalen van de afdeling Aziatische kunst liep de in 2000 gestarte tentoonstelling 'Royers Chinese Kabinet' nog tot en met 11 maart. In de maanden april, mei en juni was – in twee delen – het werk van de Japanse prentkunstenaar Ohara Koson te zien.

De zomertentoonstelling 'Twee Gouden Eeuwen. Schilderkunst uit Nederland en Denemarken' bood een uitgebreide selectie werken uit zowel de Hollandse als de Deense Gouden Eeuw (voor de Denen was dat de vroege negen-

**Het museum greep de herinrichting van het schilderijenparcours aan om een nieuwe bewegwijzering te introduceren ter vervanging van het bestaande systeem uit 1985 naar een ontwerp van Studio Dumbar. De nieuwe bewegwijzering, met bijbehorende plattegrond, is ontworpen door Gracia Lebbink.**

Nieuwe bewegwijzering in het Rijksmuseum





Tentoonstelling 'Rococo. Nederland aan de zwier',  
3 november 2001 t/m 3 februari 2002  
Ontwerp: Paul Gallis

Plaatsing van één van de Rococo topstukken door  
Robert van Langh en Reinier Baarsen: verguld zilveren  
tafelstuk van Claude II Ballin, Parijs, 1747. Foto: ANP

warmte', gewijd aan Nederlandse tekenaars die in de Gouden Eeuw in Italië werkten. Het jaar werd besloten met een presentatie van de aanwinsten aan tekeningen, prenten en fotografie.

Naast drie presentaties die nog in 2000 waren gestart, waarover vorig jaar reeds werd bericht, presenteerde de afdeling Nederlandse geschiedenis van 25 mei tot en met 23 september 'Zimmer frei', gewijd aan de relatie Nederland-Duitsland na 1945.

De jaarlijkse foto-opdracht 'Document Nederland', die de afdeling Nederlandse geschiedenis samen met nrc Handelsblad verstrekt, had dit jaar de zgn. Vinex-locaties als thema. Fotograaf Bart Sorgedragter fotografeerde gedurende een jaar zes huishoudens tijdens hun verhuizing naar een nieuwe woning in Leidsche Rijn.

**Het jaar 2001 werd besloten met de wintertentoonstelling die dit jaar aan de 18de-eeuwse kunstnijverheid was gewijd, onder de titel 'Rococo. Nederland aan de zwier'. De tentoonstelling, gesponsord door Royal Philips Electronics, werd zowel om de keuze van het thema, de wijze van presentatie als de kwaliteit van het onderzoek hoog geprezen.**

De buitenlandse pers sprak van de 'Swinging Netherlands' en een 'dazzling exhibition'. De uitdagende, maar in alle opzichten passende inrichting was verzorgd door theaterontwerper Paul Gallis en sloeg in brede kring aan. De recensie in The Art Newspaper had als kop: 'Madame de Pompadour meets Philippe Starck'. De catalogusomslag, ontwerp Berry Slok, werd genomineerd bij de tien best verzorgde van 2001. Parallel aan de rococotentoonstelling waren in de textielzaal onder de titel 'À la Mode' 18de-eeuwse kostuums uit eigen bezit te zien.

Vrijwel alle tentoonstellingen gingen vergezeld van een begeleidende publicatie (zie pagina 79),

merendeels uitgegeven als co-productie met Uitgeverij Waanders bv te Zwolle, waarin de kennis van onze specialisten over de collecties of de behandelde thema's haar neerslag vond. Niet aan een specifieke tentoonstelling gerelateerd waren de volgende twee publicaties: het Rijksmuseumdossier 'Wonderspiegel van Oranje: een geschiedenis van het Nederlandse vorstenhuis' (auteur Harm Stevens) en deel II in de reeks 'Nederlandse kunst in het Rijksmuseum', gewijd aan de periode 1600-1700 (redactie: Jan Piet Filedt Kok).

Ook in 2001 verschenen in (inter)nationale media weer honderden artikelen en reportages over het programma van het Rijksmuseum. In januari werd een persreis naar Denemarken georganiseerd naar aanleiding van de opening van de tentoonstelling Twee Gouden Eeuwen aldaar. Als voorbereiding op de rococotentoonstelling was er een persreis naar rococo-interieurs in Nederland.

In september was het Rijksmuseum 24 uur per dag open voor de pers: op de internationaal bekroonde site van het museum werd een speciale afdeling voor journalisten geopend, waar zowel schriftelijk als beeldmateriaal verkrijgbaar is.

#### Het Rijksmuseum verzamelt

In 2001 werden de verzamelingen opnieuw aanzienlijk verrijkt, met als onbetwist hoogtepunt de voorgenomen aankoop van de drie portretten door Jacob Jordaens die in december aangekondigd kon worden (zie pagina 56).

Eerder in het jaar werd de vroeg-18de-eeuwse schilderkunst, een gebied dat langzamerhand tot de specialismen van het Rijksmuseum gerekend mag worden, mede dankzij de Vereniging Rembrandt verrijkt met een topwerk van Nicolaes Verkolje, 'De roof van Europa' (1735/40). Het museum verwierf uit de 'post-17de eeuw' de afgelopen jaren reeds belangrijke stukken van Van der Werff, Houbraken en Willem van Mieris. Verkoljes historiestuk behoort tot de categorie pronkstukken die kunstenaars in hun atelier hielden als blijk van hun kunnen, om klanten te overtuigen. 'De





Nicolaas Verkolje (1673-1746)  
De roof van Europa  
Schilderij 57,7 x 72,8 cm  
Inv. Nr. SK-A-4967  
Aangekocht in november 2001 met steun van de  
Vereniging Rembrandt



roof van Europa' heeft een prachtig helder koloriet en bevestigt de faam die Verkoljes werk ooit genoot: 'blij, teder en schoon, fris van kleur, precies van uitvoering, schoon getekend, delicaat gepenseeld'.

Van Charles Howard Hodges verwierf het museum een aantrekkelijk portret. De voorgestelde is Pieter Ernst Hendrik Praetorius, die tussen 1852 en 1876 voorzitter was van de Raad van Bestuur van het Rijksmuseum.

Het Rijksprentenkabinet kon zich verder verheugen in de verwerving van een uniek prentalbum uit ca. 1568. De fotografiecollectie werd verder verrijkt met de aankoop van de verzameling fotoboeken van de verzamelaar Steven Joseph en een schenking van de fotograaf Erwin Olaf.

Het Rijksprentenkabinet zal zich in de toe-

Charles Howard Hodges (1864-1937)  
Portret van Pieter Ernst Hendrik Praetorius (1791-1876)  
Schilderij 70 x 60 cm  
Inv. Nr. SK-A-4965  
Aangekocht in december 2000

komst actiever gaan toeleggen op de verwerving van figuratieve prenten en tekeningen uit de twintigste eeuw. Dit gebied is door de musea voor moderne kunst in het recente verleden nogal achtergesteld bij dat van de abstracte of conceptuele kunst. De noodzaak tot een inhaalslag, waarbij de collecties van het Rijksprentenkabinet een voortreffelijke context lijken te bieden, wordt algemeen gevoeld en leidde in 2001 onder meer tot verwervingen, grotendeels via schenkingen, uit de oeuvres van Cees Bantzinger en Nicolaas Wijnberg.

Ter markering van het afscheid van Peter Schatborn als hoofd van het Rijksprentenkabinet verwierf het museum een prachtige aquarel met een stilleven van Kamerlingh Onnes. Het Rijksmuseum Bulletin wijdde een dubbelnummer aan het scheidende afdelingshoofd, dat werd opge-





volgd door Ger Luijten, tot dan hoofdconservator prenten.

Niet alle aanwinsten werden door aankoop verworven. Het museum verkreeg via het icn enkele belangrijke voorwerpen uit het opgeheven Museum voor het IJkwezen in Delft, die een nuttige rol binnen de historische collecties kunnen vervullen. Het verzamelaarschepaar George en Maida Abrams schonk het museum een fraaie figuurstudie van Lambert Doomer en van een telg uit de Amsterdamse burgemeestersfamilie Van Tienhoven kreeg het museum zilveren kandelaars geschenken.

Voor de presentatie van de afdeling Nederlandse geschiedenis verwierf het museum een gezicht op het Stadhuis van Middelburg door Reinard Kimpe, alsmede twee kernachtige portretten door Daniël Vertangen van de gouverneur van Elmina en zijn echtgenote. Samen met de andere voorwerpen uit Elmina die het Rijksmuseum bezit, waaronder de commandostaf van de gouverneur, kan deze bladzijde uit de geschiedenis van de slavenhandel nu beter aanschouwelijk gemaakt worden (zie pagina 60). De schilderijen werden verworven mede dankzij aanzienlijke steun van de Mondriaan Stichting.

### Het Rijksmuseum digitaliseert

Een belangrijke mijlpaal op het punt van de collectieregistratie was het op Intranet beschikbaar krijgen van het Collectie Management Systeem, waarmee vanaf het najaar iedere medewerker, waar ook in het gebouw, in de collectiegegevens kan zoeken. Daartoe moest een groot aantal aanpassin-

Op 29 juni 2001 nam Peter Schatborn, hoofd Rijksprentenkabinet, afscheid van het Rijksmuseum

gen worden verricht aan het Adlib-systeem. Opschoonacties met betrekking tot de kunstenaarsnamen en herkomstgegevens werden uitgevoerd. In de collectiecatalogus werden voorts 3.494 nieuwe records ingevoerd. In november werd de module voor het digitaal verwerken van uitgaande bruiklenen in gebruik genomen. Tot aan het einde van het jaar werden hierin 123 bruikleenaanvragen verwerkt. De digitalisering van het beeldmateriaal vordert gestaag: aan het reproductiebestand werden 13.737 records toegevoegd en 1.200 bestellingen werden verwerkt.

Tenslotte werden de conversies van losse bestanden betreffende de afdeling Rijksprentenkabinet, Beeldhouwkunst & Kunstnijverheid, Nederlandse Geschiedenis en de inventaris van het Nederlands Museum afgerond. Hiermee zijn 167.000 aanvullingen c.q. nieuwe records aan het systeem toegevoegd.



Cornelis Adrianus Bernardus Bantzing (1914-1985)  
Portret van zijn eerste vrouw Coby Bantzing, 1940  
Tekening op papier 60 x 47 cm  
Inv. Nr. RP-T-2001-99



Menso Kamerlingh Onnes (1860-1925)  
Vensterbank met flessen, een glazen bol en een appel  
Aquarel gehooft met dekverf 50.7 x 65.6 cm  
Inv. Nr. RP-T-2001-2  
Aangekocht ter gelegenheid van het afscheid van Peter Schatborn als hoofd Rijksprentenkabinet



**Het extern digitaal beschikbaar stellen van zowel tekstuele als beeldinformatie heeft hoge prioriteit binnen het Rijksmuseum. Dit jaar is een aanzet gegeven om in 2004 minimaal 40.000 voorwerpen via verschillende digitale informatiekanalen beschikbaar te stellen.**

Met behulp van een subsidie van 50.000 gulden (ToKeN 2000, 'Toegankelijkheid en Kennisontsluiting in Nederland') is een gedetailleerde beschrijving van alle schilderijen gemaakt, waaraan het beeld zal worden gekoppeld. Daarnaast is een start gemaakt met het beschikbaar stellen van digitaal beeld via het fotoarchief en Adlib. Op dit moment zijn 5.000 afbeeldingen digitaal toegankelijk.

#### Het Rijksmuseum onderzoekt

Het door de museumstaf verrichte wetenschappelijk onderzoek vindt zijn neerslag in publicaties, lezingen, deelname aan symposia e.d. zoals vermeld op de pagina's 00000 van dit jaarverslag. In 2001 is daarnaast veel werk verricht aan twee bestandscatalogi die in 2002/03 zullen verschijnen. Begin 2003 wordt de publicatie van de bestandscatalogus Nederlandse tapijten voorzien, waarvoor het schrijfwerk al in 2001 in belangrijke mate is afgerond. Vanaf begin maart 2002 is de (digitale) bestandscatalogus van vroege Nederlandse fotografie via Internet raadpleegbaar. Dit project kwam mede tot stand dankzij financiële steun van de Mondriaan Stichting.

Veel aandacht gaf het Rijksmuseum in het verslagjaar aan publieksonderzoek. Met het oog op het ontwikkelen van een toekomstgericht marketingbeleid werd in het voorjaar kwalitatief onderzoek gedaan en in het najaar gestart met kwantitatief onderzoek. De resultaten van het onderzoek geven aan dat het bestaande, maar ook het potentiële publiek positief staat ten opzichte van de voornemens van het museum om kunst en geschiedenis geïntegreerd te gaan presenteren. Eind 2001 startte een tevredenheidsonderzoek onder bezoekers van het Rijksmuseum.

Tenslotte werd tijdens de rococotentoonstelling een speciale tentoonstellingsmodule ontwikkeld en getest. Dit is een instrument waarmee het Rijksmuseum de komende jaren het tentoonstellingspubliek in kaart zal brengen.

#### Het Rijksmuseum werkt samen

In april 2002 zal worden gestart met de wetenschappelijke catalogisering van de 17de-eeuwse schilderijen van het Rijksmuseum. Voor dit project, waarvoor twee postdocs zullen worden aangesteld en waarvoor de basisafpraak in 2001 is gemaakt, werkt het museum samen met de Onderzoekschool Kunstgeschiedenis.

**In samenwerking met de Rijksdienst voor Monumentenzorg en het Algemeen Rijksarchief is enige jaren gewerkt aan de Atlas Mutual Heritage. Deze behelst een geautomatiseerde database in twee talen met een eigen website, middels welke thans zo'n 3.000 afbeeldingen van vestingen van de VOC (Verenigde Oost-Indische Compagnie) uit de collecties van de participerende instellingen beschikbaar zijn.**

Het project heeft een 'open eind' structuur zodat nieuwe partners hun collecties kunnen toevoegen. Het project kwam tot stand met ruime steun van het hgis-cultuurfonds van de Ministeries van Buitenlandse Zaken en ocnw en de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (nwo). Inmiddels zijn plannen ontwikkeld om de database uit te breiden tot het gebied van de West-Indische Compagnie.

Met de Nationale Bibliotheek van Indonesië in Jakarta is een project opgezet om de tekeningencollectie van Johannes Rach te restaureren, conserveren en te documenteren. Rach tekende het 18de-eeuwse Batavia en omstreken en zijn werk is een belangrijke bron voor de Indonesische geschiedenis en die van de voc. Het grootste deel van zijn werk bevindt zich in Jakarta, maar ook

22

het Rijksmuseum beschikt over zo'n vijftig tekeningen. Het project werd geleid door externe medewerkers M. de Bruin en B. Kist onder supervisie van de afdeling Nederlandse Geschiedenis. Van Indonesische zijde waren de heren Hernandono, Permadi en Gardjito nauw bij het project betrokken. In januari vertrok restaurator Peter Poldervaart voor twee maanden naar Jakarta om de tekeningen te restaureren en de restauratoren van de bibliotheek te trainen. In juni kon het project worden afgerond met een tentoonstelling in de Nationale Bibliotheek die geopend werd door de toenmalige vice-president van Indonesië, mevrouw Megawati Sukarnoputri, alsmede een tentoonstelling in het Historisch Museum van Jakarta. Tevens zag een publicatie het licht. Het project ontving belangrijke medewerking van de Nederlandse ambassade in Jakarta en werd mede mogelijk door financiële steun van het hgis-cultuurfonds.

Het Rijksmuseum participeert sinds juni 2001



in een overleg met het Groninger Museum, het Fries Museum (Prinsessehof) en het Haags Gemeentemuseum dat streeft naar krachtenbundeling bij de presentatie en het verzamelen van Aziatische keramiek.

In samenwerking met Amsterdam Summer University leverde de wetenschappelijke staf van het Rijksmuseum van 12 tot en met 24 augustus 2001 weer een belangrijk aandeel aan de tweejaarlijkse internationale zomercursus 'Recent developments in the study of 17th-century Dutch art'.

Mevrouw Megawati Sukarnoputri ontvangt de tentoonstellingscatalogus van directeur collecties Peter Sigmond.

#### Het Rijksmuseum adviseert

Veelvuldig wordt voor beleidsmatige beslissingen of vakinhoudelijke problemen het advies van het Rijksmuseum gezocht. Deze adviezen strekken zich uit tot vrijwel alle gebieden waarop het museum zich beweegt. Het gaat daarbij zowel om zeer specialistische adviezen bij restauraties als de inzet van de deskundigheid van conservatoren bij publiekgerichte activiteiten als een fotokijkdag in het Zeeuws Archief in Middelburg. Voor de functies die de Rijksmuseummedewerkers in dit kader vervullen zie de pagina's 84-88 van dit jaarverslag.

**De hoofddirecteur adviseerde aan de Kunstraad Amsterdam inzake de plannen voor een Hermitage aan de Amstel, alsmede aan de National Gallery Dublin inzake nieuwbouw en renovatie. Eind augustus woonde de hoofddirecteur de International Advisory Board voor de Hermitage in Sint Petersburg bij.**

Op 2 oktober participeerde hij in een door NWO gegeven 'diner parlant' in Den Haag met als thema 'beelden van wetenschap in de samenleving'. Het museum werd voorts geraadpleegd bij de planvorming terzake van een Huis der Democratie in Den Haag en nam deel aan een consortium met onder andere Natuurmonumenten om een betere toekomst voor Museum Beeckestijn in Velsen te trachten te bewerkstelligen.

De hoofddirecteur maakte deel uit van de adviescommissie die de restauratie van de Oranjezaal in Paleis Huis ten Bosch begeleidde, die op 30 augustus feestelijk werd afgerond. Frits Scholten, hoofdconservator Beeldhouwkunst, adviseerde bij de restauratie door de Rijksgebouwendienst van het grafmonument van Willem de Zwijger en leverde een aandeel in de hierbij verschenen publicatie.

#### Het Rijksmuseum beheert

Per 1 september trad Wim Hoeben aan als hoofd van het nog vrij nieuwe team Fysiek Collectiebeheer. Een van de eerste taken bestaat uit het formuleren van een Noodplan Kunstvoorwerpen (onderdeel van het Calamiteitenplan) en van de

23





programma's van eisen voor de Europese aanbesteding van stellingmateriaal en schilderijenrekken voor de depots in het zgn. Tunnelgebouw. Daarheen verhuizen te zijner tijd zo'n 35.000 voorwerpen. In het kader van de renovatie zal het gebouw voorlopig gaan functioneren als transitopslag.

Door wateroverlast moest de inhoud van de depots in de Philipsvleugel worden geëvacueerd naar het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen. De collecties van het Koninklijk Oudheidkundig genootschap (KOG) zijn intussen, na enige bouwkundige verbeteringen, weer teruggeplaatst.

Het Rijksmuseum organiseerde in samenwerking met Royal Armouries Leeds op 24 en 25 januari het symposium 'Behind the scenes of the museum: stores, access and its implications', waaraan vertegenwoordigers van een groot aantal internationale legermusea en wapencollecties deelnamen.

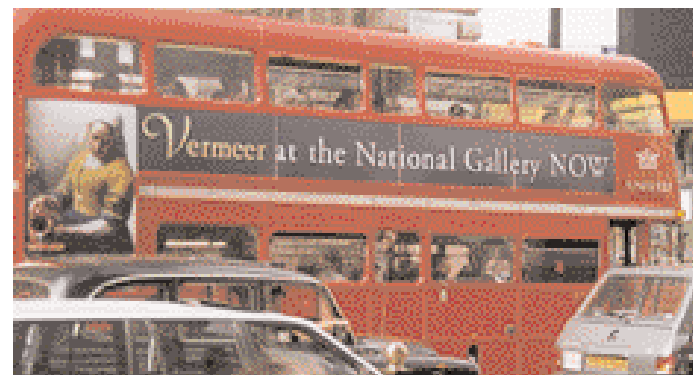
### Het Rijksmuseum verstrekt bruiklenen

Het museum heeft ook in 2001 weer talloze instellingen kunnen helpen met bruiklenen uit zijn collecties, zowel ten behoeve van vaste presentaties

In het kader van collectiemobiliteit werd in het gebouw van de Tweede Kamer een beeldengalerij ingericht met bustes van beroemde figuren uit de vaderlandse geschiedenis, o.a. uit de collectie van het Rijksmuseum. Foto: Willem van Roon

als tijdelijke tentoonstellingen. Voor een opgave van alle verleende bruiklenen zie de pagina's 76 en 77 in dit jaarverslag.

**De in november 2000 aangekondigde concentratie van een aantal schilderijen uit de school rond Jeroen Bosch in het Noordbrabants Museum in Den Bosch werd dit jaar geëffectueerd. Ook werkte het museum met een groot bruikleen mee aan de presentatie van kunst- en geschiedenisvoorwerpen in het gebouw van de Tweede Kamer in Den Haag.**



Het Melkmeisje van Vermeer was dé zomerattractie van de National Gallery in Londen tijdens de tentoonstelling 'Vermeer and the Delft School'



Plaat van porselein met een veelkleurige beschildering van de strijd tussen de Grieken en de Amazones naar P.P. Rubens, omstreeks 1780, gemerkt M.O.L. voor de porseleinfabriek te Oud-Loosdrecht  
Inv. Nr. BK-2000-6  
Aangekocht in 2000 met gelden van De Stichting Hollands Porselein

Belangrijke internationale tentoonstellingen waaraan het museum grote bruiklenen verstrekke, waren de Vermeertentoonstelling in New York en Londen, 'Rembrandt's Women' in Edinburgh en Londen, en het Cuyprectropectief in Washington, dat in de zomer van 2002 ook in het Rijksmuseum te zien zal zijn. Ook aan de populaire tentoonstelling 'Winters van Weleer' in het Mauritshuis en de expositie 'De Hollanders thuis' in het Haags Gemeentemuseum leverde het Rijksmuseum omvangrijke bruiklenen. In het najaar was Vermeers 'Brieflezende vrouw' enige maanden het thema van een speciale presentatie in de Hermitage in Sint Petersburg.

### Het Rijksmuseum restaureert

Als gebruikelijk werden veel objecten gerestaureerd in het kader van het eigen tentoonstellingsprogramma of verzoeken voor bruiklenen elders. Voor de Sweerts- en Cuyptentoonstellingen, die in 2002 in het Rijksmuseum te zien zullen zijn, werden schilderijen van deze meesters al in 2001 uitvoerig behandeld.



Michael Sweerts (1618-1664)  
De naakten kleden  
Schilderij 74 x 99 cm  
Inv. Nr. SK-A-3855  
Gerestaureerd in 2001

De afronding van de jarenlange restauratie van de Heilige Maagschap van Geertgen tot St. Jans, waarover in het vorige jaarverslag uitgebreid is bericht, vormde de aanleiding tot een bijzondere presentatie in de zgn. noordelijke kabinetten en was op 30 maart het thema van een symposium.

De restauratie van een ensemble van grisailles op groot formaat van Gerard de Lairese (zie de schutbladen in dit jaarverslag) nadert zijn voltooiing. Dankzij de sponsoring van het Turkse bedrijf Koç kan voorts de reeks schilderijen van het leven aan het Hof van de Sultan van de Franse schilder Jean-Baptiste Vanmour een restauratieve behandeling ondergaan.

Van 14 juli tot en met 5 november presenteerde het museum in de zalen van de Aziatische afdeling in de Philipsvleugel Japanse en Chinese rolschilderingen uit eigen bezit. De afgelopen 10 jaar waren deze 16 kwetsbare schilderijen gerestaureerd en zij waren nu in hun nieuwe, met zorg gekozen montering, voor het eerst weer voor het



publiek te zien. In de presentatie werd ruimschoots aandacht geschonken aan de wijze van restaureren.

### Het Rijksmuseum fotografeert

Het fotoarchief heeft in 2001 een speciaal in Adlib ontwikkelde fotomodule in gebruik genomen, waarmee voor het eerst naast analoog ook digitaal beeldmateriaal is geleverd aan interne en externe klanten. Naast wetenschappelijke, voorlichtings- en educatieve toepassing is fotomateriaal ook gebruikt voor doelen als de decoratie van het restaurant van een passagiersschip en voor etiketten voor wijnflessen. Ca. 1.130 externe en 120 interne bestellingen werden verwerkt, variërend van 1 tot 750 opnames per bestelling.

Aelbert Cuyt (1620-1691)  
Portret van een jongeman  
Schilderij 80 x 65,5 cm  
Inv. Nr. SK-A-77  
Gerestaureerd in 2001

Het fotoatelier verzorgde vele opdrachten in het kader van de lopende tentoonstellingen en publicaties van het museum, waaronder de bestandscatalogus tapijten.

### Het Rijksmuseum ontvangt

Ook in 2001 was het Rijksmuseum weer het kader van vele bijzondere ontvangsten. Het museum bood onderdak aan bijeenkomsten, symposia en vergaderingen van vanouds aan ons gelieerde organisaties als het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap en de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst. Ook de Vereniging Rembrandt hield een groot deel van zijn bestuursvergaderingen in het museum en op 23 juni werden de leden van de Vereniging Rembrandt in de gelegen-

heid gesteld de tentoonstelling 'Twee Gouden Eeuwen' te bezichtigen, waarbij prof.dr. J. Stumpel een inleiding verzorgde. Op 20 november werd in het auditorium, mede onder auspiciën van Het Financieele Dagblad, de Tweede Rembrandt-lezing gehouden. Sprekers waren Timothy Clifford, Paul Schnabel en Morris Tabaksblatt. Op 6 december bracht burgemeester Cohen van Amsterdam een werkbezoek aan het museum.

Rond vrijwel alle grotere tentoonstellingen werden speciale ontvangsten belegd of anderszins evenementen georganiseerd. Zo bezochten de donateurs van de Stichting I Cinquecento de tentoonstelling 'Tekenen van warmte'. Maar ook herinrichtingen, restauraties of spectaculaire aankopen vormden de aanleiding voor evenementen, lezingen of symposia. De inrichting van een afzonderlijke zaal voor de Italiaanse en Spaanse schilderijen alsmede de verwerving in 2000 van Caccini's Christusbuste vormden op 8 december aanleiding tot een bijeenkomst van de interuniversitaire werkgroep Italiëstudies.

Daarnaast bood het Rijksmuseum gastvrijheid aan tal van organisaties die de Nationale Schatkamer verkozen voor een bijeenkomst of presentatie. Deze service is in 2001 verder ontwikkeld.

### Het Rijksmuseum werft fondsen

De stafafdeling Communicatie & Marketing wordt steeds meer de spil van alle fondsenwervingsactiviteiten. Voorts werd hier een initiërende rol vervuld op het gebied van publieksonderzoeken, interne communicatie en speciale ontvangsten.

**Tallose grote en kleine fondsen op het gebied van de verwerving van kunst en geschiedenis steunden het Rijksmuseum bij de aankopen van het afgelopen jaar. Sommige deden dat zelfs meerdere malen, zoals de Mondriaan Stichting, de Vereniging Rembrandt, het VSB-Fonds en het eigen Rijksmuseum Fonds. Het museum is deze gulle gevers onschatbaar veel verschuldigd.**

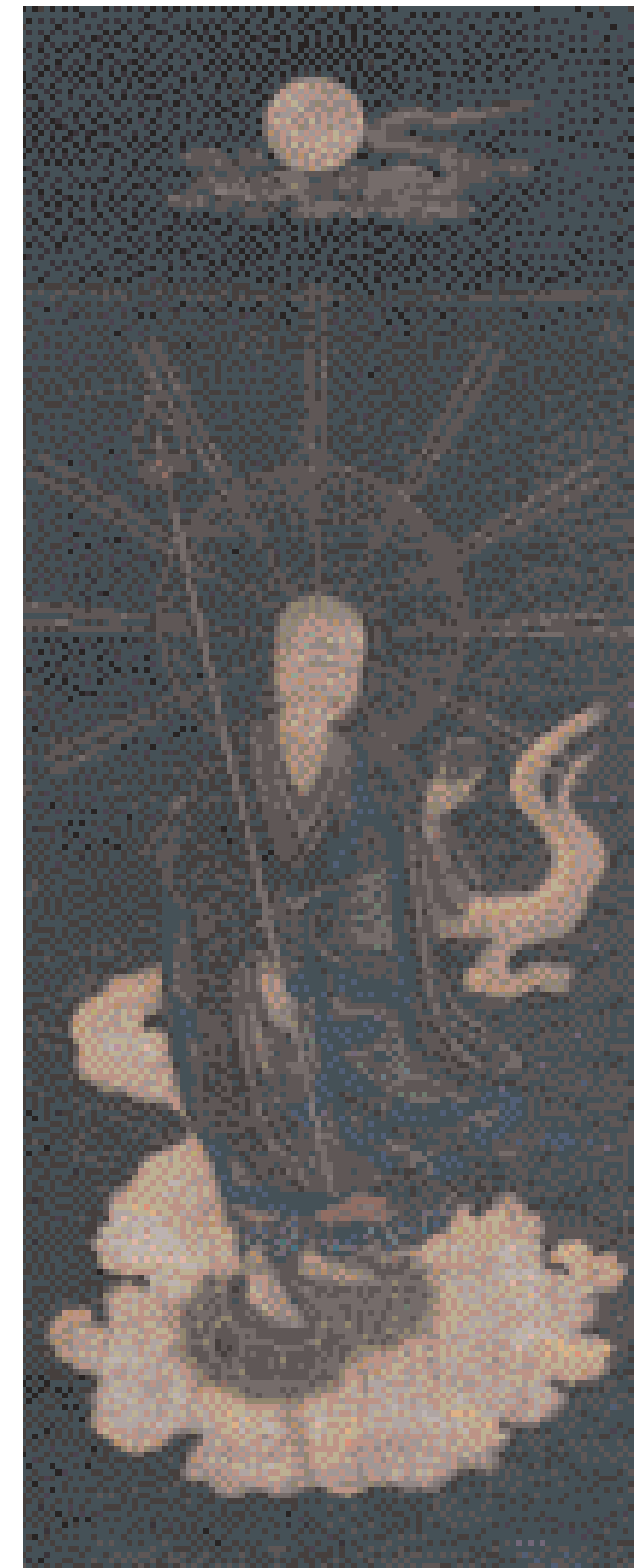
Ook het Ministerie van Oenw zegde een groot bedrag toe voor de verwerving van de Jordaensportretten. Het ambitieniveau van het Rijksmuseum op het gebied van aankopen zou zeker niet het huidige peil hebben bereikt als niet mocht worden gerekend op de miljoenensteun (ook in euro's!) die het sinds enkele jaren van de SponsorBingo Loterij ontvangt. Op 4 oktober voerde de hoofddirecteur tijdens een persconferentie in Nieuwspoort over ontwikkelingen in de wereld van de loterijen het woord namens de cultuursector.

Het is verheugend dat ook steeds vaker particulieren het museum steunen door het stichten van een Fonds op Naam. Door het geven van gerichte voorlichting op dit gebied werden in 2001 de mogelijkheden van het Rijksmuseum aan een steeds grotere groep duidelijk gemaakt. Op pagina 4 zijn alle begunstigers van het Rijksmuseum afzonderlijk vermeld.

### Rijksmuseum Fonds

Het Rijksmuseum Fonds gaat steeds meer fungeren als koepel voor de Fondsen op Naam. Er werden drie nieuwe Fondsen op Naam opgericht, waarvan twee beogen de toegankelijkheid van het museum voor de jeugd te vergroten (Suman Fonds en Victor Muller Fonds) en het derde steun biedt aan het museum in de breedste zin van het woord (Ebus Fonds).

Het Rijksmuseum Fonds vergaderde op 11 mei en 8 november. Op 27 november werd met een diner in de Aduardkapel afscheid genomen van het bestuurslid F. Robertson. De heer Victor Muller trad toe als nieuw lid. Mevrouw C.S. de Witt Wijnen-Jansen Schoonhoven, die twee jaar lang als medewerker particuliere schenkingen het secretariaat van het Fonds had gevoerd, werd na haar vertrek eind 2001 in deze taken opgevolgd door het hoofd Communicatie & Marketing, mevrouw Schuerveld Schrijver, ondersteund door mevrouw Kalis. Het Fonds publiceerde het afgelopen jaar voor het eerst een eigen jaarverslag.



Jizo-bosatsu, rolschildering, Japan, tweede helft 13de eeuw  
Inkt, kleuren en goud op zijde, 95 x 38 cm.  
Inv. Nr. AK-MAK-162





Lambert Doomer (1622-1700)  
Een drinkende man  
Krijttekening 39 x 23 cm, Inv. Nr. RP-T-2001-96  
Schenking van George en Maida Abrams, Boston, ter  
gelegenheid van het afscheid van Peter Schatborn  
als hoofd Rijksprentenkabinet

## Directie

De directie veranderde dit jaar twee maal van samenstelling. Per 1 maart trad prof.dr. Peter Sigmond, tot dan toe hoofd van de afdeling Nederlandse Geschiedenis, toe tot de directie als directeur collecties. Per eind december verruilde zakelijk directeur drs. Dieric Elders de culturele sector voor die van de bouwwereld. Begin 2002 werd hij financieel directeur van de M.A.B. Tot een opvolger gevonden is nemen de hoofddirecteur en de directeur collecties zijn taken waar. Dieric Elders heeft in de vijf jaar van zijn directoraat een grote kwaliteitsslag ten aanzien van zowel het financieel beleid als de interne bedrijfsvoering geleverd. Ook zijn bijdrage aan de voorbereidingen van Het *Nieuwe* Rijksmuseum waren van onschatbare waarde. Lange jaren heeft hij als de trekker van het project gefungeerd en op de basis van zijn werk kan thans met vrucht verder gebouwd worden. Op 29 januari 2002 werd met een drukbezochte receptie en een feestelijk diner afscheid van hem genomen.

De directie belegde in juli en augustus een drietal bijzondere brainstormsessies met als onderwerpen Het *Nieuwe* Rijksmuseum en de Beleidsnota. De directie nam voorts deel aan de bestuurs- en ledenvergaderingen van de Vereniging van Rijksgesubsidieerde Musea (vrm) die in 2001 in belangrijke mate in het kader van de onopgeloste pensioen-, vut- en pre pensioenproblematiek stonden. De voorzitter van de vrm en de hoofddirecteur voerden dienaangaande op 19 november overleg met de staatssecretaris.



Zakelijk directeur Dieric Elders tijdens zijn afscheidsdiner op 29 januari 2002  
Foto: Karen Kaper (Laren)

Andere onderwerpen die de vrm bezighielden waren de ontwikkelingen rond de Museumjaarkaart en de nieuwe huurcontracten met de Rijksgebouwendienst in het kader van de zogenaamde Stelselwijziging. De zakelijk directeur van het Rijksmuseum nam namens de vrm deel aan de CAO-onderhandelingen. Hoofddirecteur en directiesecretaris participeerden in een werkgroep die de 'Agenda voor museumbeleid 2001-2010 van de vrm' hielp formuleren. De controller, Erwin van Rooij, was lid van de begeleidingscommissie van het door de staatssecretaris ingestelde onderzoek naar de mogelijkheden tot gratis openstelling van musea.


Intern heeft het verslagjaar in het teken gestaan van het verbeteren van het medezeggenschapsklimaat. Het hiertoe opgestelde Plan van Aanpak is geïmplementeerd onder begeleiding van de begin april onder voorzitterschap van de hoofddirecteur geïnstalleerde Regiegroep.

Medio 2001 aanvaardde Guido Jansen, conservator schilderijen, de positie van hoofd collecties in het Museum Boijmans-Van Beuningen. Het conservatorencorps werd anderzijds weer versterkt met de benoeming van Gijs van der Ham als conservator Nederlandse geschiedenis en van Huigen Leeftang als conservator prenten. Doordat Frits Scholten medio november de functie van hoofd afdeling tentoonstellingen verruilde voor het hoofdconservatorschap beeldhouwkunst bij de afdeling Beeldhouwkunst en kunstnijverheid, nam de hoofddirecteur voor enkele maanden de leiding van de afdeling tentoonstellingen waar tot deze per 1 februari 2002 werd bekleed door Jan Rudolph de Lorm, tot dan toe conservator edele metalen.

## Raad van Toezicht

Met de Raad van Toezicht werd vijf maal vergaderd. Leden van de Raad van Toezicht woonden verschillende activiteiten van het museum bij. De Raad vergaderde op 22 januari, 30 maart, 28 juni, 7 september en 27 november. Op verzoek van de staatssecretaris van ocnw werd op 24 augustus





een voorstel over de minimumeisen van deskundigheid bij de leden van de Raden van Toezicht van de verzelfstandigde rijksmuseumen geformuleerd, dat de staatssecretaris heeft overgenomen (brief 5 oktober 2001). Voor de samenstelling van de Raad zie pagina 139 van dit Jaarverslag.

### Ondernemingsraad (or)

Met de per 26 juni aangetreden Ondernemingsraad, die de zittingstermijn van de in september 2000 afgetreden Ondernemingsraad volmaakte, heeft de directie viermaal overleg gevoerd. Daarbij waren de voornaamste onderwerpen van gesprek: (personele aspecten van) Het *Nieuwe* Rijksmuseum, structuur van de medezeggenschap, vervulling van de vacature voor een ambtelijk

secretaris, het werkdrukonderzoek, de Gedragscode en klachtenregeling, de voorbereiding van de evaluatie van de herstructurering en Rijksmuseum Schiphol. Op 13 december werd de nieuwe OR geïnstalleerd voor de gebruikelijke zittingstermijn van drie jaar.

### Personeel en Organisatie

In het jaar 2001 hebben de werkzaamheden op het gebied van personeel en organisatie voor een groot deel verband gehouden met het optimaliseren van het ziekteverzuimbeleid, het vervullen van de vacatures en het begeleiden van leidinggevend en medewerkers.

Op 31 december waren 368 medewerkers in dienst bij het Rijksmuseum, onderverdeeld in de sector Collecties, de sector Presentatie, de Zakelijke sector en de directie met twee stafafdelingen (Communicatie & Marketing en Directie-secretariaat). De daling met zes medewerkers ten opzichte van 31 december 2000 wordt verklaard door een aantal vacatures die op de teldatum nog

niet was vervuld. De verdeling tussen vrouwen en mannen is evenwichtig: 46% vrouwen (171) en 54% mannen (197). Er zijn 221 medewerkers (60%) met een fulltime dienstverband (36 uur per week) en 147 (40%) met een parttime dienstverband. In de sector Collecties en de Zakelijke sector werken de meeste medewerkers fulltime (52% respectievelijk 64%); in de sector Presentatie overheerst het werken in deeltijd (59%). De algemene trend in Nederland om steeds meer parttime te gaan werken doet zich ook voor in het Rijksmuseum. In de leeftijdsopbouw zijn geen grote verschuivingen te constateren: de leeftijdscategorie 50-54 jaar bevat de grootste groep medewerkers (17%), gevolgd door de categorieën 35-39 en 40-44 jaar (beide 15%). Meer dan driekwart van

de medewerkers heeft een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd (290). Het aantal medewerkers met een overeenkomst voor bepaalde tijd (78) is licht gestegen, doordat met name in de Zakelijke sector al wordt geanticipeerd op de gevolgen van het renovatieproject Het *Nieuwe* Rijksmuseum.

Het ziekteverzuim is dankzij de aandacht voor dit onderwerp in 2001 met 1,3 procent afgenomen tot gemiddeld 9,1% (in 2000 gemiddeld 10,4%). Het hoge ziekteverzuim, met name in de afdeling Bewaking, Beveiliging en Veiligheid, heeft geleid tot een project om te komen tot een structurele afname van het verzuim, dat zich vooral onder oudere medewerkers manifesteert. De gespannen arbeidsmarktsituatie maakt dit echter niet makkelijker. Herbezetting op dit moment is zeer lastig te realiseren. In 2002 zal het ziekteverzuimbeleid een belangrijk aandachtspunt blijven.

Ook de afdeling Financiële zaken heeft in 2001 langdurig te maken gehad met een onderbezetting, maar wist niettemin het werk voor het businessplan voor het 'Rijksmuseum Schiphol' en de jaarrekening 2000 en de begroting 2002 tijdig te klaren. Ook de invoering van de euro verliep zonder strubbelingen.

Het Sociaal Medisch Team vergaderde acht maal. 47 medewerkers maakten gebruik van de diensten van de bedrijfsmaatschappelijk werkster van het Gemeenschappelijk Instituut voor Maatschappelijke Dienstverlening, hetgeen 18% minder is dan in 2000, toen 57 medewerkers een beroep deden op het bedrijfsmaatschappelijk werk. Van de klachten was 73% arbeidsgebonden en 27% niet-arbidsgebonden.

Bij een onderzoek van de Arbeidsinspectie op 23 augustus 2001 werden geen overtredingen van de Arbeidsomstandighedenwetgeving geconstateerd.

Eind oktober startte het Rijksmuseum een onderzoek naar de werkdruk, dat wordt uitgevoerd door TNO Arbeid, die het museum tevens zal

adviseren op het gebied van arbeidsinhoud en -omstandigheden. De uitkomsten en aanbevelingen zijn naar verwachting medio 2002 gereed.

Het aantal medewerkers dat gebruik maakte van ouderschapsverlof bleef stabiel ten opzichte van 2000 (14).

In maart is een akkoord bereikt met de vakorganisaties over de nieuwe cao. Deze cao heeft een looptijd van 21 maanden (tot 1 juli 2002) en kent als voornaamste vernieuwing de intrede van een prepensioenregeling die de bestaande vut-regeling vervangt. Het hoofd van de afdeling Personeel & Organisatie heeft met ingang van 2001 de onderhandelingstaak van de zakelijk directeur overgenomen.

De bezwarenprocedures die 25 medewerkers in het kader van de functiewaardering waren begonnen, zijn afgehandeld. In alle gevallen nam de directie het advies van de externe deskundige over, hetgeen betekende dat de meeste bezwaren werden gehonoreerd. Acht medewerkers maakten gebruik van de laatste beroepsmogelijkheid: het inroepen van het advies van een externe commissie. Dit leidde tot de honorering van vijf bezwaren. De afhandeling en actualisering van de functiebeschrijvingen waren eind 2001 zo goed als afgerond.

Het museum organiseerde twee themadagen voor het management. Onder begeleiding van externe adviseurs werden de onderwerpen 'samenwerken' en 'projectmatig werken' behandeld.

Veel aandacht werd wederom besteed aan opleidingen. Een aantal surveillancemedewerkers volgde de opleiding tot algemeen beveiligingsmedewerker (ABM). Een twintigtal studenten die op 1 mei in dienst traden als surveillancemedewerker om de afdeling Bewaking, Beveiliging en Veiligheid te versterken tijdens de zomerperiode, is gestart met een versnelde ABM-opleiding. Het opleiden van medewerkers in bedrijfshulpverlening (bhv) en ehbo is in het verslagjaar gecontinueerd. Voor alle leidinggevenden werden trainingen in het voeren van

functioneringsgesprekken en beoordelingsgesprekken georganiseerd. Naast deze groepsopleidingen en -trainingen zijn individuele medewerkers opgeleid op hun specifieke werkgebied.

De directie belegde gedurende het jaar vier personeelsbijeenkomsten, waarvan er een was gewijd aan het Plan van Aanpak betreffende de verbetering van het medezeggenschapsklimaat en drie aan Het *Nieuwe* Rijksmuseum. Er werd een ideeënbuis ingesteld – ook in digitale vorm – en voor de medewerkers zonder vaste werkplek werd het Intranet toegankelijk in de personeelskantine.

### Personeelsvereniging

Bij het vele werk dat verzet moest worden waren er niettemin ook momenten dat de boog wat minder gespannen was. Veel medewerkers namen deel aan de activiteiten die ook dit jaar weer door de personeelsvereniging waren georganiseerd, zoals onder meer een barbecue in de tuin van het museum, een voetbalwedstrijd tegen sponsor Deutsche Bank en diverse excursies voor medewerkers. Een hoogtepunt was de zeer goed verzorgde uitvoering van Shakespeare's Richard III door 'Troost voor allen', het toneelgezelschap van de personeelsvereniging.

De maandelijkse personeelsborrels vonden dit jaar deels in de nieuwe Hoekzaal achter Café Cuypers plaats. Tijdens de Maurits- en rococo-tentoonstellingen werden op 14 februari en 14 november zogenaamde familie-avonden voor de medewerkers gehouden.

### Het Rijksmuseum kijkt vooruit

De komende jaren zullen in toenemende mate in het teken van Het *Nieuwe* Rijksmuseum staan. Nu de projectorganisatie is opgetuigd en de interne werkgroepen in de startblokken staan kan vaart gemaakt worden met de omzetting van de visie van de architecten Cruz en Ortiz in werkelijkheid. 2002 zal het jaar zijn van de inpassingsstudies en van het voorlopige ontwerp. Het in 2001 gestarte bouwhistorisch onderzoek zal met kracht worden voortgezet en dat zal zeker ook gelden voor de discussies rond de museaal-inhoudelijke invulling van

alle ambities voor Het *Nieuwe* Rijksmuseum. Het museum zal ook druk doende zijn met de voorbereiding van de verhuisbewegingen van zowel collecties als personeel. Daarnaast oriënteert het zich op de aanvragen uit binnen- en buitenland naar de beschikbaarheid van collectie-onderdelen voor langdurig bruikleen of tentoonstellingen, waar deze tijdens de renovatieperiode niet door het Rijksmuseum zelf getoond kunnen worden.

**Op het moment van verschijnen van dit jaarverslag is nog steeds het streven het hoofdgebouw in het najaar van 2003 te sluiten en vanaf dat moment een rijke presentatie van zowel 17de-eeuwse schilderkunst, kunstnijverheid als geschiedenis in de Philipsvleugel gereed te hebben.**

Tot het zover is voert het museum tot de zomer van 2003 nog een volledig tentoonstellingsprogramma uit. Hoogtepunten daarin vormen de tentoonstellingen over de schilders Michael Sweerts en Aelbert Cuyp. Het jaar wordt besloten met een tentoonstelling van Franse tekeningen uit eigen bezit ('Van Watteau tot Ingres') en de grote voc-tentoonstelling ter gelegenheid van de herdenking '400 jaar voc'.

Een belangrijk deel van de Zuid-Nederlandse schilderkunst is vanaf maart 2002 te zien in een afzonderlijke vleugel van het Bonnefantenmuseum te Maastricht onder de titel 'Rijksmuseum aan de Maas'. Dit zuidelijke 'filiaal' van het Rijksmuseum zal later in 2002 worden gevolgd door een 'Rijksmuseum Schiphol'. Het is het streven om dit artistieke visitekaartje vanaf het najaar 2002 op onze nationale luchthaven af te geven.

*Ronald de Leeuw*  
Hoofddirecteur



**Essays**

- 38** Interview met Antonio Cruz
- 42** Fotografie in het Rijksmuseum
- 47** Interview met de founder en de  
hoofdsponsor

# ‘Ik ben er zeker van dat het Rijksmuseum ons nog diverse malen gaat verrassen’

38

## *Interview met Antonio Cruz*

‘Wij hebben in onze loopbaan tot nu toe veel te maken gehad met historische architectuur, doordat we vaak in binnensteden werken en in bestaande gebouwen. Maar nooit in een gebouw dat zo groot en belangrijk is als het Rijksmuseum. Ik weet wat het Prado voor Spanje betekent, dus ik ben er ook van door-drongen hoe belangrijk het Rijksmuseum voor Nederland is.’ Antonio Cruz, van Cruz en Ortiz, praat op zijn kantoor in Sevilla ontspannen over het Rijksmuseum, Cuypers en bouwen in Nederland.

### Academisch gebouw

‘Wij voelen ons prettig bij historische omgevingen. Het analyseren van het bestaande gebouw en het programma, het identificeren van de plekken waar we kunnen en moeten ingrijpen, dat ligt ons goed.’ Die ingrepen respecteren wat er is, maar dat wil niet zeggen dan Antonio Cruz en Antonio Ortiz daarmee confrontaties uit de weg gaan.

Cruz: ‘Een museum van nu heeft niet veel meer van doen met het museum zoals het aan het einde van de negentiende eeuw was. Maar we zijn ons bewust van onze rol, die voor zeventig tot tachtig procent dienend is aan het gebouw van Cuypers. We zijn in wezen vrij om te doen wat we willen, maar zijn ons ervan bewust dat we een nieuwe fase inleiden in het leven van een gebouw waarvoor Cuypers de regels heeft bepaald.’

‘Het gebouw is met zijn dubbele rol van nationaal museum en stadspoort zeer academisch. Het klinkt als een ideale opdracht voor een negentiende-eeuwse Prix de Rome-wedstrijd. Van de twee rollen die het gebouw vervulde was het beter als poort dan als museum. De onderdoorgang veroorzaakt een tweedeling waardoor niet duidelijk is waar je naar binnen moet en hoe je van de ene kant naar de andere kant komt. In het begin was dat geen probleem,

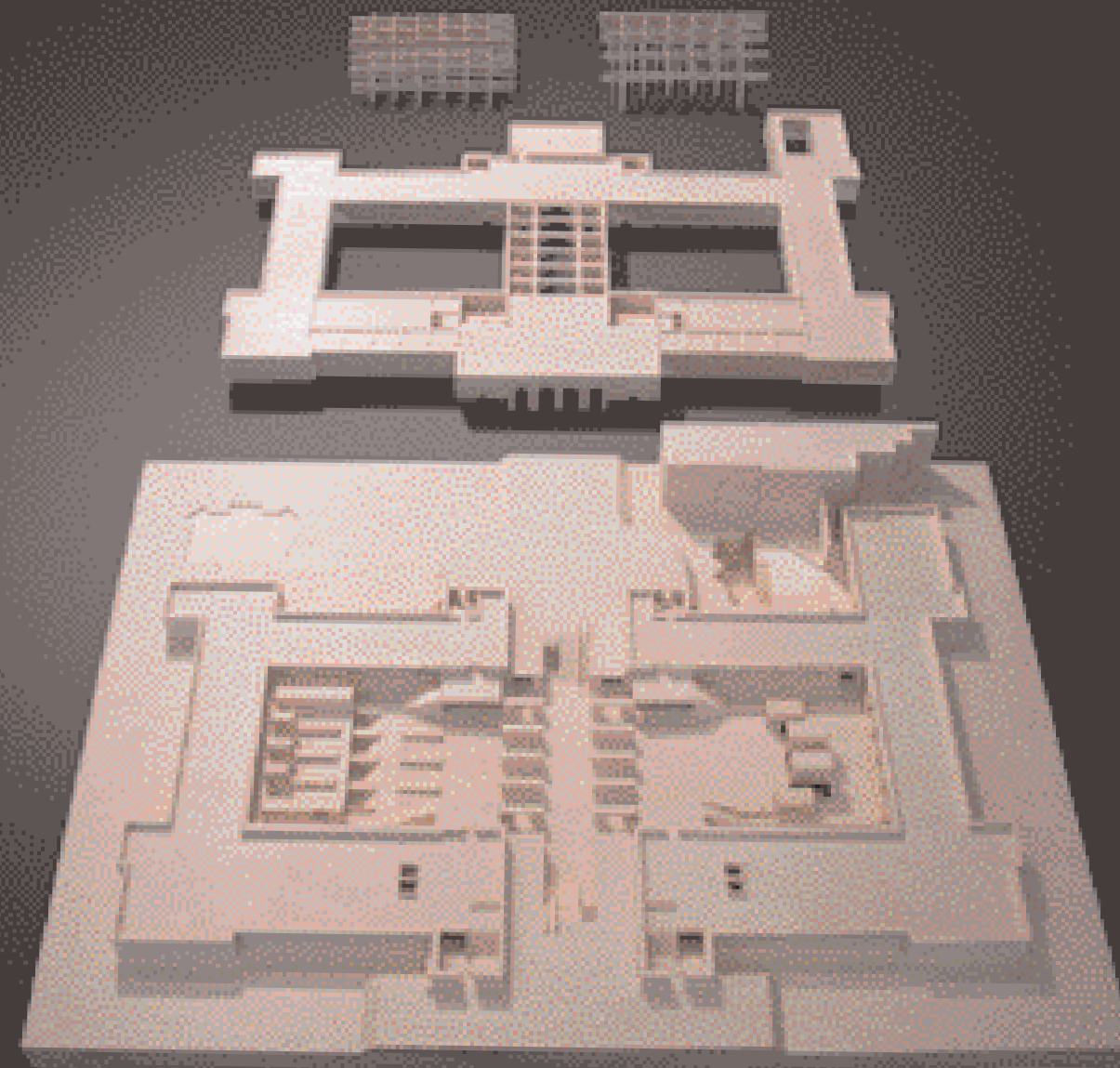


toen had je kunst en geschiedenis als aparte afdelingen, maar nu wel.’

‘We hebben in ons voorstel daarom de passage en een centrale ingang gecombineerd, ook omdat tegenwoordig heel veel bezoekers vanaf de kant van het Museumplein komen. Ooit waren de ingangen oost en west, maar nu is de praktijk dat mensen van het noorden en het zuiden komen. In ons voorstel ga je vanaf één centrale ingang in de onderdoorgang naar beneden. Dat beïnvloedt het gebouw natuurlijk op een vrij dramatische manier. We hebben gezocht naar een manier om het gebouw tot een nieuwe eenheid te maken door de entree en de overdekte binnenhoven aan één doorlopende vloer te leggen die onder de onderdoorgang loopt, met een glazen structuur boven de binnenhoven. Voor ons is het belangrijk om met het glas het licht volume te geven, zodat de ruimte als ruimte kan worden ervaren.’

Het contrast tussen oud en nieuw wordt volgens Cruz groot maar niet misplaatst: ‘Ik geloof dat deze ingreep het gebouw van Cuypers respecteert,’ aldus Cruz. ‘Dat is in elk geval wel onze wens.’ Van de eerdere ingrepen in het gebouw van onder meer F.A. Eschauzier en Wim Quist zegt Cruz dat hij vreest dat er in het hoofdgebouw weinig van zal overblijven: ‘De Zuidvleugel is een ander verhaal, die is pas in de jaren negentig verbouwd. Maar verder gaat denk ik vrijwel alles weg.’ Bij alle voorgestelde ingrepen speelt een rol dat het gebouw van Cuypers niet alleen Rijksmuseum, maar ook

Antonio Cruz (links) en Antonio Ortiz (rechts)  
Foto's: Peter Mookhoek



rijksmonument is. De vraag naar de verhouding met de restauratiearchitect beantwoordt Cruz droogjes: ‘Wij heten hoofdarchitect. Ik veronderstel dat dat iets betekent.’

### Decoratie

‘Het Rijksmuseum is een weerbarstig gebouw,’ erkent Cruz. ‘Cuypers’ obsessie met kwaliteit op elk punt was accuraat voor die periode. Dat hij er een *Gesamtkunstwerk* van heeft gemaakt, maakt het voor ons moeilijk om iets in het gebouw te doen. Er is nergens een overgebleven stuk. Normaal gesproken vind je in elk gebouw wel plekken waar je je vrijer kunt voelen, maar hier niet.’ Cruz en Ortiz weten nog niet wat en hoeveel van

alle decoraties van Cuypers’ schepping zal overblijven. ‘Het is moeilijk om te zeggen hoeveel er van overblijft en waar ze een logische plaats kunnen hebben, gegeven de wijze waarop we vandaag de dag naar kunstwerken kijken. Afgelopen zomer heb ik verschillende rijkgedecoreerde musea in Italië bezocht en ik heb mezelf ervan proberen te overtuigen dat je in zo’n omgeving kunst kunt tonen, maar eigenlijk vind ik dat het niet kan. Je kunt je niet richten op een schilderij als je wordt overweldigd door decoraties.’ ‘Er moet een balans voor worden gevonden. Daarvoor moeten tests worden gedaan in verschillende zalen. Op sommige plekken in de Philipsvleugel heeft Wim Quist een mooi evenwicht gevonden.’



Zoals in de garderobe waar de decoraties op een subtiële en elegante manier zijn teruggebracht.’

Dat er nog veel moet worden uitgezocht en beslist, is volgens Cruz logisch: ‘Als je in een bestaand gebouw moet werken levert dat altijd verrassingen op. Onderdelen waarvan je denkt dat ze in slechte staat verkeren, vallen mee. En wat goed lijkt, kan er rampzalig slecht aan toe zijn. Je treft altijd iets anders dan wat je verwacht. Daarom willen we iedereen ervan overtuigen dat we van het ontwerp niet een groot project moeten maken maar het stap voor stap moeten ontwikkelen, afhankelijk van wat we tegenkomen. Ik ben er zeker van dat het gebouw ons nog diverse malen gaat verrassen.’ ‘We hebben bijvoorbeeld nog nooit gezien welke steen is gebruikt voor de muren van de kelder onder de binnenplaatsen. Daarom kunnen we nu nog geen keus maken voor de kleur van de stenen vloer. Daarvoor moeten we eerst de steen hebben gezien die Cuypers hier heeft gebruikt.’

### Specifieke van de plek

Deze precieze aanpak past bij de werkwijze van het bureau. Cruz: ‘We willen het specifieke van elke plek waar we werken exploreren. Als we dat niet zouden willen, hoefden we geen opdrachten aan te nemen waarvoor we zo veel uur in vliegtuigen moeten doorbrengen. Net als in Spanje zoeken we ook in onze buitenlandse opdrachten naar de verborgen kwestie. Die is overall anders, want de plek, het moment, de opdrachtgever, de omstandigheden en de politieke en economische constellatie zijn altijd anders. Je moet op zoek gaan naar de mogelijkheden om daar je eigen wil aan toe te voegen.’

Cruz en Ortiz hebben momenteel grote opdrachten in Spanje, Nederland, Portugal en Zwitserland.

Cruz: ‘Daar zijn we blij mee. Het zijn de landen waar de interessantste dingen op het gebied van de architectuur gebeuren.’

In Lissabon bouwt het bureau woongebouwen op het terrein waar in 1998 de Expo is gehouden.

Cruz: ‘Dat is heel verstandig. Hier in Sevilla ligt het Expoterrein er sinds 1992 verlaten bij. Dat is een ramp. De gemeente vindt dat op zulke kostbare grond geen woningen kunnen worden gebouwd maar een stad kan niet bestaan zonder woningen.’ In Basel wordt het SBB-Bahnhof verbouwd. ‘Onze interventie bestaat uit een verbinding van 250 meter lengte. Tot nu toe ging je onder de sporen door. Wij maken een nieuwe verbinding over het spoor heen, een passerelle met winkels. Hier werken we al vijf jaar aan en het gaat allemaal heel precies. Zwitsers hebben geen haast. Het maakt ze niet uit of het vijf of zes jaar duurt. Het plan wordt rustig een paar maanden stilgelegd om een advies in te winnen. Tijd is geen geld voor de Zwitsers.’

### Nederland

In geen enkel ander buitenland hebben Cruz en Ortiz zo veel werk als in Nederland. ‘Dat is voor ons verbazingwekkend. Wat Nederlanders maken is zo veel moderner dan wat wij doen. Wij zijn uiteindelijk toch nogal conservatieve architecten.’

Werken in een ander land is niet altijd eenvoudig volgens Cruz: ‘Het vergt een grote inspanning om zelf de meest banale dingen te begrijpen. Die zo vanzelfsprekend zijn voor iedereen die daar werkt en voor ons totaal vreemd zijn. De rol van de archi-

40

tect, de verhouding met de opdrachtgever, het constructiesysteem is overall anders.’

Dat heeft zijn weerslag gehad in het eerste Nederlandse project van Cruz en Ortiz, woningbouw op het Amsterdamse Java-eiland. ‘Dat was onze eerste buitenlandse ervaring, alles was nieuw voor ons. We zijn niet heel erg blij met het resultaat. We hebben het ook nooit gepubliceerd. Dat het zo is geworden ligt aan ons, niet aan Sjoerd Soeters die het masterplan gemaakt had of aan het systeem. Wij waren nog niet voldoende in staat om het hele proces te beheersen.’

Toch schaamt Cruz er zich niet voor: ‘Ik kwam er laatst met de boot langs en ik ben er wel blij mee. De keus om de façade in tweeën te delen is niet slecht. Ik weet dat Nederlandse architecten het vaak hebben over de grote schaal, maar ik hou van de

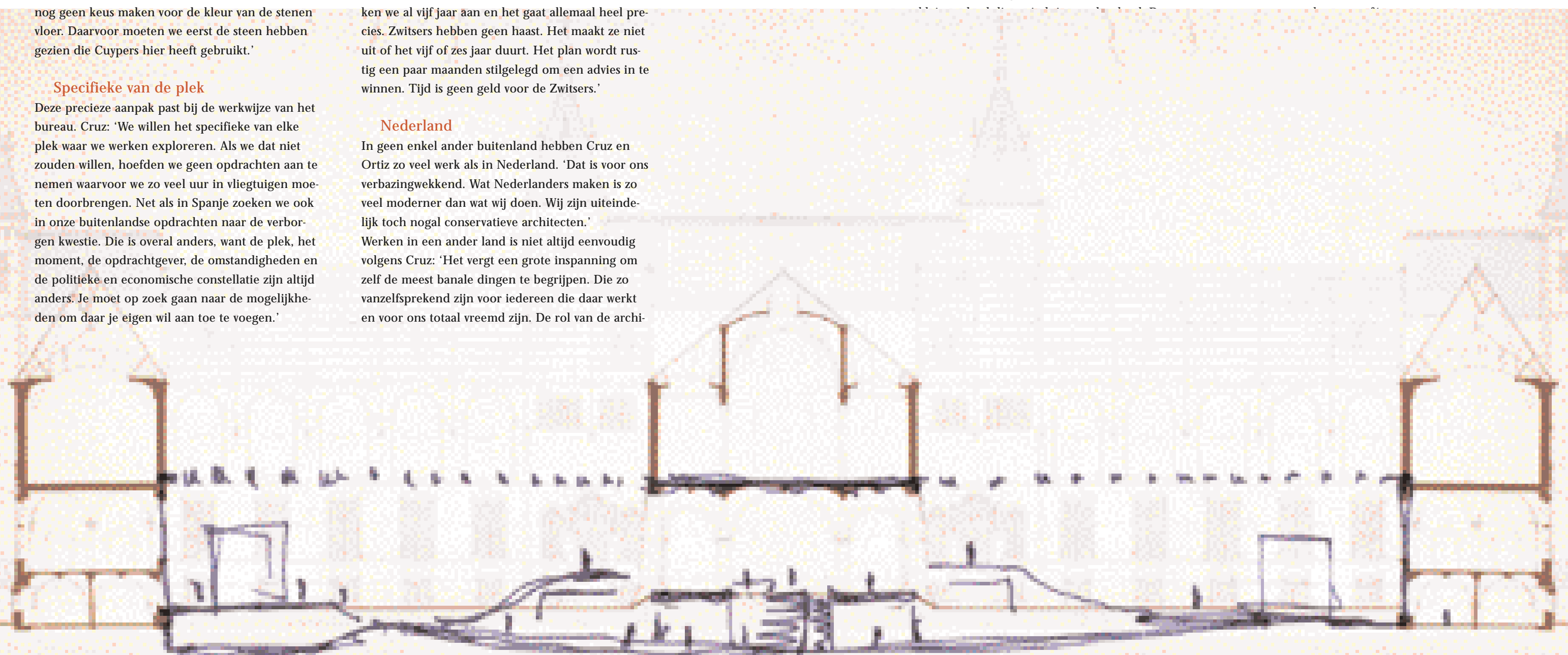
### Contemplatie

Nog een keer komt het gesprek terug op het museum. Wat vindt Cruz van de verpretparkisering van het hedendaagse museum? Gaat het ontwerp van Cruz en Ortiz daarin mee?

Cruz: ‘Ik ben meer van de contemplatie. De huidige *themepark*-benadering gaat me te ver. Musea zijn er niet alleen voor een elite, maar er ontstaat volgens mij een mooie relatie met de werkelijkheid als je je kunt concentreren op een kunstwerk. In dat opzicht kan het museum geen wereldtentoonstelling zijn. Voor mij is het belangrijk om in contact te komen met het object.’

Maar heeft het museum ook niet een belangrijke sociale en consumptieve functie? Uit een recent onderzoek is bijvoorbeeld gebleken dat het museum een betere plek is om te flirten en iemand te

41



# Fotografie in het Rijksmuseum

42

Dat ook 'in eigen huis' wel eens bijzondere vondsten worden gedaan werd in de afgelopen jaren treffend geïllustreerd door de conservatoren van de fotocollectie van het Rijksmuseum. Bij het inventariseren van de foto's die in de meest uiteenlopende deelverzamelingen van het museum waren ondergebracht, kwamen Mattie Boom en Hans Rooseboom regelmatig voor aangename verrassingen te staan.

Ze stuiten op bijzondere foto's waaraan decennialang (soms zelfs meer dan een eeuw) door niemand aandacht was geschonken. Een indrukwekkend voorbeeld van zo'n vondst is de foto van de ruïnes van Baalbek door Gustave Le Gray (1820–1882). Deze Fransman geldt als één van de toonaangevende fotografen van de 19de eeuw. Hij bracht een deel van zijn leven in het Midden-Oosten door en maakte zo'n 140 jaar geleden een prachtige en grote foto (25,4 x 55,7 cm, afb. 1) van de tempelresten van Baalbek (Libanon). De foto, die in twee opnamen tot stand is gekomen, bestaat in feite uit twee naadloos aan elkaar 'glas-

te' papiernegatieven. De foto's van Le Gray zijn gewilde verzamelobjecten waarvoor op veilingen enorme bedragen worden neergeteld. Des te prettiger was het voor het Rijksmuseum om te constateren dat Le Gray reeds in de collectie vertegenwoordigd was, zonder dat daar ooit (financiële) inspanningen voor waren gedaan. De Baalbek-foto en nog een andere opname van Le Gray maakten sinds jaar en dag deel uit van de topografische collectie en hadden daar al die tijd geduldig op ontdekking liggen wachten.

Hoe zijn die twee foto's eigenlijk in het Rijksmuseum terecht gekomen? Mattie Boom heeft haar best gedaan die vraag te beantwoorden, maar het spoor liep dood. De foto's moeten in een ver verleden in de verzameling van het Prentenkabinet zijn opgenomen, toen men het nog niet nodig vond daar een aantekening van te maken. Boom: 'Vermoedelijk hebben de foto's deel uitgemaakt van een grotere verzameling met allerlei topografisch plaatwerk.'

Fotografie heeft in de afgelopen tien jaar geleidelijk een eigen plaats gekregen binnen de muren



Gustave Le Gray, november 1860  
Tempelresten in Baalbek  
Gealbuminiseerde zoutdruk van twee aan elkaar  
gelaste waspapiernegatieven 25,4 x 55,7 cm  
Inv. Nr. RP-F-2000-80

van het Rijksmuseum. Dat verschillende omvangrijke en belangrijke fotocollecties in de eerste helft van de jaren 1990 permanent onderdak in het museum vonden, vormde daarbij een belangrijke aanzet. Ondertussen werd het 'oude' bezit geïnventariseerd en kregen Boom en Rooseboom een budget ter beschikking waarmee ze gerichte aankopen konden doen om de volledigheid en samenhang van de collectie te vergroten. En zo kan anno 2002 met enige voldoening worden geconstateerd dat fotografie zich heeft ontwikkeld tot een volwaardig onderdeel van het museum.

Boom en Rooseboom bewegen zich op betrekkelijk nieuw museaal terrein: 'Er is relatief weinig over Nederlandse fotografie gepubliceerd en op veel gebieden is er nauwelijks onderzoek gedaan. Nederland loopt wat fotografie betreft een beetje achter ten opzichte van buitenlandse musea.'



Félix Teynard, 1851 tot 1854  
Ruïnes van de oude ommuring van Aswan, Egypte  
Zoutdruk 23,8 x 30,5 cm  
Inv. Nr. RP-F-1994-20

Foto's vormen op het eerste gezicht een vreemde eend in de museale bijt. In vergelijking met terreinen als schilderkunst, beeldhouwkunst of kunstnijverheid – die al eeuwenlang worden verzameld, geconserveerd, tentoongesteld en bestudeerd – heeft het verzamelen van foto's een bescheidener traditie. Fotografie is immers een betrekkelijk jong medium. En hoewel er al heel lang waardering bestaat voor de documentaire én artistieke waarde van foto's, wisten musea vaak niet precies hoe ze die belangstelling tot uitdrukking moesten brengen.

Dat foto's van Le Gray lang geleden wél belangrijk genoeg werden gevonden om in het Rijksmuseum bewaard te worden, maar dat niemand indertijd de moeite nam de precieze herkomst vast te leggen, is misschien wel tekenend voor de wat tweeslachtige houding die lang gold

43



ten aanzien van fotografie. Tot de late jaren '80 van de twintigste eeuw kwam het Rijksmuseum in ieder geval nauwelijks toe aan het catalogiseren of exposeren van foto's.

Maar de behoefte aan een structurele museale benadering van fotografie groeide. De kwestie werd in 1984 plotseling op scherp gesteld door de aanstaande verkoop van de collectie Hartkamp, een zeer uitgebreide verzameling (meer dan 65.000 exemplaren) waarin ongeveer alle aspecten van de fotografie aan bod kwamen. Buitenlandse instellingen toonden interesse in deze collectie, zodat de vraag zich aandiende of dit cultuuroed niet voor Nederland bewaard moest blijven. De Rijksdienst Beeldende Kunst besloot daarop de collectie Hartkamp in 1984 aan te kopen, in de overtuiging dat daarmee een breed fundament voor een verzameling internationale fotografie werd gecreëerd.

Resteerde slechts de vraag waar die collectie nu eigenlijk moest worden ondergebracht. Het Rijksmuseum was de voornaamste kandidaat. Maar daarvoor moest – letterlijk en figuurlijk – dan wel ruimte worden gevonden in het museum. Boom: 'Binnen het Rijksmuseum vormde fotografie op dat moment nog geen specifiek verzamelgebied. Maar in de loop der jaren waren er wél veel foto's in allerlei deelcollecties opgenomen.' Dat bleef niet beperkt tot de topografische verzameling. Het Rijksmuseum bezat bijvoorbeeld al een grote collectie portretfoto's en ook de afdeling geschiedenis beschikte over veel materiaal. Die verzamelde al sinds 1975 actief fotografie, en legde daarbij vooral de nadruk op de historische waarde van de beelden. Verder was de platencollectie van de Rijkschool voor Kunstnijverheid (die ooit deel uitmaakte van het museum) opgenomen in de collectie van de bibliotheek. En dan waren er natuurlijk nog de jaarlijkse foto-opdrachten die het Rijksmuseum sinds 1975 verstrekt.

Bij het 'ontsluiten' van de fotocollectie kreeg Boom in 1993 assistentie van Hans Rooseboom, die als dienstweigeraar het Rijksmuseum binnen-

kwam en er nooit meer is weggegaan. Aan werk geen gebrek, want in januari 1994 vond de officiële overdracht van de rijkscollecties aan het Rijksmuseum plaats. Het ging daarbij niet alleen om de collectie Hartkamp, maar ook andere belangrijke verzamelingen, zoals die van Willem Diepraam en de ruim 200 foto's die de nazaten van fotografiepionier Eduard Isaac Asser in 1993 aan het Rijk hadden geschonken.

Boom, die zich in Den Haag al enige tijd met het beheer van de collecties had beziggehouden, stelt tevreden vast dat de foto's uit het rijksbezit in Amsterdam beter tot hun recht komen: 'In Den Haag vormde fotografie een geïsoleerde collectie. Het prettige van het Rijksmuseum is dat de verzameling geen 'eilandje' meer is, maar met andere collecties in verbinding staat.' Rooseboom valt haar bij: 'Er zijn veel raakvlakken tussen prentkunst en foto-



A. Roussel, 1905  
Koets bij Gare St. Lazare, Parijs  
Ontwikkelgelatinezilverdruk 23,6 x 17,6 cm  
Inv. Nr. RP-F-2000-122

44

grafie. Tot op zekere hoogte is de fotografie uit de prentkunst voortgekomen. Dat zie je terug in de manier waarop foto's werden uitgegeven, bewaard en verzameld. Binnen het Prentenkabinet is die samenhang heel logisch. We kunnen gravures, litho's en foto's hier mooi met elkaar vergelijken of aan de hand van prenten de context duidelijk maken waar de fotografie uit voortkomt.'

Ter illustratie laat Rooseboom een interessant curiosum zien, een geëtste daguerreotype, een primitieve foto die met behulp van etstechnieken is bijgewerkt: 'Dat ligt precies op de scheidslijn van fotografie en prentkunst.'

De relatie met de prentkunst blijkt ook uit de beperkte aantallen waarin foto's in de 19de eeuw werden afgedrukt. Een oplage van vijf exemplaren was ongeveer de norm. Hogere aantallen kwamen destijds nog maar weinig voor.



Anoniem, circa 1870-1880  
Portret van een Indochinese jongen  
Albuminedruk 17 x 22,7 cm  
Inv. Nr. RP-F-2000-130

De aanpak die Boom en Rooseboom hebben gekozen voor documenteren en conserveren sluit nadrukkelijk aan bij de werkwijze van het Prentenkabinet. 'De manier waarop we foto's rangschikken ligt in het verlengde van de manier waarop dat bij prenten en tekeningen gebeurt.' En net als bij prenten kunnen bezoekers met specifieke belangstelling op aanvraag foto's inzien in de studiezaal. Zelfs de manier waarop foto's worden geëxposeerd is goeddeels identiek aan de aanpak bij tekeningen en prenten. Boom: 'Foto's zijn eigenlijk te kwetsbaar om langdurig aan daglicht te worden blootgesteld. Daarom is er ook geen permanente fototentoonstelling, maar laten we steeds verschillende delen van de verzameling zien.'

Tot de plezierigste taken van Boom en Rooseboom behoort het uitbreiden van de collectie met nieuwe aankopen. Dat doen ze bij gespecialiseerde handelaren in Engeland, Frankrijk en de VS, maar vooral op veilingen. Rooseboom laat een selectie uit de recente aanwinsten zien. Daaronder een mysterieuze foto van een Indo-Chinees jongetje ('We weten niet wie hij was en zelfs niet wáar het was, maar het is een sterk en intrigerend beeld', afb. 2), een foto van een stad die tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog aan puin is geschoten en een röntgenfoto van enkele bloemen. De aankopen geven een beeld van de breedte van de verzameling. Die is internationaal en beoogt een zo volledig mogelijk overzicht van de ontwikkeling van de fotografie te geven. Boom en Rooseboom hebben in de afgelopen jaren nogal wat Franse foto's aangekocht (afb. 3) omdat dat onderdeel slechts mondjesmaat vertegenwoordigd was in de collectie. 'Frankrijk heeft in de 19de eeuw een hele belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de fotografie; daarvan moet je toch iets kunnen laten zien.'

Ook werden er foto's aangekocht uit het eerste kwart van de twintigste eeuw (afb. 4). Rooseboom: 'Dan komt er meer aandacht voor foto's als op zichzelf staande composities. Het is de aanloop naar het modernisme: niet het onderwerp staat centraal, maar vooral de manier waarop dat onderwerp is weergegeven.'

45



Daar ligt wat de conservatoren betreft zo'n beetje de grens van het verzamelgebied, die raakt aan het terrein van het Stedelijk Museum. 'Maar de ontwikkeling waarbij fotografen steeds meer belangstelling krijgen voor compositie en licht- en donker-contrasten; die willen we laten zien.' Boom en Rooseboom wijzen erop dat bij veel foto's sprake is van zowel documentaire als esthetische kwaliteiten: 'Die twee aspecten vallen vaak samen. Veel foto's zijn interessant door wat er op staat, maar ook door hoe het is gefotografeerd.'

Een heel belangrijke recente aanwinst, dankzij de steun van verschillende fondsen, is de collectie Joseph, een verzameling van zo'n 1600 boeken die met originele foto-afdrukken geïllustreerd zijn. Joseph kocht boeken over de meest uiteenlopende onderwerpen: juridische boeken waarin het gruwelijke bewijsmateriaal van moorden in detail is afgebeeld, maar ook dichtbundels waarin foto's zijn opgenomen van de steden, landschappen of personen die de inspiratiebron vormden voor de betreffende gedichten. Er is zowaar ook een met

foto's geïllustreerde bijbel waarin vooral veel plaatjes zijn opgenomen van landschappen in Israël en de omliggende landen. De aankoop van deze unieke collectie werd mede mogelijk gemaakt door de Mondriaan Stichting, het Prins Bernhard Cultuurfonds, het VSB Fonds, het Paul Huf Fonds en het Rijksmuseum Fonds.

Dat het Rijksmuseum tijd, geld en ruimte heeft vrijgemaakt voor fotografie, vertaalde zich de afgelopen jaren ook in een sterke toename van het aantal schenkingen op dit terrein. De weduwe van Carel Willink schonk foto's die haar echtgenoot gebruikte als werkmateriaal voor zijn schilderijen, waaronder foto's die Willink in de beeldentuin van het Rijksmuseum had gemaakt. Een kleine, maar bijzondere schenking betreft een tot dusverre onbekende foto van Alexandrine Tinne, een vrijgevochten vrouw die in de 19de eeuw avontuurlijke reizen maakte. De foto toont Tinne te paard in een Haagse manege (afb. 5). Toeval speelde ook bij deze vondst weer een rol. De schenker vond de foto tijdens de verhuizing van zijn bibliotheek, toen ze uit een boek viel. Ze was kennelijk ooit als bladwijzer gebruikt.



Anoniem, ca. 1860  
Alexandrine Tinne te paard, 1860 tot 1861  
Foto, albuminedruk 17,5 x 20,5 cm  
Inv. Nr. RP-F-2002-13

## 'Voor onze naamsbekendheid hoeven we dit niet te doen' *Interview met de founder en de hoofdsponsor*

Philips werd dit jaar 'founder' van Het Nieuwe Rijksmuseum, dat in 2006 klaar moet zijn. Het elektronicaconcern verwierf de Amerikaanse kwalificatie, te vertalen als 'grondlegger' of 'stichter', door het aanzienlijke, maar niet aan de openbaarheid prijsgegeven bedrag, waarmee het bedrijf de grootscheepse renovatie van het Rijksmuseum zal sponsoren. Ook de SponsorBingo Loterij, vanaf 1998 een belangrijke steunpilaar voor aankopen en sinds vorig jaar hoofdsponsor van de vernieuwing van het Rijks, heeft toegezegd tien jaar lang bijna een miljoen euro te willen bijdragen, mits de loterijopbrengsten het toelaten.

Het is voor het eerst dat het bedrijfsleven en een loterij op deze schaal de verbouwing van een Nederlands museum meefinancieren. Een gesprek over de motieven van de sponsors: 'Voor onze naamsbekendheid hoeven we dit niet te doen,' aldus sponsormanager Hoyte de Ranitz van Philips Electronics Nederland. Simon Jelsma van de SponsorBingo Loterij hoopt op een klein 'vonkje' bij mensen die nooit loten kopen.

'Wat is het ultieme sponsegevoel?' Hoyte de Ranitz, manager sponsoring van Philips, proeft zijn woorden voorzichtig: 'Dat hangt ervan af waarvoor je sponsoring inzet. Als ik het heb over imago-beleving, dan is mijn opdracht geslaagd als ik mensen hoor zeggen: 'Ik heb iets met Philips.' Wat dat 'iets' dan is, valt moeilijk te omschrijven, maar 'sympathie', 'warm gevoel' of 'goodwill' komen een beetje in de buurt. Simon Jelsma van de



SponsorBingo Loterij ziet een 'oplichtend vonkje', ook bij mensen die weinig met het loterijwezen hebben, zodra ze horen dat de SponsorBingo Loterij inmiddels een belangrijke sponsor van enkele grote Nederlandse kunstinstellingen is.

*Value for money* heet dit fenomeen in marketingterminen. Philips heeft daarvoor een breed arsenaal aan sponsoractiviteiten, variërend van soms 'keiharde business' tot meer ideële bijdragen, waartoe de Ranitz de samenwerking met het Rijksmuseum graag rekent. De sponsoring, twee jaar geleden, van het EK Voetbal in Nederland was een voorbeeld van het eerste. Dergelijke evenementen bevorderen namelijk altijd de verkoop van televisietoestellen.

Jhr. ir. H. de Ranitz, sponsor manager van Philips, en S.P.A. Jelsma, voorzitter van de SponsorBingo Loterij

De ontvangsten in de loges bieden bovendien volop kansen voor relatiemanagement. De Ranitz: 'We zijn een commercieel bedrijf, geen mecenas, die iets achter de rug weggeeft en niet kijkt wie het aanpakt.'

### Ethisch ondernemen

De financiële steun aan het Rijksmuseum ziet de Ranitz als een voorbeeld van 'good citizenship', met andere woorden, een vorm van maatschappelijk verantwoord ondernemen die kan inhouden dat bedrijven zich inzetten voor bijvoorbeeld het behoud van het nationale kunstbezit. 'Als ik het bedrag dat we neertellen zou moeten vertalen in keiharde marketing, dan hadden we het gebouw van het Rijks beter blauw kunnen laten verven. Dat valt namelijk op,' zegt de Ranitz gekscherend. 'De directe toegevoegde waarde van de sponsoring van de renovatie van het Rijksmuseum meten we ook niet. Daar gaat het ons bij dit project niet om.' Nu zal de betrokkenheid van Philips af te lezen zijn aan de naam van de Zuidvleugel, die nu al is omgedoopt tot Philipsvleugel, en in het logo op de toegangkaartjes. De Ranitz: 'We hebben goed nagedacht over wat vriendelijk over zou komen, een bedrijfsmatige overkill willen we niet. Eigenlijk zijn voorstellen voor zaken die de tegenwaarde moeten representeren voornamelijk afkomstig van de medewerkers van het Rijksmuseum.'

Dat was bijvoorbeeld het geval met het plan een deel van het geld aan te wenden voor drie grote tentoonstellingen, voorafgaande aan de renovatie. Het betreft de tentoonstelling over de Rococo in Nederland (november 2001), de overzichtstentoonstelling van de schilder Albert Cuyp (zomer 2002) en een overzicht van de schilder Hendrick Goltzius (zomer 2003). Daarnaast kwam de museumstaf met het plan tijdens de verbouwing tweehonderd topstukken uit de collectie te exposeren in de Philipsvleugel, voor de onderneming een excellente gelegenheid om zich als founder te afficheren.

### Karige budgetten

Sponsoring werd in de cultuurwereld volgens de Ranitz tot voor kort gezien als een noodzakelijk

kwaad. Vanaf eind jaren tachtig kwam daar verandering in. De prijzen op de kunstmarkt stegen, terwijl de aankoopbudgetten niet groter werden. Om een indruk te krijgen van de bedragen: het Rijksmuseum heeft jaarlijks zo'n 340.000 euro ter beschikking voor aankopen. Ondertussen dook in de kunstwereld hier en daar een bedrijfsnaam op als sponsor van een speciale tentoonstelling of andere culturele activiteit. Zo was Philips bijvoorbeeld begin jaren negentig sponsor van de grote Rembrandt-tentoonstelling. Het bedrijf sponsort ook het Gergiev-festival en het Koninklijk Concertgebouworkest. De acceptatie van schenkers uit het bedrijfsleven volgde schoorvoetend. Men ging zien dat zo'n sponsorbijdrage ook wel sympathiek kon zijn, observeerde de Ranitz. Jelsma van de SponsorBingo Loterij ondervond hetzelfde. In het buitenland kwam het wel vaker voor dat loterijen kunstinstellingen steunen bij de aankoop van nieuwe stukken – de Staatliche Kunsthalle in het Duitse Karlsruhe en de Londense National Gallery vulden bijvoorbeeld op die manier hun collecties aan – maar in Nederland was het een nieuw fenomeen. Toen de SponsorBingo Loterij vier jaar geleden aankondigde de vier rijksmusea te willen sponsoren werd dit initiatief van alle kanten toegejuicht. Onvrede over de karige bijdragen van het ministerie van OCW zal daartoe bijgedragen hebben. 'Budgetten waarschijnlijk fors omhoog' kopten de kranten bijna jubelend. Enige tijd later was het eerste resultaat te zien: het Rijksmuseum kocht voor het eerst met steun van een loterij een portret van Hortense de Beauharnais, de eerste koningin van Holland, geschilderd door de Franse schilder Anne-Louis Girodet de Roucy-Trioson (1767-1824). De sponsorbijdrage: 340.000 euro.

### Nationale allure

De SponsorBingo Loterij werd ooit opgezet door de welzijnsorganisatie Vereniging Humanitas, ten behoeve van cultuur, sport en het welzijn van de minderbedeelden. De loterij kende een marginaal bestaan, tot de Postcodeloterij in 1998 besloot de SponsorBingo Loterij over te nemen en er met succes het bingospel in onderbracht. Sindsdien heeft

de SponsorBingo Loterij – na een explosieve groei – zich ontwikkeld tot een culturele sponsor van formaat.

'De SponsorBingo Loterij werd flink opgeschud,' vertelt Jelsma. Humanitas kende bijna zeventhonderd kleine en vooral lokale beneficianten. Daar ging de bezem door: 'We wilden de grote bulk van het geld duidelijk zichtbaar bestemmen voor een beperkt aantal instellingen met een nationale uitstraling. Cultuur is een breed begrip, realiseerden we ons. Laten we ons eerst maar eens beperken tot cultuurbehoud en het nationale kunstbezit, dachten we. Vandaar dat we uitkwamen bij onder meer de vier rijksmusea: het Rijksmuseum, het Van Gogh Museum, het Kröller-Müller Museum en het Mauritshuis, instellingen met nationale allure, die wel een steuntje in de rug konden gebruiken. Het ging ons bij voorkeur om het bevorderen van het aankoopbeleid, maar onze belangstelling gaat ook uit naar bijzondere projecten, waarvan de renovatie van het Rijksmuseum een voorbeeld is.'

### Pikorde

'Voor onze naamsbekendheid in Nederland hoeven we dit natuurlijk niet te doen, voor ons imago mischien wel,' zegt de Ranitz. 'Het Rijksmuseum is de schatkamer van Nederland. In de pikorde van Nederlandse musea is het de absolute nummer één, die trouwens ook in het buitenland veel bekendheid geniet. Het is de nationale trots. Iets soortgelijks geldt eigenlijk ook voor ons bedrijf. We zijn voor veel Nederlanders een soort nationaal bezit en dat roept emotie op. Zie bijvoorbeeld het project Video-2000, destijds het beste videosysteem op dat moment, dat het echter niet gehaald heeft. Dit komt zelfs na 20 jaar nog regelmatig terug in de media.'

De betrokkenheid met het Rijksmuseum heeft volgens de Ranitz niets te maken met de verhuizing van het hoofdkantoor naar Amsterdam en de wens meer voet aan de grond te krijgen in de hoofdstad. De Ranitz: 'Het is juist het internationale aspect dat ons aanspreekt. Wij zijn tenslotte een internationaal bedrijf met vertegenwoordigingen in ruim zestig landen.'



## Aanwinsten

- 52 Verzameld in Italië  
*Een prentalbum uit ca. 1568*
- 56 Drie Antwerpse portretten uit 1635
- 58 Een zilveren ensemble uit de  
19de eeuw  
*Neo-rococo voor de Amsterdamse  
burgemeester*
- 60 De gouverneur van Elmina en  
zijn echtgenote.  
*Nederland en de slavenhandel*



# Verzameld in Italië

## *Een prentalbum uit ca. 1568*

52

Sinds enige decennia legt het Rijksprentenkabinet zich er speciaal op toe om naast belangwekkende losse prenten ook prentalbums te verzamelen die een beeld geven van de wijze waarop vroegere eigenaren met hun papierkunst omgingen. Verzamelaars plakten hun schatten in of lieten deze binden maar omdat die originele recueils in later tijd uit winstbejag vaak uit elkaar werden gehaald, zijn zulke albums zeldzaam geworden. Juist om te zien hoe prenten geordend werden en onder welke noemer ze werden samengebracht zijn deze van onschatbare waarde.

Toen een Duitse boekhandelaar enkele jaren geleden een catalogus uitbracht met zestiende-eeuwse Italiaanse prenten heeft het museum ogenblikkelijk een aantal in de verzameling ontbrekende bladen verworven. Nadat die per post in Amsterdam waren gearriveerd bleek het om fantastische vroege drukken te gaan op grote vellen papier (ca. 54,5 x 41,2 cm) die nooit waren afgeknipt. Navraag leerde dat ze uit een opgebroken album afkomstig waren waarna het museum besloot zoveel mogelijk van de inhoud te verwerven, ook de perkamenten band, als een vroeg voorbeeld van een dergelijk verzamelaarsalbum. De aankoop heeft zich over verschillende jaren uitgestrekt. Ongeveer tweederde van de oorspronkelijke omvang, zo'n 90 bladen, is nu in Amsterdam bijeen.

Door een opschrift in pen op één daarvan: *Sum ex libris Joannis Georgij Zobelij* was het mogelijk de eerste eigenaar te identificeren: Johann Georg Zobel von Giebelstadt (1543-1580), lid van een adellijke familie uit Franken die in de jaren zestig van de zestiende eeuw een tijd aan de universiteit

van Bologna studeerde. In 1577 werd hij gekozen tot bisschop van Bamberg, een ambt dat hij maar kort zou vervullen. Hij was ziekelijk en stierf drie jaar later.

Het album heeft Zobel stellig tijdens zijn Italiaans verblijf verworven. De laatstgedateerde prenten dragen het jaartal 1568. Of de inhoud voor hem was voorgeselecteerd of dat hij die zelf heeft bepaald, is niet duidelijk. Diverse prenten zijn voorzien van de naam van een uitgever. Vier van hen waren in Rome gevestigd en zes in Venetië. Het papier dat gebruikt is voor de montage bevat watermerken die vooral in Venetië voorkwamen en het ziet ernaar uit dat het album daar is ingebonden.

De inhoud is zeer geschakeerd. Er zijn monumentale weergaven bij van klassieke architectuur, zoals het Campidoglio in Rome en de Arena in Verona, die moeten worden uitgekapt, vele mythologische voorstellingen – waaronder vrijmoedige liefdesscènes, enigszins pikant voor een latere bisschop –, portretten van beroemde tijdgenoten, onder wie Michelangelo, de samenkomst van het Gran Consiglio in het Dogenpaleis, ornamentprenten, maar ook karikatuurkoppen van een type dat is ontwikkeld door Leonardo da Vinci.

Bijzonder interessant is de aanwezigheid van een aantal zeldzame gravures van Giulio Sanuto (Venetië, ca. 1520 – in of na 1588) naar schilderijen van vooraanstaande schilders. Eén daarvan is de weergave van Titiaans meesterwerk *Perseus en Andromeda* (Londen, Wallace Collection) waarbij Sanuto zich bepaalde vrijheden permitteerde. Hij gebruikte twee koperplaten en rekte de compositie op in de breedte om tot een betere vlakvulling te komen. Het stadsprofiel in de verte – door Titiaan zeer atmosferisch gehouden – ontleende Sanuto aan een gravure van Dürer. De prentmaker ver-

53



Anoniem (1540-1575)  
Blad met vier karikatuurkoppen, van 2 koperplaten gedrukt  
Prent op papier 27,3 x 42,2 cm  
RP-P-1999-108  
Aangekocht met steun van het F.G. Waller-Fonds

koos het pasteus geschilderde doek niet in detail na te volgen. Het water gaf hij weer met geschematiseerde decoratieve patronen en ook de rotspartij is globaal aangeduid. De afmeting (38,2 x 51,1 cm) maakte de gravure bij uitstek geschikt om aan de wand dienst te doen, wat mede verklaart waarom er zo weinig exemplaren van bewaard zijn gebleven.

Diverse prenten uit het album zijn in de literatuur tot nu toe niet beschreven waaronder een reeks van zes etsen van Giovanni Battista Fontana met de *Geschiedenis van Romulus en Remus*. Deze zijn twee aan twee op drie bladen papier gedrukt. Het ligt voor de hand dat de drukpers en het papier op een dergelijke economische manier werden gebruikt, maar omdat prenten later door handelaren en collectioneers dicht rond de voorstel-

ling werden afgeknipt zijn er betrekkelijk weinig voorbeelden die deze werkwijze illustreren. Een eerste verkenning van dergelijke meervoudig bedrukte bladen heeft al vruchten afgeworpen. Omdat de nooit adequaat toegeschreven tronies in de trant van Leonardo da Vinci zich in het album op hetzelfde vel papier bevinden als twee andere etsen van Battista Franco drong het idee van de (veel plausibeler) toeschrijving aan die Venetiaanse meester zich op, een suggestie die zonder deze verschijningsvorm stellig lang op zich had laten wachten. Maar het Zobel-album biedt tal van aanknopingspunten tot de beoefening van wat wel de archeologie van de prentkunst is genoemd. Het is verheugend dat dit nu voor deze vroege Italiaanse grafiek zo goed in het Rijksprentenkabinet kan gebeuren.



Giulio Sanuto (naar Titiaan)  
Perseus en Andromeda, ca. 1560  
Gravure 38,2 x 51,1 cm  
RP-P-2002-120  
Aangekocht met steun van het F.G. Waller-Fonds



# Drie Antwerpse portretten uit 1635

Met de verwerving van drie portretten van Jacob Jordaens (Antwerpen 1593-1678 Antwerpen) is de presentatie van de Vlaamse 17de-eeuwse schilderkunst in het Rijksmuseum aanmerkelijk versterkt.

De aankoop is mogelijk gemaakt door de financiële steun van de SponsorBingo Loterij, de Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit, Vereniging Rembrandt (mede dankzij het Prins Bernhard Cultuurfonds), Mondriaan Stichting, Stichting VSB Fonds, Rijksmuseum Fonds, de Jaffé-Pierson Stichting, de heer H.B. van der Ven en het Ministerie van OCenW

De drie werken zijn de fraaist denkbare en sprekende voorbeelden van de 17de-eeuwse Antwerpse portretkunst. Geportretteerd zijn de 44-jarige Antwerpse koopman Rogier Le Witer (1591-1678), zijn 38-jarige welgestelde echtgenote Catharina Behagel (1597-1666) en zijn moeder, de weduwe Magdalena de Cuyper. De frontaal voorgestelde echtgenote Catharina Behagel neemt in het drieliuk een centrale plaats in. Uit de compositie blijkt dat het portret van haar echtgenoot rechts van het hare dient te hangen en dat van haar schoonmoeder links. Rogier Le Witer was groot-aalmoezenier van de stad Antwerpen; rechts op de tafel staat een collecteschaal, met een figuurtje van een geketende man, bestemd voor het inzamelen van aalmoezen voor de gevangenen. De tulp in de nis van het portret van de moeder duidt, evenals de treurende herme, op haar status van weduwe.

Er zijn veel in compositie samenhangende portrettenparen uit de 17de eeuw van echtelieden, maar de toevoeging van een derde portret is uitzonderlijk. Vermoedelijk hingen de drie schilderijen oorspronkelijk op drie wanden van een kamer. Vanaf de jaren zestig van de 19de eeuw bevonden ze zich in een hoekkamer van het in de 19de eeuw gerestaureerde middeleeuwse Kasteel de Borrekens in Vorselaar bij Antwerpen, tegen de

met 17de-eeuws goudleer bedekte wanden, met nog een vierde, even groot en op dezelfde wijze ingelijst, portret van de eigenaresse, de douairière Bosschaert du Bois uit 1850 van de Belgische historieschilder Gustaaf Wappers. De drie portretten, die op de Jordaens-tentoonstelling in Antwerpen in 1993 voor het eerst samen werden geëxposeerd, bleven in de familie totdat zij in juli 2001 in Londen bij Sotheby's geveild werden. Dankzij de inzet van de Maastrichtse kunsthandelaar Rob Noortman konden ze door het Rijksmuseum worden verworven. Dat de portretten in familiebezit bleven, verklaart de uitzonderlijk goede staat van de schilderijen. Uitzonderlijk is dat ze nimmer zijn verdoekt, waardoor de originele verflaag (met alle oneffenheden) prachtig bewaard is.

De aankoop maakt deel uit van het streven om de Vlaamse 17de-eeuwse kunst in het Rijksmuseum op een gelijkwaardig niveau naast de Hollandse schilderkunst uit de Gouden Eeuw te exposeren. Waar Jordaens al met vier andere goede schilderijen kon worden getoond, is hij dankzij deze aankoop in één klap als portrettist op superieure wijze vertegenwoordigd. Kwalitatief zijn de portretten vergelijkbaar met die van Anthonie van Dijck en Rubens. Ze bieden de mogelijkheid om de Antwerpse portretkunst te presenteren tegenover en naast de even ambitieuze Amsterdamse en Haarlemse portretten uit dezelfde periode van Frans Hals, Bartholomeus van der Helst, Rembrandt en anderen. Het zelfbewustzijn van de voorgestelden en de rijkdom van de kleding is in deze Noordelijke tegenhangers nauwelijks minder, maar toch ogen deze soberder. Sterker dan in de Amsterdamse portretten komt de behoefte aan een aristocratische status van de burgerij in deze grandioze portretten tot uiting.

56



57

Jacob Jordaens  
Portret van Magdalena de Cuyper, ca. 1635-1636  
doek, 152 x 118 cm  
Inv. Nr. SK-A-4973





Jacob Jordaens  
Portret van Rogier le Witer, 1635  
doek, 152 x 118 cm  
Inv. Nr. SK-A-4971

II



Jacob Jordaens  
Portret van Catherina Behagel, 1635  
doek, 152 x 118 cm  
Inv. Nr. SK-A-4972



# Een zilveren ensemble uit de 19de eeuw

## *Neo-rococo voor de Amsterdamse burgemeester*

58

De speurtocht naar hoogtepunten van Nederlands zilver uit de periode van het historisme heeft opnieuw vrucht afgeworpen. Onlangs schonk een nazaat van de Amsterdamse burgemeester Gijsbert van Tienhoven (1841–1914) een schitterend 25-jarig huwelijksensemble van zijn voorvader. Delen ervan werden eerder getoond op de tentoonstelling 'De Lelijke Tijd. Pronkstukken van Nederlandse interieurkunst 1835-1895'.

Het ensemble bestaat uit twee kandelabers, zes kandelaars en een jardinière. Het werd op 12 september 1891 cadeau gedaan aan Gijsbert van Tienhoven en zijn vrouw Anna Sara Maria Hacke ter gelegenheid van hun zilveren huwelijksfeest. Het cadeau werd door vrienden aangeboden tijdens een groot feest op het buitenhuis *Erica* te Scheveningen. Alle namen van de schenkers staan vermeld in een door de Haagse wapenschilder en kalligraaf J.M. Lion verlichtigd album. Apart genoemd is de cadeaucommissie, die bestond uit de heren J. Boissevain, J.M. van Bosse, P. van Eeghen, J.A. Sillem, M.J. Waller en W.S.J. van Waterschoot van de Gracht. Dit liber amicorum werd samen met het zilver aan het Rijksmuseum geschonken. Als burgemeester van Amsterdam had Van Tienhoven een rede gehouden bij de opening van het Rijksmuseum in 1885. In 1891 werd hij minister van Buitenlandse Zaken, een functie die hij tot 1894 bekleedde.

De onderdelen van het ensemble zijn een karakteristiek voorbeeld van het hergebruik van de rococostijl in de late 19de eeuw. In vergelijking met de zware, overladen neo-rococostijl uit het midden van de 19de eeuw staan de kandelaars en kandelabers dicht bij het Franse voorbeeld. Mogelijkerwijs was dat een model van de Parijse edelsmid Claude Ballin II (1661-1754), waarvan een zilveren kandelaber uit 1739 bewaard wordt in het Cooper-Hewitt Museum.

De set werd uitgevoerd in opdracht van de Amsterdamse juwelier en edelsmid Willem Christiaan Hoeker, de latere oprichter van de bekende interieurfirma *Het Binnenhuis*. In 1891 trok hij Theodorus Karel Lodewijk Sluyterman aan als esthetisch adviseur en ontwerper. Sluyterman ontwierp het ensemble even daarvoor, in 1890, het jaar dat hij terugkeerde uit Parijs. Daar had hij twee jaar had gewerkt bij de architect-decorateur Eduard Johan Niermans (1859-1928), waar Sluyterman kennis maakte met de Franse florale art nouveau. Hij was een der eersten die de nieuwe stijl in Nederland introduceerde. De in neo-rococostijl ontworpen kandelaars en kandelabers staan met hun naturalisme en ijle, spitse vormen nog maar een stapje verwijderd van de op til zijnde mode. Het bijzondere karakter van het ontwerp werd al in Sluyterman's tijd onderkend. In 1891 werd de kandelaber, in een versie met acht armen, gepubliceerd in het gezaghebbende tijdschrift *De Architect*.

59



Ensemble bestaande uit twee zilveren kandelabers, zes kandelaars, een jardinière en een liber amicorum (detail). Zilver geleverd door Firma Hoeker & Zoon (zilverwinkelier) en ontworpen door Theodorus Karel Lodewijk Sluyterman, 1891  
Inv. Nr. BK-2001-31  
Schenking van C.J. van Tienhoven



# De gouverneur van Elmina en zijn echtgenote

## *Nederland en de slavenhandel*

Tussen 1637 en 1872 was het West-Afrikaanse fort Elmina Nederlands bezit. Vanuit deze aan de Ghanese kust gelegen vesting verscheepten de Nederlanders tot de (officiële) afschaffing van de slavenhandel in 1814 vele tienduizenden Afrikanen als slaven naar Amerika – vooral Brazilië, Suriname en Curaçao. Het nog steeds bestaande fort is hierom nu een belangrijk monument dat in de eerste plaats aan deze afschuwelijke mensenhandel herinnert, maar uiteraard ook aan het forse Nederlandse aandeel hierin.

De aankoop van de portretten van Vertangen is mogelijk gemaakt door steun van de Mondriaan Stichting, Stichting K.F. Hein Fonds, Stichting Dr. Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds, de Frans Mortelmans Stichting en M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting.

Fort Elmina werd in 1482 door de Portugezen gesticht om greep te krijgen op de goudhandel. Maar voor de Nederlanders werd al snel de handel in slaven het belangrijkste. Het was het grootste en machtigste van de 42 forten die Europeanen vooral in de 17e eeuw met dit doel aan de zogenaamde Goudkust bouwden. De Nederlandse West-Indische Compagnie (WIC) bezat hiervan lange tijd de belangrijkste, behalve Elmina bijvoorbeeld het fort in Accra, de huidige hoofdstad van Ghana. Land heeft Nederland hier in de 17de en 18de eeuw vrijwel niet bezeten. De handel in goud en in slaven kon immers plaatsvinden in samenwerking met de plaatselijke zwarte machthebbers en handelaren. In 1872 werd Elmina aan de Engelsen verkocht en werd Ghana een volledig Britse kolonie.

Het Rijksmuseum bezit sinds lang een aantal

kleinere, maar bijzondere voorwerpen, die aan de Nederlandse aanwezigheid in Elmina herinneren: twee avondmaalsbekers die in de kerk in het fort werden gebruikt, een commandostaf van de gouverneur, een op de Engelsen buitgemaakte kroon die zij in 1664 aan een Afrikaanse koning hadden willen schenken en een gouden palmboompje dat in 1871 bij diens vertrek aan gouverneur Nagtglas werd gegeven, de laatste die geprobeerd had deze inmiddels verwaarloosde kolonie nieuw elan te geven. Ook het portret van Jan Pranger, van 1730 tot 1734 Directeur-Generaal van de Goudkust en gouverneur van Elmina, is al sinds lang in het museum te zien. Tijdens zijn aanwezigheid werd de slavenhandel, tot dan toe het monopolie van de West-Indische Compagnie, voor particuliere bedrijven opengesteld.

In 2001 kreeg het museum de mogelijkheid zijn collectie aan Elmina en de slavenhandel herinnerende objecten op een belangrijke manier uit te breiden. Met steun van de Mondriaan Stichting - Stimuleringsfonds beeldende kunst, vormgeving en museale activiteiten, het Dr. Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds, de Frans Mortelmans Stichting, de M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting en de Stichting K.F. Hein Fonds werden bij kunsthandelaar Johnny van Haefen te Londen bij portretten aangekocht van gouverneur Jan Valckenburgh, Directeur-Generaal van de Goudkust van 1655 tot 1659 en opnieuw van 1662 tot zijn dood in 1667, en van zijn vrouw Dina Lems. De schilderijen zijn van de hand van Daniël Vertangen, van wie het museum tot nu toe slechts één tekening bezat. Pas onlangs werden de geportretteerden door Willem L. van de Watering als Valckenburgh en zijn vrouw geïdentificeerd.

60

Samen met R.A.M. Baesjou zal hij zijn bevindingen in een artikel voor het Bulletin van het Rijksmuseum uitgebreid uiteen zetten.

Het Rijksmuseum hecht veel waarde aan een evenwichtige presentatie van de Nederlandse rol in de wereld in de voorbije eeuwen. Daar hoort dus vanzelfsprekend aandacht aan de pijnlijke periode van de slavenhandel bij. De twee portretten zijn hierom uiterst belangrijke aanwinsten. Op het portret van Valckenburgh is Elmina vanaf de zee weergegeven. Naast de gouverneur staat een negerjongen. Hij houdt een gouden penning vast die, zoals uit een boedelinventaris blijkt, Valckenburgh voor zijn verdiensten van de WIC had ontvangen en waarop opnieuw Elmina is afgebeeld. Indirect wordt zo de handelswaar van de Goudkust – slaven en goud – getoond. Zelf is Valckenburgh, die zijn carrière bij de WIC op

bescheiden schaal begon, door zijn privébelangen in de goud- en slavenhandel rijk geworden. Hij trouwde de dochter van een hoge WIC-ambtenaar, kon een huis aan de Amsterdamse Keizersgracht bewonen en wist uiteindelijk de machtigste overzeese positie met betrekking tot de slavenhandel te bemachtigen. Het portret van zijn echtgenote, Dina Lems, verwijst eveneens naar Afrika, of in elk geval naar de overzeese handel: zij staat voor een landschap met palmbomen en wijst op een koffieplant naast haar.

Zo vormen de twee portretten in meerdere opzichten elkaars pendant en zijn zij tegelijkertijd een pregnante herinnering aan het zeer aanzienlijke Nederlandse aandeel in de slavenhandel. Dankzij deze twee aanwinsten kan het museum deze episode uit de vaderlandse geschiedenis nu nog beter tonen.

61



Kroon voor de koning van Ardra  
Kroon, koper, 28,0 cm x 18,0 cm  
Engeland, 1664  
Inv. Nr. NG-NM-816-A



62

Daniël Ver tanger  
Portret van Jan Valckenburgh (1623-1667),  
directeur-generaal van de Kust van Guinee.  
Op de achtergrond het kasteel van Elmina  
doek 128,3 x 102 cm  
Inv. Nr. SK-A-4969



63

Daniël Ver tanger  
Dina Lems, echtgenote van Jan Valckenburgh  
doek 128,3 x 102 cm  
Inv. Nr. SK-A-4970





## Bijlagen

66	Aanwinsten 2001
73	Restauratie en conservatie
76	Bruiklenen aan tentoonstellingen
78	Tentoonstellingen en presentaties
79	Publicaties van het Rijksmuseum
80	Publicaties van medewerkers
84	Externe activiteiten
89	Voordrachten en lezingen
94	Lunchpauzelezingen
95	Evenementen
96	Organogram
97	Personeelsgegevens
102	Bezoekcijfers
104	Fondsen en sponsors





Dobbelmann, Amsterdam RP-T-2001-132 t/m 153

**Wezelaar, Henri Matthieu (Han)**

Zeven schetsboekjes en twee bundels met schetsen en aantekeningen Schenking van mw E. Wezelaar-Dobbelmann, Amsterdam RP-T-2001-154 t/m 162

**Wijnberg, Nicolaas** 42 Tekeningen en aquarellen, voornamelijk zelfportretten, naakten, landschappen en stillevens, daterend van 1939 tot 1997 RP-T-2001-3 t/m 44

**Wijnberg, Nicolaas** 21 Ontwerpen voor theaterdecors en -kostuums, Schenking van Nicolaas Wijnberg, Amsterdam/Laren RP-T-2001-75 t/m 95

**Wijnberg, Nicolaas** 'Etoile de Mer', tien tekeningen in cassette Schenking van Nicolaas Wijnberg, Amsterdam/Laren RP-T-2001-125a t/m j

**Wijnberg, Nicolaas** 'Kasteel Oost in 1942', 15 tekeningen in cassette Schenking van Nicolaas Wijnberg, Amsterdam/Laren RP-T-2001-126a t/m p

Frankrijk 19e eeuw

**Kreutzberger, Charles** Ontwerp voor het bandstempel van H. Havard, 'La Hollande à Vol 'Oiseau'', Parijs 1881 RP-T-2001-124

Prenten

(De prenten gemerkt met een \* zijn aankopen uit het F.G. Waller Fonds)

Nederlanden 16de en 17de eeuw

**\*Anoniem** ca. 1570, Twaalf ronde voorstellingen met genrescènes, naar Maarten van Cleef RP-P-2001-1/6

**\*Anoniem** 16de eeuw, Nood van de stad Leiden, 1574, naar Isaac Claes van Swanenburgh RP-P-2001-149

**\*Anoniem** 16de eeuw, Aanbidding van de herders: Kruisiging: Opstanding van Christus 1578 RP-P-2001-139

**\*Anoniem** 17de eeuw, Martelaarschap van de H. Bartholomeus, naar Jusepe Ribera RP-P-2001-142

**Onbekend Nederlands Titelblad**

Practycke der Nederlandsche Rechten van de Daghelijksche soo Civile als Criminele questien Leeuwarden, 1664 Schenking R.J. te Rijdt, Amsterdam RP-P-2001-56

**\*Baillie, William** De drie bomen, naar

Rembrandt Harmensz. van Rijn, gedrukt op oranje-rood papier RP-P-2001-13

**\*Boissens, Cornelis Dircksz** Allegorie op Oorlog en Vrede, naar Hans von Aachen RP-P-2001-138

**\*Bruijn, Nicolaas de** Libelius varia genera piscium complectens.Titelblad en negen handgekleurde gravures met voorstellingen van vissen RP-P-2001-266/275

**\*Collaert, Hans (de Oude)** De Doop van Christus, 1575, naar Jacopo Zucchi RP-P-2001-28

**\*Cort, Cornelis** Strijd tussen de Horatiërs en de Curatiërs, naar Frans Floris RP-P-2001-150

**\*Diest, Adriaen van** Bergachtig landschap met wandelaar, ca. 1685 RP-P-2001-14

**\*Galle, Theodoor** Apollo viilt Marsyas, naar Johannes Stradanus RP-P-2001-151

**\*Gole, Jacob** Vier mezzotints uit serie van De vijf Zintuigen RP-P-2001-193/196

**\*Gole, Jacob** Vioolspeler met twee jongens RP-P-2001-40

**\*Meester met het monogram van Jezus** Pan, Pomona en Amor, 1561 RP-P-2001-200

**\*Monogrammist DS** Christus aan het kruis met Maria en Johannes, ca.1520 RP-P-2001-208

**\*Monogrammist HS** De Zondeval, 1566, mogelijk naar Frans Floris RP-P-2001-141

**\*Schenk, Pieter** Drie bloemstillevens RP-P-2001-51/53

**\*Stock, Andries** Gans trekken: Vreuchts verwecking, inder gansen trecking, naar Jacob Savery I RP-P-2001-54

Nederland 18de eeuw

**\*Anoniem** Volksprent: Hier ziet gij Jonge Jeugd na 't leven Afgeprent... RP-P-2001-58

**\*Anoniem** Volksprent: Volg Zedekunde en haar lessen RP-P-2001-59

**\*Anoniem** Volksprent: Oliefant RP-P-2001-60

**\*Anoniem** Volksprent: Kinderen, de Zardammer Stier; Zijn groote wreedheyd ziet gy hier RP-P-2001-205

**\*Laroon, Marcellus** Herberginterieur RP-P-2001-140

Nederland 19de en 20ste eeuw

**Anoniem** 19de eeuw Jan Steen en zijn vrouw bij de schildersezel Schenking

R.J. te Rijdt, Amsterdam RP-P-2001-57

**\*Beus, Jan de** Op weg naar het Hofland Schenking Jan de Beus, Muiderberg RP-P-2001-162

**\*Bolding, Cees** Drie etsen met gezichten in Harderwijk en Veluwse boeren RP-P-2001-61/63

**\*Breitner, George Hendrik** Liggend vrouwelijk naakt RP-P-2001-64

**\*Degouve de Nuncques, William** Pakhuizen op de Brouwersgracht in Amsterdam RP-P-2001-136

**\*Henriët, Henk** Zeven etsen RP-P-2001-163/169

**\*Hoef, Gerrit van der** Vrouw met kind, 1933 en Vrouw met kind, 1940 RP-P-2001-65/66

**\*Hoytema, Theo** van Vogels in de lucht RP-P-2001-67

**\*Ket, Dick** Korenschoven te Ede en Kloosterpoort te Hoorn RP-P-2001-179/180

**Koene, Simon** Driehonderd bladen grafiek. Schenking van de kunstenaar, gedeeltelijk in samenwerking met andere kunstenaars, zoals het Schelpenboekje uit 1972, de Buitendoos uit 1984 en de zes mappen die de Haagse Etsclub tussen 1987 en 1996 deed verschijnen. Een ruime selectie uit zijn eigen werk omvat zowel vroege etsen met collage-effect als zinderend warme taferelen in Egypte en Griekenland. Zijn grafisch oeuvre sloot hij af met de reeks 'Met het oog op Rembrandt', zeventien studies naar de etsen van Rembrandt RP-P-2001- 284-619

**Lazarof, Peter** Potpourri Schenking Vereniging Exlibris Wereld, p/a P.A. Burggraaf, Groenekan RP-P-2001-192

**Mankes, Jan** Nest met vijf vogeltjes, 1912 Schenking van de heer en mevrouw S. Stigter, Amsterdam RP-P-2001-666

**\*Marchal, A.** Winterlandschap met molen RP-P-2001-137

**\*Maris, Matthijs** Onder de boom en The Lady of Shalott RP-P-2001-68/69

**\*Melse, Johan** Twee houtsneden en album bestaande uit zes bladen met 77 houtsneden voor 'Zuid Holland en Zeeland' voor volkskundig leesboek voor lagere scholen, Groningen 1931 RP-P-2001-70/72

**\*Mens, Is van** Derb ben Safi Fez, 1927 en La petite caravane, Kaizonan 1925 RP-P-2001-73/74

## 68

**\*Mensinga, Jan Roelf** Crépuseule du matin en Het schone schip RP-P-2001-75/76

**\*Moerkerken, Pieter Hendrik van** Boerenwoning met bomen, 1898 RP-P-2001-77

**\*Molkenboer, Antoon** Mincelijn de Teere, Isidoor de Sterke en Tenta-Tris de Schoone, 1897 RP-P-2001-78/80

**\*Moor, Chris de** Het spook loert en Zij die hem kruisigen, 1929 RP-P-2001-81/82

**\*Moulijn, Simon** Vrouw bij wastobbe, 1889 RP-P-2001-83

**\*Nachenius, Jan Coenraad** Grote vos-doorn (euphorbia), 1922 RP-P-2001-84

**\*Net, Gerrit van 't** Morgengloren RP-P-2001-85

**\*Neuhuys, Albert** Het kleine Zeemanshuis Schiedamsedijk Rotterdam, 1918 RP-P-2001-86

**\*Nijs, Willem** Carnaval RP-P-2001-87

**\*Paerels, Willem** Vier prenten met huiselijke tafereeltjes RP-P-2001-88/91

**Pauw, Johanna Petronella** Schelp en Vogelskelet en stilleven met flessen. Schenking mw M.E. Pauw, Putten, mw W. Pauw, Schagen RP-P-2001-172/173

**\*Pieck, Anton** De polka, Sierpompoenen en Vlaamsche kermis RP-P-2001-92/94

**\*Pieck, Henri** Caféterras RP-P-2001-95

**\*Pieck, Henri** Concentratiekamp Buchenwald: kleurenlitho's met beelden uit Buchenwald RP-P-2001-96/103

**\*Plas, Adriaan van der** Haven van Rotterdam, 1927 en "K heb u lief, Rotterdam!", 1953 RP-P-2001-104/105

**\*Raaij, Jozef van** In het atelier RP-P-2001-106

**\*Rees, Etie van** Elf houtsneden RP-P-2001-107/117

**\*Reicher, Albrecht** F. Vischafslag, Amsterdam en Figuur en paarden voor een kasteel, naar Matthijs Maris RP-P-2001-118/119

**\*Retera, Wim** Boksers en Twee gazellen RP-P-2001-120/121

**\*Roëde, Jan** Reeks figuren RP-P-2001-122

**\*Roelofs, Albert** In Wonderland RP-P-2001-123

**\*Saalborn, Louis** Boom en Watermolen RP-P-2001-124/125

**\*Scherjon, Willem C.** Omslagdecoratie voor de catalogus 'Voor de Kunst'

1914, Waterlelies en Twee pauwen RP-P-2001-126/128

**\*Schonk, Jan** Vioolsolo RP-P-2001-129

**\*Schuitema, Paul** Staande naakte vrouw en Buste van een vrouw RP-P-2001-130/131

**\*Schultze, Paul** Mies (Elout-)Drabbe aan de piano RP-P-2001-132

**\*Sluyters, Jan** Drie prenten met naakte vrouwenfiguren RP-P-2001-133/135

**Wetselaar, Karel** Acht etsen met gezichten in Noord-Holland Schenking van de heer Karel Wetselaar, Krommenie RP-P-2001-276-283

**Wijnberg, Nicolaas** Negen prenten in verschillende technieken Schenking van de heer Nicolaas Wijnberg, Amsterdam/Laren RP-P-2001-181/188

**\*Wijnberg, Nicolaas** Diverse etsen, gemaakt tussen 1938 en1998, waarvan een gedeelte als schenking van de kunstenaar RP-P-2001-668/717

**Zilcken, Philippe naar C. Bisschop** Portret van John Lothrop Motley in drie staten. Schenking van E.H. Ariëns-Kappers, Amsterdam RP-P-2001-718/720

Duitsland

**\*Anoniem, ca. 1600** Nous soms Troys: nar en vrouw achter tralies RP-P-2001-24

**\*Anoniem, 18de eeuw** Bladen met ontwerpen voor visitekaartjes en 27 losse visitekaartjes RP-P-2001-636/665

**\*Baader, Amalie** Dertien koppen en portretten RP-P-2001-216/228

**\*Bause, Johann Friedrich** Zes prenten in verschillende technieken naar Cignani, Falconet, Greuze, Netscher, Guido Reni en Reynolds RP-P-2001-229/234

**\*Elsheimer, Adam** Tobias en de engel RP-P-2001-45

**\*Fischer, Maria Anna** Meine ersten Nadel Versuche: serie van 28 bladen, 1804 RP-P-2001-249

**\*Glume, Johann Gottlieb** Lezende jongen en Meisje met armen over elkaar RP-P-2001-190/191

**\*Grospietsch, Florian** Tomba di Virgilio, 1826 RP-P-2001-243

**\*Hallbauer, Christian** Zes prenten met skeletten van dieren RP-P-2001-156/161

**\*Klein, Johann Adam** Het paard met de ezel, 1814, Het landschap van 10 juli 1813 RP-P-2001-175

**\*Leibl, Wilhelm** Portret van de moeder van de kunstenaar, Boerenjongen met kruik en Os in tuig RP-P-2001-244/246

**\*Meidner, Ludwig** Zelfportret, 1920 RP-P-2001-189

**\*Micheli, Ner** Staande man, 1669 RP-P-2001-154

**\*Müller, Friedrich** Landschap met herder en kudde, 1768 RP-P-2001-235

**\*Nathe, Christoph** Kasteel in bergland-schap RP-P-2001-624

**\*Prestel, Johann Gottlieb Theophilus Amadeus** Zelfportret 1777 RP-P-2001-236

**\*Retzsch, Friedrich** August Moritz Schiller's Fridolin: 8 omtreketsen in omslag, Stuttgart 1823 RP-P-2001-247

**\*Rottmann, Friedrich** Titelblad van Die Abentheuer eines reisenden Mahlers RP-P-2001-237

**\*Russ, Carl** Isis onderricht de Egyptenaren, 1809 en Allegorie op de tijd, 1812 RP-P-2001-46/47

**\*Ruscheweyh, Ferdinand** Christus en de twaalf apostelen, serie van 13 etsen naar Rafael RP-P-2001-248

**\*Schlicht, Abel** Interieur van een gevangenis, ca. 1790 RP-P-2001-8

**\*Schlicht, Abel** (toegeschreven aan) Onderaardse gevangenis, ca. 1790 RP-P-2001-15

**\*Schmidt, Martin Johann** Het oordeel van Midas, De Hemelvaart van Maria, 1775,Venus in de smidse van Vulcanus RP-P-2001-238/240

**\*Schütz, Christian Georg (I)** Twee Rijnlandschappen, 1783 RP-P-2001-241/242

**\*Speer, Martin** Zestien etsen met bijbelse voorstellingen, heiligen en christelijke allegorieën RP-P-2001-251/265

**\*Ulrich, Heinrich** De antieke wereldrijken Assyrië, Perzië, Alexandrië en Rome, ca. 1600 RP-P-2001-212/215

**\*Vogel, Bernhard** Portret van de landschapsschilder Christian Ludwig Agricola, 1711 RP-P-2001-625

**\*Waldreich, Johann Georg** Portret van Christian Ernst, markgraaf van Brandenburg-Bayreuth en van zijn echtgenote Erdmuth Sophia RP-P-2001-627/628

**\*Wijszenbach, Rudolph** Portret Claudius Tiberius, 1559 en portret Mauritius Cappadocius, 1559 RP-P-2001-170/171

## 69

*Engeland*

**Hogarth, William** Rondtrekkende actrices, zich verkleedend in een schuur, 1738 Schenking van mej. L.J.C. Frerichs, Amsterdam RP-P-2001-41

**Major Mony** Mezzotint met voorstelling van ballonvaarder, gestrand in zee RP-P-2001-206

Frankrijk

\***Anoniem** Drie bloemenvazen, ca. 1630 RP-P-2001-48/50

\***Bellange, Jacques** De drie heilige vrouwen RP-P-2001-178

\***Biard, Pierre (le Jeune)** Allegorie op de kunsten RP-P-2001-152

\***Brébiette, Pierre** Nessus en Deianira, Triomf van Venus en Dans van nimfen en saters RP-P-2001-143/146

\***Chasteau, Guillaume** Het sterfbed van Germanicus, 1663, naar Nicolas Poussin Schenking van de heer Chris Schuckman, De Meern RP-P-2001-42

\***Daumier, Honoré** C'est demain la fete de sa femme RP-P-2001-147

**Lefevre** Tekenaar in een Italiaans landschap Schenking van de heer H.M.M. van Hugten, Hilversum, bij het afscheid van Peter Schatborn als hoofd van het Prentenkabinet RP-P-2001-203

\***Mécou, André Joseph** Oh che piacere naar Louis Marie Sicardie RP-P-2001-206

\***Ouvrier, Jean** L'Origine de la Peinture ou les Portraits a la Mode RP-P-2001-177

\***Rebell, Joseph** Italiaans landschap RP-P-2001-155

\***Réverdy, Georges (Reverdino)** Narcissus RP-P-2001-210

\***Saint-Aubin, Charles Germain de** Premier Recueil de Chiffres: titelblad en zes bladen uit bloemenalfabet. Etsen door Marillier RP-P-2001-629/635

**Toro, Bernard** Prentrecueil met een aantal ornamentreeksen (62 bladen) Schenking van de heer R. Lunsingh Scheurleer, Amsterdam RP-P-2001-667

\***Woeriot, Pierre** Ornamentprent: ontwerp voor het gevest van een zwaard, 1555 RP-P-2001-7

Italië

\***Diverse 16de-eeuwse Italiaanse kunstenaars** Perkamenten band met ca. 70 bladen uit een prentalbum (ca. 1563) van Georg Zobel, de latere bisschop

van Bamberg Verworven in 2000 en 2001

\***Anoniem, eind 16de eeuw** Ognuno va col suo sacho al molino RP-P-2001-148

\***Anoniem, ca. 1530** Landschap met Diana en haar jachthonden RP-P-2001-209

\***Anoniem** Vechtende paarden, ca. 1565 naar Hans Baldung Grien RP-P-2001-23

\***Anoniem Bologna** Mannen in gesprek, ca. 1630 RP-P-2001-22

\***Barri, Giacomo** Augustus en de Tiburtijnse Sibylle, 1667, naar Giovanni Colli en Filippo Gherardi RP-P-2001-10

\***Beatrizet, Nicolas** Staande man met gekruiste armen, naar Michelangelo RP-P-2001-146

\***Bonasone, Giulio** Strijd van goden en giganten, naar Perino del Vaga RP-P-2001-153

\***Bonifazio, Natale di Girolamo** Ecce Homo, 1580, naar Hans Vredeman de Vries RP-P-2001-27

\***Bossi, Benigno** Masquerade à la Grecque: titelblad en negen fantasiefiguren 1771, naar E.A. Petitot RP-P-2001-29/38

\***Caracciolo, Battistello** De nederdaling van de H. Geest RP-P-2001-11

\***Curti, Francesco** Ambachtslieden voor hun winkels in de stad Bologna, ca. 1650 RP-P-2001-621

\***Duchetti, Claudio** Twee prenten met antieke reliëfs, naar Ioannes Orlandij RP-P-2001-25/26

\***Franco, Giovanni Battista** Hercules in gevecht met de Hydra van Lerna RP-P-2001-201

\***Galestruzzi, Giovanni Battista** Romulus en Remus RP-P-2001-176

\***Ghisi, Giovanni Battista** Romeinse krijger en jonge vrouw, 1539, naar Giulio Romano RP-P-2001-174

\***Ghisi, Giorgio** Portret van Francois Duaren, 1556 RP-P-2001-9

\***Giovani, Francesco** De geboorte van Christus RP-P-2001-39

\***Imperiale, Girolamo** Een kind met zijn engelbewaarder, 1622 RP-P-2001-197

\***Lafréry, Antonio** Zuil en fontein: Columna rostrata en Meta sudans, 1575 RP-P-2001-198

\***Leoncini da San Gimignano, Francesco** De terugkeer van de H. Familie uit Egypte, 1603

RP-P-2001-622

\***Loli, Lorenzo** Kinderbacchanaal RP-P-2001-199

\***Londonio, Francesco** Rustende herder met vee RP-P-2001-623

\***Passeri, Bernardino** H. Familie bij een kersenboom, 1584 RP-P-2001-12

\***Passeri, Bernardino** H. Antonius en het lichaam van Paulus de kluizenaar, 1582 RP-P-2001-55

\***Scarsello, Girolamo** Saturnus zittend op een wolk, naar Andrea Sirani RP-P-2001-211

\***Vico, Enea** De arena van Verona RP-P-2001-204

\***Volpato, Giovanni** Kaartspelers, 1772, naar Caravaggio RP-P-2001-626

\***Zenoni, Domenico** Jupiter en Callisto, naar Francesco Primaticcio RP-P-2001-202

Japan

\***Eisen, Keisai** Twee kleurenhoutsneden met liefdespaar, uit dezelfde serie, ca. 1820 RP-P-2001-17/18

**Koson, Ohara** Zeventien kleurenhout-sneden gesigneerd Koson, Shoson en Hoson met diverse onderwerpen Schenking van de heer J.F.H. Perrée, Eindhoven RP-P-2001-43/44; RP-P-2001-720/734

\***Kunichika, Toyohara** Onoe Kikugoro V als geest van Sajiro, Bando Kakitsu als Kanbara Mikinosuke en Onoe Matsusuke als Nakama Gonbee, 1887 RP-P-2001-20

\***Seihō, Takeuchi** Seiho Ippinshu, verzameling van Seiho's meesterwerken, album uitgegeven door Unsodo, 1937 RP-P-2001-21

\***Utamaro, Kitagawa** Liefdespaar, ca.1800 RP-P-2001-16

\***Yoshitoshi, Tsukioka** Sakata Kintoki in de kamer van Minamoto No Raiko om de monsterachtige spin te vangen die hem lastig valt, 1886 RP-P-2001-19

#### Documenten en Objecten

Brieven, briefkaarten en drukwerk

**Brieven, briefkaarten en nieuwjaarswensen** van Pijke Koch, Co Westerik, Aat Verhoog e.a. aan F.L. Bastet Schenking van F.L. Bastet RP-D-2001-45/80.

**Brieven** van J.M. Kippel, Joseph Th. J. Cuypers en J.Ph. Cuypers aan C. Smith, Amsterdam Schenking van particulier

### 70

RP-D-2001-84/86

**Brieven** van H. Roland Holst, O. van Tussenbroek, S. van Praag en W. Drees aan A. van Dobbenburgh Schenking van Van Dobbenburgh, Bentveld RP-D-2001-87/93

**Wetselaar, K.J.M.** Brieven aan P. Schatborn, d.d. 4 januari 2001 en aan J.W. Niemeijer, d.d. 3 maart 2001 Schenking P. Schatborn, Amsterdam en dr. J.W. Niemeijer, Broek in Waterland RP-D-2001-1/2

Ontwerpen, chalcografie en varia

**Groenestein, Jan van** Lithosteen met de voorstelling ‘Gezelschap en paarden op een brug’ Schenking van Nicolaas Wijnberg, Amsterdam/Laren RP-D-2001-3

**Wijnberg, Nicolaas** Verschillende op film getekende voorstellingen voor zeefdrukken Schenking van de kunstenaar RP-D-2001-4/6, RP-D-2001-9/12, RP-D-2001-13

**Wijnberg, Nicolaas** Zinkblad met ‘Fiedler tekent de kerk van Spijkenisse’ en met de voorstelling ‘Grote Schelp’ Schenking van de kunstenaar RP-D-2001-7/8

**Wijnberg, Nicolaas** Map met negen affiches voor tentoonstellingen van andere kunstenaars, o.a. in 1945 en 1954 en 22 affiches voor tentoonstellingen waar Wijnberg ook zelf aan deelnam, tussen ca. 1956 en 2000 Schenking van de kunstenaar RP-D-2001-14/44

**Twee doosjes** waarin portretfoto's werden afgeleverd: een van H. Dandoy en een van Emile Sohl Schenking van mw B.J.M. Aarts-Stevens, Maastricht

**Patent** voor een droogmiddel voor olieverf, afgegeven door Koning Willem II, 's-Gravenhage 30 oktober 1847 Aankoop RP-D-2001-83

Foto's

**Album** met 107 naaktstudies van mannen, vrouwen en kinderen RP-F-2001-4

**Annan, James Craig** Landschap bij Utrecht, met schaapskudde en herder ('Utrecht Pastorale') Aankoop uit het Paul Huf Fonds RP-F-2001-6

**Anoniem (Amerikaans)** Portret van Buffalo Bill (William J. Cody) Schenking Steven White, San Francisco RP-F-2000-16

**Anoniem (Brits)** Stereofoto: stillevan met fotografica Schenking Loek Tilanus, Leiden RP-F-2001-14

**Anoniem (Duits)** Ambrotypie: groepsportret bij de Drachenfels Schenking mw M.A. Kikkert-Verheus, Amsterdam RP-F-2001-13

**Brunet, G.** Étude sur Francisco Goya. Sa vie et ses travaux Paris, ed. Aubry, 1865 Boek met 16 foto's RP-F-2001-2

**Burdet, A. e.a.** Groep van 94 stereofoto's van diverse onderwerpen (o.a. topografie, vogels) Schenking Willem Dingemans, Zeist RP-F-2001-8-1 t/m 94

**Collectie Marmelstein** Foto's, vooral uit het voormalige Nederlands-Indië Schenking Annejet van Zijl, Amsterdam RP-F-2001-17

**Collectie Steven Joseph** Circa 1800 19de-eeuwse met foto's geïllustreerde boeken Aankoop met steun van de Mondriaan Stichting, het Prins Bernhard Cultuurfonds, het VSB Fonds, het Paul Huf Fonds, het Egbert Kunst Fonds en het Rijksmuseum Fonds RP-F-2001-7

**Fondslijsten en prospectussen van Maul & Polyblank, Lock & Whitfield, Ferd. Ongania, Léon Vidal e.a.** Schenking Steven Joseph, Brussel RP-F-2001-19 t/m 25

**Hausmann, Raoul** Kampen RP-F-2001-1

**Herwig, R.A. e.a.** La Hollande. Paysage – Architecture – Vie populaire Amsterdam, Van Munster, z.j. [circa 1930] RP-F-2001-5

**Immink, C.W.** 4 Autochromes Schenking mw H. Immink, Rotterdam RP-F-2001-9 t/m 12

**Jager, Andries (uitgever)** Leporello-album met 6 foto's (lichtdrukken) van Amsterdam Schenking Jaroslaw Kolár, Slany (Tsjechië) RP-F-2001-15

**Linhart, Ludomira** Josef Sudek Fotografie Praha 1956 RP-F-2001-3

**Maul & Polyblank** Portret van Richard Owen Schenking Mattie Boom, Leiden RP-F-2001-18

#### Afdeling schilderijen

**Hodges, Charles Howard** Portret van P.E.H. Praetorius, van 1852-1874 voorzitter van de Raad van Bestuur van het Rijksmuseum Gedateerd 1827

SK-A-4965

**Verkolje, Nicolaas** De roof van Europa Gesigneerd Aankoop met steun van de Vereniging Rembrandt, daar toe in staat gesteld door het Prins Bernhard Cultuurfonds SK-A-4967

**Kimpe, Reinard** Het verwoeste stadshuis van Middelburg, kort na het Duitse bombardement in 1940 Gekocht door de afdeling Nederlandse geschiedenis SK-A-4966/NG-2001-4

**Anoniem, 19de eeuw** De koets van Mangoe Nagoro IV met de gouverneur-generaal van Nederlands-Indië Ca. 1860 Gekocht door de afdeling Nederlandse geschiedenis SK-A-4968/NG-2001-5

**Vertangen, Daniël** Portret van Jan Valckenburg, directeur-generaal van de Kust van Guinee 1660 Gekocht door de afdeling Nederlandse geschiedenis SK-A-4969/NG-2001-12; portret van Dina Lems, echtgenote van Jan Valckenburg 1660 Gekocht door de afdeling Nederlandse geschiedenis SK-A- 4970/NG-2001-13

#### Bibliotheek

Selectie van bijzondere aanwinsten

**120 Entwürfe moderner Künstler** Einleitung Julius Baum Stuttgart, Julius Hoffmann, 1923 (Farbige Raumkunst 3) BI-2001-1262

**Art Index Retrospective 1929-8/84** [CD-ROM] New York, H.W.Wilson, 2000 BI-2001-2323

**Bartolozzi and his works, a biographical and descriptive account of the life and career of Francesco Bartolozzi**, by Andrew Turner London, Field and Tuer, 1881 2 vols. BI-2001-1060a-b

**La Basilica di San Pietro in Vaticano** a cura di Antonio Pinelli, scritti di Maria Beltrami Modena, Panini, 2000 4 vols (Mirabilia Italiae 10) BI-2001-1880a-d

**The complete works of William Hogart, in a series of one hundred and fifty engravings from the original pictures** with an introductory essay by James Hannay and descriptive letterpress by Rev. J.Trusler and E.F. Roberts London, William Mackenzie, [1890?] Schenking uit de collectie J. Flohil BI-2001-2893a-f

**La ciudad infinita, versiones de San Juan** Sila M. Calderón San Juan, Municipio de San Juan, 2000

### 71



Genummerd ex. (226 van 300) Schenking Municipio de San Juan, Puerto Rico BI-2001-0410

**The great book of Thomas Trevillian, a facsimile of the manuscript in the Wormsley Library** Nicolas Barker London, Maggs Brothers, 2000 2 vols Printed for presentation to members of The Roxburghe Club Schenking N. Barker, Londen BI-2001-1091a-b
**Histoire du papier peint en France** H. Clouzot et Ch. Follot Paris, Éd. d'Art Charles Moreau, 1935 BI-2001-1774
**Hizo nihon bijutsu taikan = Japanese art, the great European collections** Hirayama Ikuo, Kobayshi Tadashi Tokyo, Kodansha, 1993 12 vols. Schenking uitgeverij Kodansha, Tokyo BI-2001-0142a-l

**Lectures on the art of engraving, delivered at The Royal Institution of Great Britain** by John Landseer London, Longman Hurst Rees and Orme, 1807 BI-2001-2359

**Manuel de lithographie artistique pour l'artiste et l'imprimeur** par E. Duchâtel Paris, E. Duchâtel, 1907 BI-2001-0412

**Le medaglie italiane del XVI secolo** Giuseppe Toderi, Firenze Vannel Firenze, Polistampa, 2000 3 vols. BI-2001-0183a-c

**Michiel van Mierevelt en son genre** par Henry Havard Paris, Librairie de l'art, 1894 Genummerd ex. (21 van 100) BI-2001-0411

**Odd bits of travel with brush and camera** by Charles Taylor jr. Philadelphia, George W. Jacobs and Co., 1900 BI-2001-1106

**Traité de la peinture au pastel, du secret d'en composer les crayons, et des moyens de le fixer; avec l'indication d'un grand nombre de nouvelles substances propres à l'huile, et des moyens de prévenir l'alteration des couleurs** Paris, Defer de Maisonneuve, 1788 BI-2001-2358

**The works of William Hogarth, from the original plates restored by James Heath with the addition of many subjects not before collected to which are prefixed, a biographical essay on the genius and productions of Hogarth, and explanations of the subjects of the plates** by John Nichols London, Baldwin and Cradock, [1837-1848] 116 gravures door William Hogarth Schenking uit de collectie J. Flohil BI-2001-289

*Langdurig bruikleen*
**Surimono, prints by elbow** by Edithe Polster and Alfred H. Marks Washington D.C., Lovejoy Press, 1980 Genummerd ex. (736 van 1050) Bruikleen J.H.W. Goslings

*Lijst van nieuwe tijdschriften*
Artprice.com fine art [CD-ROM] (2000-)
Bouwkunst, tweemaandelijks tijdschrift gewijd aan esthetische, kunsthistorische en technische studie der oude en nieuwe bouwkunst en aanverwante kunstnijverheid vakken (1909-1914/15) Bulletin de la Société Franco-Japonaise à Paris 1905-1932 BI-1986-0846a (toegevoegd aan aanwezige afleveringen) Bulletin de la Société Schongauer (1997/2000-)

Cahier ICSAC (1983-1996) Camera International (1984-) The Friends of Prints and Drawings [British Museum] newsletter (1994-) Jaarboekje voor beeldende kunsten (1913-1914)

Journal für Buchdruckerkunst, Schriftgiesserei und die verwandten Fächer (1834-1919) Die Kunst, Monatschrift für Malerei, Plastik und Wohnkultur (1899/1900-1948) Kunstwerk des Monats, Kurpfälzisches Museum Stadt Heidelberg (1993-) Nederlandsch jaarboek voor fotokunst (1941-1948/49)

Op steiger, een schrift gewijd aan nieuwe en oude monumentale kunst (1961-1963) PapierRestaurierung, Mitteilungen der IADA (2000-) Plaatwerk (1980-1989) Porta aurea, rocznik Zakladu historii sztuki Uniwersytetu Gdanskiego (1992-) Spot, casopis za fotografiju (1972-1977) The Whistler review, studies on James McNeill Whistler and nineteenth-century art (1999-)

In totaal werden 4.101 aanwinsten ingeschreven, waarvan 2.989 boektitels, 21 tijdschrifttitels en 1.091 veilingcatalogi. Het aantal boek- en tijdschrifttitels bedraagt 3.010 (inventarisnummers BI-2001/0001 - BI-2001/3010), een stijging van 352, terwijl het aantal veilingcatalogi daalde met 60 ten opzichte van 2000. Van de 21 nieuw opgenomen

jaarverslagen en tijdschrifttitels zijn 3 jaarverslagen, 7 tijdschriftabonnementen en 11 oudere, afgesloten tijdschriften. Na opzegging of afsluiting van 4 tijdschriften komt het totaal aantal abonnementen op 518.

Omvangrijke schenkingen op het gebied van de karikatuur (collectie J. Flohil), Aziatische kunst (uitgeverij Kodansha in Tokyo en de collectie L.J. Bol via het Dordrechts Museum) en fotografie (de heer J.P. Filedt Kok) werden (grotendeels) verwerkt. De ruim 1.800 banden tellende 'Collectie Steven Joseph', 19de eeuwse foto's verworven door het Rijksprentenkabinet, werd in het depot van de bibliotheek ondergebracht.

## 72

**Afdeling Aziatische kunst**

**Beeld van Avalokitesvara** brons, Thailand, ca. 750-800 AK-RAK-2000-15
**Bronzen spiegel China**, ca. 500-200 v. Chr. AK-MAK 29 (restauratie uitgevoerd door Robert van Langh)

**2 Kommen van porselein** China, 1635-1645 AK-RAK-1991-22 en BK-15508
**Plaque van Émail de Canton** Qianlong, China, ca. 1736-1800 AK-NM-6620 (restauratie uitgevoerd door Isabelle Garachon)

**Afdeling beeldhouwkunst en kunstnijverheid**

*Beeldhouwkunst*
**Verhulst, Rombout** Borstbeeld van Maria van Reygersberg, terracotta, ca. 1663-1670 BK-NM-11957-B
**Eggers, Bartholomeus** Medaillonportret van een onbekende heer, marmer, 1667 BK-1953-15
**Xavery, Jan Baptist** Schoorsteenstuk met drie putti en een kat, marmer, 1742 BK-1974-109
**Cressant, Jacobus** Tuinvaas met de jaargetijden, Flora en Cronos, marmer, 1714 BK-16444-A
**Cressant, Jacobus** Tuinvaas met de jaargetijden, Ceres en Bacchus, marmer, 1714 BK-16444-B
**4 Loden beeldjes, voorstellende de vier jaargetijden** Nederland, ca. 1725-1750 BK-16447-A/D

**Baars, Johan Hendrik** Illusie, gips, ca. 1875-1900 BK-B-80

**Hove, Bart van** Borstbeeld van Hendrik Frederik Jansen, marmer, 1892 BK-1967-23

**Lacomblé, Eugène** Groep van 71 voorstudies, ongebakken klei, ca. 1850-1900 BK-18772/18828 (onderwerp afstudeerscriptie Sarah Bosmans, student ceramiek- en glasrestauratie ICN)

*Ceramiek*
**Terrine van porselein** Weesp, ca. 1769-1770 BK-14542
**Plaque van faience** Delft, ca. 1680-1720 BK-NM-3374

# Restauratie en conservatie

## 73

**Plaque van faience** Delft, ca. 1680-1720 BK-NM-3375
**Borstbeeld van faience van Stadhouder-Koning Willem III** Delft, Plateelbakkerij De Metalen Pot, ca. 1680-1690 BK-NM-12400-93
**Borstbeeld van faience van prinses Mary Stuart II** Delft, Plateelbakkerij De Grieksche A, ca. 1680-1690 BK-1960-11
**Twee paarden van faience** Delft, Plateelbakkerij De Porceleijne Schotel, ca. 1760-1780 BK-15230-A/B

*Glas*
**12 gebrandschilderde glasruiten**, 17de eeuw
**Groep van ongeveer 120 toverlantaarnplaten**

*Edele metalen*
**Reliekhouder van verguld zilver en email, voorstellende het borstbeeld van de heilige Thecla** Bazel, ca. 1300 BK-16997
Conservering en restauratie van omstreeks 25 voorwerpen voor de tentoonstelling 'Rococo, Nederland aan de zwier'. Ten behoeve van de tentoonstelling 'Rococo, Nederland aan de zwier' werden ca. 35 zilveren voorwerpen, in bruikleen van derden, geconserveerd en in enkele gevallen gerestaureerd. Het voor een periode van drie jaar geplande Silver protection (Silprot) project, dat in samenwerking met het Instituut Collectie Nederland en de Universiteiten van Oxford en Glasgow is uitgevoerd, is voltooid.

*Onedele metalen*
**Kaarsenkroon** Nederland, 1630 BK-NM-12122
Conservering bronzen buitenbeelden.

*Meubelen*
**Stadhoudersstoel** Den Haag, 1747, door Gerrit Hutte en Pieter van Dijck BK-NM-1315 (tevens de textiele onderdelen)
**Stadhoudersstoel met geborduurd wapen van prins Willem IV en bijbehorend los kussen en voetenbankje, iepenhout, zijden fluweel, zilverdraad**

Den Haag, 1747-1748, toegeschreven aan het atelier van de weduwe van Jan Baptist Xavery, vermoedelijk ontworpen en/of verguld door Nicolaas Bruynestein BK-NM-3559/3560 (in het bijzonder de textiele onderdelen)
**Stadhoudersstoel met voetenbankje** Den Haag, 1766-1767, het borduurwerk door Dirk Schel en wellicht Jan de Meijer en zoon BK-NM-1137/1139 (tevens de textiele onderdelen)
**Secrétaire** Nederland, ca. 1775-1800 BK-1977-122

**Kamerscherm, vierslag, 'Dancing Figures', linnen, olieverf** Parijs/Londen, ca. 1879, overschilderd door Matthijs Maris BK-2000-9
**Kamerscherm, verguld beukenhout, Tapisserie de Beauvais** Frankrijk, ca. 1750-1775, het houtwerk ca. 1900 BK-16674

**Chiffonière** Parijs, ca. 1790-1795, door Bernard Molitor BK-2001-3
**Sirih-kist met zilveren beslag** Batavia, ca. 1700-1800 K-1994-71
Ten behoeve van de tentoonstelling 'Rococo, Nederland aan de zwier' werden delen van een mahoniehouten kamerbetimmering, Amsterdam, ca. 1745-1748, in bruikleen van het Amsterdams Historisch Museum, geconserveerd; de bijbehorende marmeren schoorsteen werd gerestaureerd door Paul van Laere, Den Haag.

*Textiel*
**Brieventas van zijde, afgezet met goudkant, gedateerd 1781** Nederland?, 1781 BK-15245
**Stoelzitting, tapisserie, wol** Frankrijk, ca. 1750 BK-1956-52
**Canapérug, tapisserie, wol** Frankrijk, ca. 1750 BK-1956-53
**Altaarkleed, geborduurd met fabeldieren, wol** Skandinavië, ca. 1400-1600 BK-2000-19
**Sprei met twee bijbehorende slopen, linnen, naald- en kloskant met borduurwerk** West-Europa, ca. 1600-1625 BK-1974-92-A/C
**Sprei, sits, katoen en zijde, beschilderd** India, ca. 1700-1750 BK-NM-10619
**Sprei, sits, katoen, beschilderd** Voor-Indië, ca. 1700-1750 BK-1980-801

**Sprei, sits, katoen en zijde, beschilderd**  
Voor-Indië, ca. 1700-1750  
BK-1980-804

**Kindersprei of deken van sits, katoen, zijde, beschilderd**  
India, Noordwest India, Coromandekust, ca. 1725-1750  
BK-BR-328

Ten behoeve van het bruikleen aan de tentoonstelling 'Ildel Stof', Hessenhuis, Antwerpen, 7 december t/m 3 maart 2002, ondergingen vijf slopen, een beddenlaken, een sprei en een meubel-overtrek een eenvoudige behandeling.

#### *Kostuums en kant*

**Vest, zijden satijn, geborduurd**

Nederland?, ca. 1740-1750  
BK-NM-4475

**Jas of rok, zijde, geborduurd**

Nederland?, ca. 1750 BK-NM-4459

**Vest, creme satijn, geborduurd**

Nederland?, ca. 1750 BK-NM-4480

**Vest, zijden satijn, geborduurd**

Nederland?, ca. 1750 BK-NM-4482

**Tweedelig herenkostuum bestaande uit een jas of rok en een vest of kamizool, wol**  
Nederland?, ca. 1775-1800  
BK-NM-13154

**Jas of rok, zijden fluweel, zijden voering, geborduurd**  
Nederland?, ca. 1785-1790

**Vest, zijden satijn, geborduurd**

Nederland? Frankrijk?, 1740  
BK-1987-197

**Devant-de-gorge, zilverbrokaat, zijde, metaaldraad**  
Nederland?, Frankrijk?, ca. 1740-1760 BK-NM-12692-A/B

**Overjapon, zijden lampas met ingeweven bizarre patronen**  
Nederland?, Frankrijk?, ca. 1750-1775 BK-KOG-13

**Robe à la française, zijden damast met ingeweven verticale strepen, zijde**  
Nederland?, Frankrijk?, ca. 1750-1775  
BK-NM-13155

**Jas of frak, zijdendamast, zijden voering, linnen**  
Nederland?, Frankrijk?, ca. 1750-1800 BK-NM-3387

**Japon, bestaande uit overjapon, rok en tablier, zijde**  
Nederland?, Frankrijk?, ca. 1775-1800 BK-NM-12544

**Strook zijden kloskant**  
België, ca. 1800-1900 BK-NM-13252

**Heren­vest, zijden satijn met borduurwerk**  
Frankrijk, ca. 1750-1770  
BK-1969-80

**Jas, zijden ribfluweel, zijden voering**

Frankrijk?, ca. 1785-1800 BK-NM-4455

**Strook naaldkant, venise à gros relief**  
Italië, Venetië, ca. 1675-1700  
BK-1958-89

Ten behoeve van de opstelling 'À la mode' ondergingen voorts nog drie vesten en twee hemden een eenvoudige behandeling.

Ten behoeve van het bruikleen aan de tentoonstelling 'Gedragen Kunst: Kant als inspiratiebron' Slot Zeist, 25 september t/m 4 november, ondergingen twee kanten kragen en een manchet een eenvoudige behandeling.

#### **Afdeling Nederlandse geschiedenis**

Aan de marinemodellen die uitgeleend waren aan de tentoonstelling 'Sailing Beauties, Deadly Details' werden vele kleine restauraties uitgevoerd, in het kader van de schoonmaakbeurt van de modellen na de schade die deze door bouwstof in de Beurs van Berlage hadden opgelopen. Aan MC 505, model van een driedeks linieschip van 90 stukken, werd een uitvoerige restauratie verricht in verband met een langdurig bruikleen aan Vlissingen.

De restauratie van MC 667, model van een oorlogskotter, werd voltooid.

#### **Rijksprentenkabinet**

##### *Tekeningen*

Behandeld werden 1.076 tekeningen (waarvan 238 van Jacob Maris) en 164 Indiase miniaturen.

##### *Prenten*

Van de prentcollectie werden 5.992 stuks behandeld.

##### *Foto's*

Er werden 1.770 oude foto's behandeld en 617 moderne.

##### *Bruiklenen*

Ten behoeve van uitgaande bruiklenen werden 715 werken behandeld en Ingelijst.

#### **Afdeling Schilderijen**

De volgende schilderijen werden volledig gerestaureerd:

**Anoniem 19de eeuw**  
Koets van Mangoe Nagoro IV met de gouverneur-generaal van Nederlands-Indië  
SK-A-4968/NG-2001-5

**Bramantino**  
De aanbidding door de herders SK-A-3383

**Careño de Miranda, Juan**  
De heilige

Sebastiaan SK-A-1425

**Cuyp, Aelbert**  
Bergachtig landschap met kasteelruïne SK-A-77.

**Gallis, Pieter**  
Stilleven met vruchten  
SK-A-173

**Geertgen tot Sint Jans**  
De heilige maagschap SK-A-500

**Heem, Jan Davidsz de**  
Stilleven met bloemen in een glazen vaas SK-C-214

**Hodges, Charles Howard**  
Portret van Pieter Ernst Hendrik Praetorius  
SK-A-4965

**Kimpe, Reinard**  
Verwoest stadhuis van Middelburg SK-A-4966

**Loo, Jacob van**  
Zelfportret  
SK-A-4950

**Potter, Paulus**  
Koeien in de weide bij een boerderij SK-A-711

**Rembrandt**  
Portret van Saskia van Uylenburgh SK-A-4057

**Rembrandt**  
Portret van Maria Trip  
SK-C-597

**Rochussen, Charles**  
Allegorie op de bloei van de Republiek der Verenigde Nederlanden in de zeventiende eeuw  
SK-A-4935

**Schoor, Abraham van der**  
Vanitas stilleven SK-A-1342

**Sweerts, Michael**  
De hongerigen spijzen SK-A-2845

**Sweerts, Michael**  
De dorstigen laven  
SK-A-2846

**Sweerts, Michael**  
De naakten kleden  
SK-A-2847

**Sweerts, Michael**  
De zieken bezoeken  
SK-A-2848

**Sweerts, Michael**  
Portret van Jeronimus Deutz SK-A-3855

**Verkolje, Nicolaas**  
Allegorische voorstelling van de Amsterdamse Kamer van de VOC SK-A-4290

**Verkolje, Nicolaas**  
De roof van Europa  
SK-A-4967.

**Zuid-Nederlandse school 1557**

Drieluik met taferelen uit het leven van Johannes de Doper SK-A-2587  
Daarnaast ondergingen 32 schilderijen en 13 miniaturen een uitvoerige behandeling.

Ten behoeve van bruiklenen aan tentoonstellingen werden aan talrijke schilderijen behandelingen uitgevoerd en vele werden voorzien van een beschermingsplaat aan de achterkant.

Ruim 40 schilderijen werden van een klimaatvitrine voorzien, twee kregen een nieuwe lijst en van drie werden de lijsten gerestaureerd. Bij ca. 75 schilderijenlijsten werden kleine ingrepen uitgevoerd of verbeteringen aangebracht.

#### **Bibliotheek**

348 boeken werden gerestaureerd, hersteld of ingebonden.

90 boeken van de door het Rijksprentenkabinet verworven collectie 19de eeuwse boeken met oorspronkelijke foto's, de 'Collectie Joseph', werden gerestaureerd. De meest urgente exemplaren zijn behandeld. De restauraties bestaan uit fragmenten van de boekrug herstellen, banden restaureren, opnieuw naaien en het vervaardigen van een nieuwe band. De materialen variëren van papieren, linnen tot leren banden, en er zijn verschillende bindmethoden toegepast.

50 in linnen gebonden boekjes werden gerestaureerd uit de serie 'Almanach de Gotha'.

2 boeken werden hersteld voor de info balie.

1 boek werd gerestaureerd voor het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap.

1 gelegenheidsnummer van het Bulletin van het Rijksmuseum werd gebonden in leer voor het afscheid van P. Schatborn.

3 boeken werden gekar toneerd voor tentoonstellingspresentaties.

4 portefeuilles werden gerepareerd, 5 mappen en 10 dozen vervaardigd. doos en map werden gemaakt voor het afscheid van P. Mookhoek.

10 boeken werden van harde omslagen voorzien t.b.v. de vaste opstelling. 3000 zelfkleefetiketten werden gesneden.

28 etiketten werden verwijderd.

15 indexen en 256 stofomslagen werden ingeplakt.

Voor andere afdelingen en tentoonstellingsprojecten werden diverse opdrachten voor snij- en plakwerk uitgevoerd.



# Bruiklenen aan tentoonstellingen

76

In het jaar 2001 werden ten behoeve van 108 tentoonstellingen in binnen- en buitenland 127 schilderijen, 22 zilveren voorwerpen, 4 meubelen, 20 stuks ceramiek, 2 kanonnen, 2 klokken, 1 tapijt, 1 gordijn, 2 juwelen, 8 sieraden, de Bandjermassindiamant, 3 modellen van vuurtorens, 26 scheepsmodellen, 8 stuks kant, 1 vloerkleed, 1 herinneringsbord, 2 penningen, 1 glasruit, 1 glas, 5 beelden, 1 kruiwagen, 1 spade, 1 pen, 1 oorkonde, 20 stuks textiel, 14 voorwerpen uit de Nova Zemblacollectie, 8 boeken, 56 foto's, 2 kijkers, 1 schetsboek, 24 facsimile's, 1 veilingcatalogus, 4 aquarellen, 257 prenten en 106 tekeningen in bruikleen afgestaan, 50 in het binnenland en 58 in het buitenland:

## A

Amsterdam, Amsterdams Historisch Museum: Dansen, dansen, dansen  
Amsterdam, Fotografiemuseum: Hollands licht  
Amsterdam, Gemeentearchief: Van Pest tot Aids  
Amsterdam, Huis Marseille: De Gids  
Amsterdam, Nederlands Scheepvaartmuseum: Slaven en Schepen, enkele reis, bestemming onbekend  
Amsterdam, Nieuwe Kerk: Ja, ik wil  
Amsterdam, Nieuwe Kerk: Jongens van Jan de Wit  
Amsterdam, Universiteitsbibliotheek: Voor de besten van de klas  
Antwerpen, Hessenhuis: Interieurtextiel in het West-Europese binnenhuis 1600-1900  
Antwerpen, Museum voor Schone Kunsten: Het Kinderportret in de Nederlanden  
Arnhem, Museum voor Moderne Kunst: Dick Ket 1902-1940  
Assen, Drents Museum: Carel Begeer 1883-1956  
**B**  
Barneveld, Veluws Museum Nairac: G.C. Haverkamp  
Basel, Historisches Museum: Der Basler Münsterschatz  
Berlijn, Schloss Charlottenburg: Commedia dell'arte – Keramische

Kostbarkeiten  
Berlijn, Schloss Charlottenburg: Herrliche Künste und Manufacturen  
Berlijn, Schloss Charlottenburg: Preussen 1701 – Eine europäische Geschichte  
Berlijn, Staatliche Museen zu Berlin, Kunstbibliothek: Narren  
Beverwijk, Museum Kennemerland: Noordzeekanaal  
Bochum, Museum Bochum: Woodcuts  
Bremen, Kunsthalle: Albrecht Dürer, Das Frauenbad  
Brescia, Palazzo Martinengo: Impressionisms in Europe

## C

Cordoba, Palacio de la Merced: Visiones Huidizas  
**D**  
Delft, Legermuseum: Muziek, Oorlog en Vrede

Den Bosch, Noordbrabants Museum: De Wereld van Bosch  
Den Bosch: Noordbrabants Museum: Het landschap van Bosch tot Rubens  
Den Briel, Historisch Museum Den Briel: Menno van Coehoorn en de Vesting Brielle  
Den Haag, Gemeentemuseum: De Hollanders thuis  
Den Haag, Haags Historisch Museum: Benjamin Samuel Bolomey  
Den Haag, Kansspelmuseum: '1726', 275 jaar Staatsloterij  
Den Haag, Mauritshuis: Winters van weleer  
Den Haag, Museum Meermanno-Westreenianum: Luilekkerland  
Den Haag, Tweede Kamer der Staten Generaal: Collectie Nederland in de Tweede Kamer  
Dordrecht, Dordrechts Museum: Griekse Goden en Helden uit de tijd van Rubens en Rembrandt  
Dresden, Gemäldegalerie Alte Meister: Mengs – Dresda, Roma, Madrid

## E

Edinburgh, The National Gallery of Scotland: Rembrandt's Women  
Enschede, Rijksmuseum Twenthe: Meisjes in kimono

## F

Frankfurt, Schirn Kunsthalle: Blood: Power, Politics, Pathology

## G

Gent, Museum voor Sierkunst: Carel Begeer 1883-1956  
Genua, Palazzo Ducale: Voyage en Italie

## H

Haarlem, Frans Halsmuseum: De Bloei van Haarlem  
Haarlem, Frans Halsmuseum: Jan Mostaert  
Haarlem, Teylers Museum: Kunstenaars in Artis  
Haarlem, Teylers Museum: Van Van Eyck tot Watteau  
Hamburg, Hamburger Kunsthalle: Bruegel Inventor  
Helmond, Gemeentemuseum: Th.A. Steinlen  
Helsinki, Museum of Culture: Ultima Thule  
Hoorn, Westfries Museum: Nicolaas Verkolje  
Huizen, Het Schoutenhuis: Eeuwige Jeugd

## K

Karlsruhe, Staatliche Kunsthalle: Spätmittelalter am Oberrhein. Maler und Werkstätten 1450-1525  
Kassel, Gemäldegalerie Alte Meister: Het Mysterie van de Vroege Rembrandt  
Kassel, Staatliche Kunstsammlungen: Pygmalions Studio  
Katwijk, Katwijks Museum: D.A.C. Artz  
Keulen, Wallraf-Richartz-Museum: Der Meister des Bartholomäus-Altars  
Keulen, Wallraf-Richartz-Museum: Faszination Venus  
Kevelaer, Niederrheinisches Museum: De Gouden Eeuw van Gelre  
Kopenhagen, Statens Museum for Kunst: Dutch 17th-century Masters: influence on Danish Painting from about 1800-1850

## L

Leeuwarden, Fries Museum: Jacob Sibrandi Mancadan  
Leiden, Stedelijk Museum De Lakenhal: Aan het werk. Tekeningen voor prenten van Nederlandse meesters 1550-1700  
Leiden, Stedelijk Museum De Lakenhal: Carel Begeer 1883-1956  
Londen, British Museum: The Business of Prints in Italy

Londen, Hayward Gallery: Goya's Drawings  
Londen, Kunsthandel Wartski: Henri Vever  
Londen, National Gallery: Vermeer & the Delft School  
Londen, The Royal Academy of Arts: Rembrandt's Women  
Londen, The Whitechapel Art Gallery: Whitechapel Centenary

## M

Madrid, Stichting Carlos de Amberes: Visiones Huidizas  
Mantua, Palazzo Te: Perino del Vaga  
Mantua, Palazzo Te: Un Paese Incantato  
Milaan, Palazzo Reale: Il Cenacolo di Leonardo  
München, Alte Pinakothek: Faszination Venus  
München, Lenbachhaus Kunstbau: Pygmalions Studio  
München, Staatliche Graphische Sammlung: Rembrandt auf Papier, Werk und Wirkung

## N

Napels, Castel Sant'Elmo: Giovanni Lanfranco  
Napels, Museo di Capodimonte: Luca Giordano  
Neurenberg, Germanisches Nationalmuseum: Nürnberger Selbstbildnisse  
New York, American Museum of Natural History: Pearls  
New York, Metropolitan Museum of Art: Der Basler Münsterschatz  
New York, Metropolitan Museum of Art: Vermeer & the Delft School  
New York, The Jewish Museum: Experiencing Emancipation  
Newark, The Newark Museum: Dutch Intimacy and Opulence  
Nijmegen, Museum Het Valkhof: De Gouden Eeuw van Gelre

## O

Orléans, Musée des Beaux-Arts: Pierre Brebiette  
Oss, Museum Jan Cunen: Verliefd op het onderwerp

## P

Padua, Palazzo Zabarella: Mengs – Dresda, Roma, Madrid  
Parijs, Grand Palais: Un Paese Incantato: paysages d'Italie  
Parijs, Musée National d'Histoire Naturelle: Diamants  
Pittsburgh, Pa, Carnegie Museum of Art: Licht: Kunst, Technologie en

Samenleving in het Industriële Tijdperk 1750-1900  
Purmerend, Purmerends Museum: Haga

## R

Reggio di Colorno, Palazzo Ducale: Giovanni Lanfranco  
Rhenen, Gemeentemuseum Het Rondeel: G.C. Haverkamp  
Rotterdam, Kunsthall: Henri Berssenbrugge  
Rotterdam, Museum Boijmans van Beuningen: Jheronimus Bosch  
Rotterdam, Museum Boijmans van Beuningen: Pieter Bruegel de Oude Meester tekenaar

## S

Santiago, Chili: Nederlandse Ambassade: Facsimile's  
St. Petersburg, Staats Ermitage: ruilbruikleen  
Stockholm, Nationalmuseum: Face to Face. The Art of Portraiture

## U

Utrecht, Centraal Museum: De generaties: Toorop - Fernhout  
Utrecht, Centraal Museum: Utrechts Gouden Eeuw

## V

Voorburg, Museum Swaensteyjn: De diergaarde van Willem V

## W

Washington, National Gallery of Art: Aelbert Cuyp  
Wenen, Kunsthistorisches Museum: Dipingere la Musica  
Wenen, Kunsthistorisches Museum: Luca Giordano

## Z

Zaanse Schans, Museum van het Nederlandse Uurwerk: Nu elck syn sin: Zaanse uurwerken uit de 17de en 18de eeuw  
Zeist, Slot Zeist: Gedragen Kunst  
Zutphen, Stedelijk Museum: De Gouden Eeuw van Gelre  
Zutphen, Stedelijk Museum: Marius Bauer, Orientalist

77

# Tentoonstellingen en presentaties

78

## Eregalerij

t/m 4 maart

### Een Koninklijke Dierentuin

Porseleinen beesten uit Meissen

*projectleiding* Reina de Smeth, Jan-Daan van Dam

*ontwerp* Cees Rouw

*grafische vormgeving* Josephine Duns, Berry Slok

*strip* Pieter Geenen

## Rijksprentenkabinet

t/m 7 januari

### Rembrandt in alle staten

Alle etsen van Rembrandt (deel 2)

*projectleiding* Wendy Jansen/Otto de Rijk, Ger Luijten

*grafische vormgeving* Victor Levie, Berry Slok

13 januari t/m 1 april

### Surimono

Poëzie en beeld in de Japanse prenten

*projectleiding* Wendela Brouwer

*grafische vormgeving* Victor Levie

7 april t/m 24 juni

### Stillevens en Portretten

Foto's uit de Manfred Heiting collectie

*projectleiding* Reina de Smeth/Frits Scholten, Mattie Boom

*grafische vormgeving* Victor Levie

29 juni t/m 30 september

### Tekenen van Warmte

17de-eeuwse Nederlandse tekenaars in Italië

*projectleiding* Reina de Smeth/Noortje Iserief, Peter Schatborn

*grafische vormgeving* Victor Levie

6 oktober t/m 6 januari 2002

### Aanwinsten

prenten, tekeningen en foto's

*grafische vormgeving* Victor Levie

## Afdeling Nederlandse Geschiedenis

t/m 18 februari

### Document Nederland: Buren

Drie buitenlandse fotografen kijken naar Nederland

*projectleiding* Reina de Smeth, Jet Baruch

*grafische vormgeving* Berry Slok

t/m 4 maart

### Speerpunt Geschiedenis: 25 november 1975

De souvereiniteitsoverdracht aan Suriname

*projectleiding* Reina de Smeth

t/m 18 maart

### Maurits, Prins van Oranje

*projectleiding* Wendy Jansen/Noortje Iserief, Kees Zandvliet

*ontwerp* Opera-ruimtelijk

*grafische vormgeving* Opera-grafisch: Berry Slok

25 mei t/m 23 september

### Zimmer frei

Nederland-Duitsland na 1945

*projectleiding* Wendela

Brouwer/Noortje Iserief, Jet

Baruch/Prof. dipl. Ing. J. Fiebelkorn-Drasen

12 oktober t/m 17 februari 2002

### Dokument Nederland: Villa Vinex

Bart Sorgedragter fotografeert De

Leidsche Rijn

*projectleiding* Reina de Smeth/Frits

Scholten, Jet Baruch

## Philipsvleugel

t/m 11 maart

### Royers Chinese kabinet

*projectleiding* Reina de Smeth, Jan van

Campen

*grafische vormgeving* Dick Letema,

Berry Slok

Verlengd t/m 24 juni

### Regenten in de kleren

De schenking Six

*projectleiding* Reina de Smeth, Bianca du Mortier

*ontwerp* Theo Tienhoven

*grafische vormgeving* Bert Haagsman,

Berry Slok

31 maart t/m 13 mei (deel I) en 16

mei t/m 1 juli (deel II)

### Ohara Koson (1877-1945)

Natuur in Prent

*projectleiding* Reina de Smeth/Noortje

Iserief, Menno Fitski

*grafische vormgeving* Dick Letema

15 juni t/m 16 september

### Twee Gouden Eeuwen

Schilderkunst uit Nederland en

Denemarken

*projectleiding* Wendela

Brouwer/Noortje Iserief, Wouter Kloek

14 juli t/m 30 september (deel I) en

8 oktober t/m 4 november (deel II)

### Gerestaureerde rolschilderingen uit China en Japan

*projectleiding* Noortje Iserief, Jan van

Campen

2 november t/m 3 februari 2002

### Rococo

Nederland aan de Zwier

*projectleiding* Wendela Brouwer/Joep

Schellekens, Reinier Baarsen

*ontwerp* Paul Gallis

*grafische vormgeving* gebr. Silvestri

2 november t/m 5 mei 2002

### À la Mode

18de-eeuwse kostuums in het

Rijksmuseum

*projectleiding* Marlies Kleiterp, Bianca du

Mortier

*ontwerp en grafische vormgeving* Jan

Siebers

## Presentaties

2 februari t/m 30 december

### De Heilige Maagschap

Oostelijke kabinetten

20 december t/m 6 januari 2002

### Kerststal

Aduardkapel

*projectleiding* Arend-Jan Weijsters,

C. Merkelbach van Enkhuizen

# Publicaties van het Rijksmuseum

79

## Bulletin van het Rijksmuseum

Jrg. 49 (2001), nr. 1, 2/3, 4

Zwolle: Waanders; Amsterdam:

Rijksmuseum

## Rijksmuseum Kunstkrant

Jrg. 27 (2001), nr. 1-6

Amsterdam: Rijksmuseum afd. Educatie & Publieksinformatie

## Jaarverslag Rijksmuseum 2000

Zwolle: Waanders; Amsterdam:

Rijksmuseum

155 p.

## Annual report Rijksmuseum 2000

Zwolle: Waanders; Amsterdam:

Rijksmuseum

75 p.

## The Holy Kinship: a medieval masterpiece

Arie Wallert, Gwen Tauber, Lisa Murphy

Zwolle: Waanders; Amsterdam:

Rijksmuseum

56 p.

ISBN 90-400-9487-X

€ 18.00

## Nederlandse kunst in het

### Rijksmuseum 1600-1700

=Netherlandish art in the Rijksmuseum

1600-1700

Jan Piet Filedt Kok... [et al.]

Amsterdam: Rijksmuseum; Zwolle:

Waanders

295 p.

(Nederlandse kunst in het

Rijksmuseum; 2. Netherlandish art in

the Rijksmuseum; 2)

ISBN 90-400-9551-5 (Nederlandse

ed.)

ISBN 90-400-9552-3 (Engelse ed.)

€ 49.90

## Portretten en stillevens: foto's uit de

### Manfred Heiting collectie

=Still lifes and portraits: photographs

from the Manfred Heiting collection

samenst. Hans Rooseboom en Mattie

Boom

Zwolle: Waanders; Amsterdam:

Rijksmuseum

128 p.

ISBN 90-400-9556-6

€ 31.60

## Rococo in Nederland

Reinier Baarsen... [et al.]

Zwolle: Waanders; Amsterdam:

Rijksmuseum

330 p.

ISBN 90-400-9577-9

€ 38.60

## Surimono: poetry and image in

### Japanese prints

Leiden: Hotel Publ. ; Amsterdam:

Rijksmuseum

195 p.

ISBN 90-74822-34-7

€ 40.90

## Tekenen van warmte: 17de-eeuwse

### Nederlandse tekenaars in Italië

=Drawn to warmth: 17th-century

Dutch artists in Italy

Peter Schatborn; met een bijdr. van

Judith Verberne

Zwolle: Waanders; Amsterdam:

Rijksmuseum

223 p.

ISBN 90-400-9534-5 (Nederlandse

ed.)

ISBN 90-400-9535-3 (Engelse ed.)

€ 38.60

## Twee gouden eeuwen: schilderkunst

### uit Nederland en Denemarken

=Two golden ages: masterpieces of

Dutch and Danish painting

Lene Bøgh Rønberg, Kasper Monrad,

Ragni Linnett

Amsterdam: Rijksmuseum; Zwolle:

Waanders; Kopenhagen: Statens

Museum for Kunst

183 p.

ISBN 90-400-9527-2 (Nederlandse

ed.)

ISBN 90-400-9528-0 (Engelse ed.)

ISBN 87-900-9621-5 (Deense ed.)

€ 31.60

## Wonderspiegel van Oranje: een

### geschiedenis van het Nederlandse

### vorstenhuis

=Shades of Orange: a history of the

royal house of the Netherlands



# Publicaties van medewerkers

80

## Mw M. Albers

‘Alternatieven voor de conservering van sitsen dekens’, in: *Zwart en Beschilderd Textiel (Jaarboek Textielcommissie Nederland 1999)*, Amsterdam 2001, pp. 96-103.

## F.J. van der Avert

*Het Nieuwe Rijksmuseum, voor het publiek van de 20ste eeuw*, herdruk en uitbreiding en Engelse versie, brochure Rijksmuseum Amsterdam, zomer 2001.

## R.J. Baarsen

Jan Piet Filedt Kok e.a. (red.), *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1600-1700*, Amsterdam/Zwolle 2001, nrs. 26, 27, 46, 47, 59, 101 en 108, en redactie (Engelse versie *Netherlandish Art in the Rijksmuseum 1600-1700*): Cat. tent. *Vermeer and the Delft school*, New York (Metropolitan Museum of Art) 2001, cat.nrs. 143-148; ‘Het Huis Doorn’, in: *Interieurs belicht (jaarboek van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg 2001)*, pp. 30-33; Cat. tent. *Rococo in Nederland*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2001, inleiding ‘Rococo in Nederland’, pp. 13-23, inleidingen pp. 69-70, 85-86, 113, 125, 139-140 (samen met J.R. de Lorm), 179-183, 223-224, 277 en 289-290, cat. nrs. 6-10, 12, 15-19, 22-29, 41, 52-58, 74, 77, 80, 81, 85, 91-96, 99-120, 122-124, 163-172, 177-179 en 183-194 (91-94, 106 en 166 samen met D.J. Biemond), en redactie.

## J.G.M. Barnhoorn

Tweemaandelijkse column in Facility Management Informatie; Boekje *Kwaliteit in het facilitair bedrijf*.

## Mw H.J. Baruch

‘De Nationale Feestrok. Symbool van harmonie, saamhorigheid, wederopbouw en vernieuwing’, in: *Zimmer frei. Nederland-Duitsland na 1945*, Amsterdam/Zwolle 2000, pp. 46-49; ‘Niederlande-Deutschland. Zimmer frei’, *Magazin Haus der Geschichte* 2001/4, pag. 29.

## Mw M. Boom

‘Zoektocht’, in *De Gids* 164 (2001), pp. 32-35;

(met H. Rooseboom) *Portretten & Stillevens. Foto's uit de Manfred Heiting Collectie / Portraits & Still Lifes. Photographs from the Manfred Heiting Collection*, Zwolle / Amsterdam 2001; ‘Until they meet the greyer sky. Buitenlandse fotografen in Nederland in de late 19de en het begin van de 20ste eeuw’, *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 216-229; ‘De Fotocollectie Nederland’, film naar aanleiding van 10-jarig bestaan Nederlands Fotogenootschap.

## J. van Campen

‘Jean Theodore Royer, verzamelaar van kunst en kennis uit Azië’, *Aziatische Kunst* 31/2 (2001), pp. 3-12; (met Philip Meredith) ‘Gerestaureerde rolschilderingen uit China en Japan’, *Aziatische Kunst* 31/3 (2001), pp. 4-35; “‘Een kleine ronde draadwerkse doosie” en andere voorwerpen van zil-verdraadwerk uit Azië’, *Aziatische Kunst* 31/3 (2001), pp. 37-53; ‘In de ban van het land der wijzen; de China-verzameling van Jean Theodore Royer (1737-1807)’, *Spiegel Historiae* 36/1 (2001), pp. 35-39; ‘Van eenen zeldzame grootte en fraaiheid’, *Keramika* 13/3 (2001), pp. 32-35; ‘Mooi uit Japan, handelswaar en verzamelaarswaar’, *Keramika* 13/4 (2001).

## Mw I.C. Constandse

‘Der Zaun (1995), Armando’, in: *Rijksmuseum Kunstkrant*, nr. 4, augustus/september 2001.

## J.D. van Dam

‘Van een verwaarloosd naar een nationaal product: het verzamelen van Delftse faience’, *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 72-83; ‘Verzamelen, een feest’, *Catalogus 35ste Kunst & Antiekbeurs 's-Hertogenbosch* 2001, pp. 17-20; Cat. tent. *Vermeer and the Delft School*, New York (Metropolitan Museum of Art) 2001, cat. nrs. 149-158; Jan Piet Filedt Kok, e.a. (red.), *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1600-1700*, Amsterdam/Zwolle 2001, nrs. 88, 98 en 107 (Engelse versie *Netherlandish Art in the Rijksmuseum 1600-1700*);

Cat. tent. *Rococo in Nederland*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2001, inleiding ‘De productie van porselein en faience in Nederland (1755-1775)’, pp. 40-51, en cat. nrs. 39, 40, 46-51, 125-155, 173-176 en 196.

## J. P. Filedt Kok

‘De Glorie van de Gouden Eeuw: Uitgangspunten’, *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 2-9; Redactie (met Reinier Baarsen, Bart Cornelis, Wouter Kloek en Frits Scholten) en eindredactie (met Annemiek Overbeek) van *Nederlandse Kunst in het Rijksmuseum 1600-1700*, Amsterdam/Zwolle 2001, en inleiding ‘Het veranderend beeld van de kunst van de Gouden Eeuw in het Rijksmuseum’, pp. 268-82 (Engelse versie *Netherlandish Art in the Rijksmuseum 1600-1700*); Exhibition review: ‘Rotterdam - Hieronymus Bosch’, *The Burlington Magazine* 143 (November 2001), pp. 713-15.

## M. Fitski

Boekrecensie: Louis Lawrence, *Hirado: Prince of Porcelains, Andon* 68 (2001), pp. 38-40; ‘Keuze uit de aanwinsten Aziatische Kunst’, *Bulletin van het Rijksmuseum* 49/1 (2001), pp. 102-109; ‘De verzamelaar H.K. Westendorp en de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst’, *Aziatische Kunst* 31/2 (2001), pp. 30-39; (met R. van Langh) ‘Reflecties op een spiegel’, *Aziatische Kunst* 31/4 (2001), pp. 23-27.

## Mw I.M. de Groot

‘De affiches voor de Rembrandt-ten-toonstelling van 1935’, *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 258-267.

## Mw E. Hartkamp-Jonxis

Jan Piet Filedt Kok e.a. (red.), *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1600-1700*, Amsterdam/Zwolle 2001, nrs. 3, 17 en 65 (Engelse versie *Netherlandish Art in the Rijksmuseum 1600-1700*); Cat. tent. *Ildel Stof, Interieurtextiel in West-Europa 1600-1900*, Antwerpen

(Hessenhuis), 2001-'02, inleiding ‘Bloemen op tafel, Nederlandse tapis-serietafelkleden in de zeventiende eeuw’, pp. 17-24; ‘Aan de Faubourg Saint-Antoine, Bij de verwerving van negen Franse papierbehangsels van Desfossée et Karth’, *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 381-395; Cat. tent. *Vermeer and the Delft School*, New York (Metropolitan Museum of Art) 2001, inleiding ‘Tapestry Manufacture in Delft’, pp. 512-514, en cat.nrs. 137-140; Cat. tent. *Rococo in Nederland*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2001-'02, cat.nrs. 121, 195 en 197-199; ‘Een beeld van kant, Bij het werk van Grinling Gibbons en Paul Beckman’, *Kostuum* 2001, pp. 35-42.

## J.F. Heijbroek

‘A short history of art gallery Scheen’, in: *Nineteenth Century Art – A Selection from Kunsthandel Pieter A. Scheen B.V.*, veilingcatalogus Christie's 24 april 2001, pp. 11-14; ‘Kunsthandel Scheen’, *De Boekenwereld* 18 (2001), pp. 2-7; (met N. Fraenkel-Schoorl) ‘In gesprek met Gré Drager. Prenthandel “De drie torentjes” in de Gravenstraat te Amsterdam’, *De Boekenwereld* 18 (2001), pp. 58-67; ‘Kunst per brief. Een overzicht van de collectie kunstenaarsautografen in het Rijksprentenkabinet’, *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 231-245; (met M. Schapelhouman) ‘Verborggen schatten: twee kunstboeken met voornamelijk figuurstudies’, *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 287-289 ‘Een weerzien met het Gooi. De bezoeken aan Lou Loeber’, *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), p. 289-290.

## A. Hoving

(met A. Lemmers) “‘In Tekening Gebracht”, de achttiende-eeuwse scheepsbouwers en hun ontwerpmethoden’, in *Bijdragen tot de Geschiedenis van de Marine* 12, Amsterdam 2001.

## G.M.C. Jansen

Jan Piet Filedt Kok e.a. (red.), *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1600–1700* (Engelse versie *Netherlandish Art in the Rijksmuseum 1600-1700*); Amsterdam/Zwolle 2001, 20 entries; *Repertory of Dutch and Flemish*

*Paintings in Italian Public Collections*, Il Lombardy 1 (A-L), Firenze 2001.

## Mw E.L. van Kaam

‘Bibliografie van Peter Schatborn’, *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 133-139.

## W.Th. Kloek

Arthur K. Wheelock Jr. (ed.), *Aelbert Cuyp*, (cat. exhib. Washington / London / Amsterdam), Washington 2001, 64 entries; ‘Schilderkunst van specialisten’, in Jan Piet Filedt Kok e.a. (red.), *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1600-1700*, Zwolle/Amsterdam 2001, tevens 26 entries en redactie (Engelse versie *Netherlandish Art in the Rijksmuseum 1600-1700*).

## A. de Koomen

‘De wereld van de 17de-eeuwse kunstenaar’, in Jan Piet Filedt Kok e.a. (red.), *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1600-1700 / Netherlandish Art in the Rijksmuseum*, Amsterdam/Zwolle 2001, pp. 21-41 (Engelse versie *Netherlandish art in the Rijksmuseum 1600-1700*); Cat. tent. *Rococo in Nederland*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2001-'02, inleiding pp. 55-56, cat.nrs. 1-5, 20, 21, 97 en 98; ‘De Christus van Caccini’, *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 327-341.

## G.-J. Koot

‘Museum and gallery libraries’, *Information sources in art, art history and design*. München, Saur (Guides to information sources series), pp. 34-50; ‘L'impatto degli sviluppi dell'elettronica sui bibliotecari museali’, *Biblioteca oggi, mensile di informazione e dibattito*, 19 (2001) no. 3, pp. 22-29; ‘Der Museumsbibliothekar als Informationsstrategie’, *AKMB News, Informationen zu Kunst, Museum und Bibliothek*, 7 (2001) no. 2, pp. 13-19.

## M. van der Laar

(samen met Marga Altena) ‘Een meesterlijke kopie van een Bosch’, *Bosscbe Bladen*, jaargang 3, nr. 4, december 2001, pp. 111-113.

## R.J.C.H.M. van Langh

‘Een Thais bronzen beeld uit de 8e eeuw’, *Aziatische Kunst* 31/1 (maart

2001), pp. 5-10; ‘Reflecties op een spiegel’, *Aziatische Kunst* 31/4 (december 2001), pp. 23-27.

## R. de Leeuw

‘Inleiding’, *Het Haagse Schoolboek*, Zwolle 2001, pp. 7-13; ‘Neue Konzepte in Holland – Das Rijksmuseum in Amsterdam’, in: *Die Zukunft der alten Meister* (ed. E. Mai), Köln 2001, pp. 73-88; ‘Klassiek: James Anderson, Beeldengalerij in de Vaticaanse musea’, *De Gids* januari/februari 2001, pp. 98-102; ‘De doornuittrekker van Mabuse’ in: *Kopstukken over topstukken*, Lezingenreeks ter gelegenheid van het 85ste Lustrum van de Universiteit Leiden, Leiden 2001, pp. 30-41; ‘Beeldgeheim’, *Historisch Nieuwsblad* mei 2001, no. 4, p. 31; ‘Bij het afscheid van Peter Schatborn’, *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), nr. 2-3, pp. 119-121; ‘Reactie directie Rijksmuseum op Rijksmuseumdebat’, brief d.d. 12 september 2001 aan de Staatssecretaris van OCenW, gepubliceerd op de website van het Rijksmuseum (www.rijksmuseum.nl); ‘Zinderende plannenmakerij. Nationale schatkamer in de starblokken voor grootscheepse renovatie’, *Het Financieele Dagblad*, 3 november 2001; ‘Reuzenpoppenhuis. Rijksmuseum wil kunstnijverheid accentueren door verzamelingen te mengen’, *Het Financieele Dagblad*, 29 december, pp. 19 en 26; Voorwoorden diverse catalogi van het Rijksmuseum. *Interviews (keuze)* ‘Forward with Cuypers’, interview door Martin Bailey, *The Art Newspaper*, februari; Interview Peter Breedveld, *REVUE*, Vrije Universiteit Amsterdam, voorjaar; ‘Het Rijksmuseum richt zich nu meer op de buitenwereld’, interview door M.R. van den Toorn, *Nederlandse Staatscourant*, 25 april; *Ter perse* ‘Le front d'un homme et le regard d'un enfant. Het dubbelportret van Arthur Fontaine en zijn dochter door Eugène Carrière’, *Bulletin Société des Amis d'Eugène Carrière*;

## J.R. de Lorm

Jan Piet Filedt Kok e.a. (red.), *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1600-1700*, Amsterdam/Zwolle 2001,

81

nrs. 1, 5, 19, 33, 36, 45, 68, 70, 89 en 106 (Engelse versie *Netherlandish Art in the Rijksmuseum 1600-1700*); Cat. tent. *Rococo in Nederland*, Amsterdam (Rijksmuseum) 2001, inleidingen pp. 103 en 139-140 (samen met R.J. Baarsen) en cat. nrs. 30-38, 59-73, 75, 76, 78, 79, 82, 83, 86-90, 180 en 181.

#### Mw P.C.M. Lunsingh Scheurleer

'The kamandalu containing the amrta. The transformation and reinterpretation of an Indian water vessel in ancient Java', pp. 257-290 in Marijke J. Klokke and Karel R. van Kooij (eds.) *Fruits of Inspiration. Studies in Honour of Prof. J.G. de Casparis, retired Professor of the Early History and Archaeology of South and Southeast Asia at the University of Leiden, the Netherlands, on the occasion of his 85th birthday.*

#### G.C.M. Luijten

'Falling silent hanging Rembrandt's prints', *Art on Paper* 5 (2001), nr. 5, pp. 42-47, 106;  
'Seventeenth-century Flemish painters and their prints', in: A.V.F.M. Meij, *Rubens, Jordaens, Van Dyck and their circle. Flemish master drawings from the Museum Boijmans van Beuningen*, Rotterdam 2001, pp. 41-47;  
J.P. Filedt Kok e.a. (red.), *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1600-1700*, Amsterdam/Zwolle 2001, nrs. 9, 10, 71 en 80 (Engelse versie *Netherlandish Art in the Rijksmuseum 1600-1700*);  
'Teljoren in druk: een prentreeks naar Maarten van Cleve met mannen en vrouwen in het rond', *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 153-169;  
'Japanse prentkunst uit de twintigste eeuw: de gevolgen van een boek en een tentoonstelling', *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 290-291;  
'Ridder Sweerts: van verf naar inkt', *Kunstschrift* 2002, nr. 1, pp. 44-45.

#### Mw S.L. Meijer

'Zwart op wit en wit op zwart', in: *Zwart en Beschilderd Textiel (Jaarboek Textielcommissie Nederland 1999)*, Amsterdam 2001, pp. 47-57.

#### R.J.A. te Rijdt

(met J.W. Niemeijer) 'Barend Hendrik Thier (1743-1811), een kunstenaarsleven tussen natuurobservatie en atelier-

traditie. Deel I: Elf schetsboeken toegevoegd aan zijn oeuvre', *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 178-205;  
'Flessen bij het afscheid van Peter Schatborn', *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 281-283;  
'Kaderlijnen: een hulpmiddel bij beschrijvingen aan Jacob de Wit', *Delineavit et Sculpsit* 23 (juli 2001), pp. 18-21;  
'Een voorbeeld van een weinig gedocumenteerd type atelierveiling: de inboedelveiling-zonder-catalogus van Barend Hendrik Thier, gehouden te Leiden in 1812', *Delineavit en Sculpsit* 23 (juli 2001), pp. 22-30;  
'Jacob Jordaens (1593-1678) en Jacob de Wit (1695-1754)', *Delineavit en Sculpsit* 23 (juli 2001), pp. 33-37;  
'Nicolaas Verkolje, Europa en de stier', *Bulletin van de Vereniging Rembrandt* 11, nr. 3, pp. 23-26;  
'De ontwerpen voor boekbanden van Louis Couperus' werk in het Rijksprentenkabinet, Amsterdam: een addendum bij H.T.M. van Vliet, *Versierde verhalen. De oorspronkelijke boekbanden van Louis Couperus' werk [1884-1925]*; *De Boekenwereld* 18, nr. 2 (december 2001), pp. 84-99.

#### H. Rooseboom

'7 Portretten f 1,00/ Vermeulen/ 12 met proef f 1,50': Over een fotograaf, zijn atelier en zijn uithangborden', *De Gids* 164 (2001) nr 1-2, pp. 137-141; (met Mattie Boom) *Portretten & Stillevens. Foto's uit de Manfred Heiting Collectie / Portraits & Still Lives. Photographs from the Manfred Heiting Collection*, Zwolle/Amsterdam 2001;  
'Niks nieuws onder de zon. De röntgenfoto in het vocabulaire van de *Nieuwe Fotografie*', *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 246-257;  
'De wereld opnieuw ontdekt. De vroegste kleurenfoto's', *Jaarverslag 2000 Rijksmuseum Amsterdam*, Amsterdam 2001, pp. 68-69;  
(met Aad Gordijn en Paul van de Laar) *Breitner in Rotterdam. Fotograaf van een verdwenen stad*, Bussum 2001;  
(met Mayken Jonkman) 'Breitner in Rotterdam. Fotograaf van een verdwenen stad / Breitner in Rotterdam. Photographer of a vanished city', *RKD Bulletin* 2001 nr. 1, pp. 39-42;  
'Fotografieveilingen in Nederland. Hoe lang nog?', *Nieuwsbrief Nederlands*

*Fotogenootschap* nr. 33 (augustus 2001), p. 21;  
'Oorthuys, Casparus Bernardus', in A.J.C.M. Gabriëls (eindred.), *Biografisch Woordenboek van Nederland, vijfde deel*, Den Haag 2001, pp. 377-380;  
'De stad uit. Vroege reisfotografie uit de collectie van Abraham Willet (1825-1888)', *Amstelodamum* 88 (2001) nr. 5, pp. 1-29;  
'Honderd jaar amateurfotografie in Rotterdam', in: Koos Broek, Hans Lagerweij, Hans Rooseboom en Flip Bool (redactie), *100 Jaar amateurfotografie in Rotterdam*, Rotterdam 2001, pp. 8-33;  
(met Steven Wachlin) 'C.J. Portman', in: Ingeborg Th. Leijerzapf (hoofred.), *Geschiedenis van de Nederlandse fotografie in monografieën en thema-artikelen*, afl. 34 (2001).

#### F.T. Scholten

Samen met N. Ex, *De prins en De Keyser, restauratie en geschiedenis van het grafmonument voor Willem van Oranje*, Bussum 2001;  
Jan Piet Filedt Kok e.a. (red.), *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1600-1700*, Amsterdam/Zwolle 2001, nrs. 2, 4, 51, 52, 77, 86, 87 en 103, en redactie (Engelse versie *Netherlandish Art in the Rijksuseum 1600-1700*);  
'Jan Baptist Xavery's mansportret uit 1739', *Jaarboek Gemeentemuseum Den Haag* 1999-2000, Den Haag 2001, pp. 148-151;  
'Hendrick de Keyser's Erasmus, a statue for a hero of wisdom', *Apollo* 154 (2001), september, pp. 13-17;  
'De eerste hand van de meester', *Kunstschrift* 2001, nr. 4, pp. 36-42;  
'Johan Gregor van der Scharlts zelfportret, circa 1573', *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 310-325.

#### J.P. Sigmond

'De geschiedenis van de Republiek in de 17de eeuw', in: Jan Piet Filedt Kok e.a. (red.), *Nederlandse kunst in het Rijksmuseum 1600-1700* (Zwolle/Amsterdam 2001), p. 42-52; (Engelse versie *Netherlandish Art in the Rijksmuseum 1600-1700*)  
'Relics of the Dutch East India Company in the Netherlands', in: *The heritage of the East India Companies in European Museums and Public Collections. Cahiers de la Compagnie des*

*Indes* nr. 5/6 (2000-2001), p.11-23;  
R. Falkenburg e.a. (red.), 'Hof-, staats- en stadsceremonies', in: *NKJ* 1998, deel 49 (Zwolle 1999), boekbespreking in *Oud-Holland*, Vol. 114-2000, nr. 2/4, p. 221-222;  
meerdere boekbesprekingen voor de Bijdragen en Mededelingen van het Koninklijk Historisch Genootschap.

#### Mw E. Sint Nicolaas

Congresverslag 'Behind the scenes of the museum. Stores: acces and its implications', *CR, interdisciplinair vakblad voor Conservering en Restauratie* 2 (2001), pp. 58-61.

#### Mw G. Tauber

*A Medieval Masterpiece: The Holy Kinship* by Geertgen tot Sint Jans, ed. Arie Waller t, Amsterdam 2001.

#### Mw P.L.M. Verhaak

'Emblemata nobilitati et vulgo scitu digna, een embleemboek uit 1592 als album amicorum van Jean Le Seur', in: *Bulletin van het Rijksmuseum* (49) 2001; 'Beeldmotetten', in: *Kunstschrift/Openbaar Kunstbezit* (45) 2001, nr. 6.

#### A. Wallert

'Materialen en werkwijzen van 17de-eeuwse meesters' / 'The Materials and Methods of the 17th-century Masters', in: Jan Piet Filedt Kok e.a. (red.) *Nederlandse Kunst in het Rijksmuseum 1600-1700*, Amsterdam/Zwolle 2001, pp. 254-267 (Engelse versie *Netherlandish Art in the Rijksmuseum 1600-1700*);  
'Iconologie van het pigment', *KM Kunstenaarsmaterialen*, 38 (2001), 8-10;  
'Breakdown Processes of Orpiment- and Realgar-based Sixteenth-century Paints', met H. Dubois, S. Meloni, E. Metz, B. Schoonhoven, in *Deterioration of Artists' Paints: Effects and Analysis*, (ICOM-CC & UKIC meeting pre-prints) (2001), pp. 75-80;  
(met M. Bijl) 'Two of Many: a Pair of Diptych Panels in the Amsterdam Rijksmuseum', in *La Peinture et le Laboratoire: Procédés, Méthodologie, Applications*, Colloque XIII, Le dessin sous-jacent et la technologie dans la peinture, édit par R.Van Schoute et H. Veroughstraete (Leuven, 2001), pp. 35-44;

(met G. Tauber) 'The *Holy Kinship*: aspects of attribution', in *La Peinture et le Laboratoire: Procédés, Méthodologie, Applications*, Colloque XIII, Le dessin sous-jacent et la technologie dans la peinture, édit par R.Van Schoute et H. Veroughstraete (Leuven, 2001), pp. 53-63.

#### Mw K.M. van der Wateren

'Een tip uit de praktijk: bergmethoden voor wandtapijten en andere grote vlakke objecten', *CR, interdisciplinair vakblad voor Conservering en Restauratie* 2 (zomer 2001) pp.16-19.

#### Mw C.J. van Weele

'Een Rembrandt in de schoot geworpen', *Bulletin van het Rijksmuseum* 49 (2001), pp. 283-285.



# Externe activiteiten

84

## F.J. van der Avert

- voorzitter Marketing Overleg Amsterdamse Musea;
- bestuurslid van Stichting Vedute;
- reisde in oktober t/m december naar musea in Kopenhagen, Londen, Parijs en de U.S.A. voor een onderzoek in het kader van de voorbereidingen van Het Nieuwe Rijksmuseum;
- werkte in december een maand op de afdeling Communications van The Metropolitan Museum of Art, New York;
- ceremoniemeester tweede MuseumN8;
- podiumpresentator in het Concertgebouw tijdens de Uitmarkt.

## R.J. Baarsen

- lid van het bestuur van de Stichting Huis Doorn;
- lid van het bestuur van de Stichting Museum van Loon;
- lid van de vaste Adviescommissie Beeldende Kunsten, Prins Bernhard Cultuurfonds;
- lid van het bestuur van de Stichting tot bevordering van de bestudering van de kunstnijverheid (tevens jury Mr J.W. Frederiksprijs);
- lid van het bestuur van de Stichting Hollands Porselein;
- voorzitter van de Stichting Van Pallandt van Eerde.

## H. Baija

- docent aan de Stichting Restauratie Atelier Limburg, Maastricht;
- docent aan de Opleiding Restauratoren van het Instituut Collectie Nederland, Amsterdam.

## J.G.M. Barnhoorn

- examiner Post-HBO Facility management bij het International Facility Management Expert Centre;
- examiner Hanzehogeschool Groningen (HBO-Facilitaire dienstverlening).

## Mw M. Boom

- voorzitter Nederlands Fotogenootschap;
- lid Raad van Toezicht Nationaal

Fotorestauratie Atelier;

- lid interimbestuur Internationaal Centrum voor Beeldcultuur Las Palmas Rotterdam;
- lid bestuur Stichting Nationaal Fotomuseum, Rotterdam;
- lid Adviescommissie Nederlands Fotoarchief;
- lid redactie Lexicon *Geschiedenis van de Nederlandse Fotografie*, Universiteit Leiden;
- lid jury Zilveren Camera/ Fotojournalist van het jaar 2001;
- fotokijkdagen op diverse locaties;
- mede-organisator tentoonstelling De Fotogids, uit de fotocollectie van het Rijksmuseum in Huis Marseille, Amsterdam;
- redactie AAT, bij Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie;
- docent cursus ‘Beheer van Fotocollecties’, Gemeenschappelijke Opleidingen Den Haag.

## D. Bull

- co-organisatie van de studiedag ‘Italiaanse Kunst in het Rijksmuseum’, 8 december.

## J. van Campen

- conservator collectie Azië Museum het Princessehof, Leeuwarden;
- lid van de redactie van het tijdschrift *Aziatische Kunst*;
- lid van het bestuur van de Vereniging van Vrienden van Ceramiek en Glas;
- lid begeleidingscommissie publicatie tekeningen Kunst und Wunderkammer Sint Petersburg.

## J.A. Cok

- lid van het bestuur van de Stichting Publicaties Conservering en Restauratie (SPCR);
- lid van de redactie van CR, interdisciplinair vaktijdschrift voor conservering en restauratie (uitgave SPCR);
- lid van het bestuur van de Stichting Cor Dik (i.o.).

## J.D. van Dam

- lid van het bestuur van de Stichting Fries Aardewerk.

## Mw A. van Dorssen

- lid van het bestuur van SOM, Stichting Ondersteuning Musea Utrecht;
- lid van de Adviescommissie behoud- en selectiebeleid Mondriaan Stichting, Amsterdam.

## P.H.J.C. van Duin

- lid van de redactie van *ArtMatters*;
- voorzitter van de beroepscommissie VeRes;
- dagvoorzitter van de discussiebijeenkomst opleidingsmodel restauratoren VeRes, Rijksmuseum, 21 september;
- dagvoorzitter van de discussiebijeenkomst opleidingsmodel restauratoren Ministerie van OCenW, Rijksmuseum Het Catharijneconvent, Utrecht, 5 oktober.

## D.J. Elders

- penningmeester Stichting Olympisch Stadion Amsterdam;
- penningmeester Stichting Nederlands-Vlaams Theaterfestival;
- voorzitter Gerrit Rietveld Academie;
- lid Raad van Commissarissen Groothandelsgebouw N.V.;
- lid CAO-delegatie van de VRM.

## J.P. Filedt Kok

- voorzitter Stichting Kunsthistorische Publicaties (uitgever van het *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek* en *Simiolus*);
- lid van de editorial board van *Print Quarterly* en Member of *Print Quarterly Publications*;
- lid International Committee of Fine Art Museums (ICFA);
- lid van de Conseil de Surveillance van het Institut Néerlandais, namens de Fondation Custodia, Parijs;
- voorzitter Stichting Bijzondere Leerstoel Chemische aspecten van het onderzoek van Kunstvoorwerpen;
- voorzitter dwarsverbandcommissie van het NWO-prioriteitsproject MOL-ART (Molecular Aspects of Ageing in Painted Works of Art) en van de programmacommissie van het Mayerne-project (2001-07);

- voorzitter Stichting 501 voor de conservatie en restauratie van voorwerpen van Kunst en Geschiedenis, Amsterdam;
- voorzitter van de Stichting *ArtMatters*;
- voorzitter Onderzoeksfonds voor de geschiedenis van het Rijksmuseum;
- lid van de onderzoekscommissie van de Onderzoeksschool Kunst-geschiedenis;
- adviseur t.b.v. de Mondriaan Stichting bij verschillende aanvragen voor het Aankoopfonds Collectie Nederland;
- lid van promotie- (en lees-)commissie bij de Universiteit van Amsterdam (drs. Margriet Eikema Hommes);
- voorzitter van de voorbereidingsgroep en de course-leader van de zomercursus ‘Current developments in Dutch seventeenth-century Art’, die in het kader van *The Amsterdam Summer University* i.s.m. Rijksmuseum en RKD tussen 13 en 24 augustus werd gehouden;
- lid van (oprichtings)bestuur Stichting Amsterdams Foto Museum (FOAM), vanaf december.

## M. Fitski

- lid van de redactie van het tijdschrift *Aziatische Kunst*;
- lid van het bestuur van de Vereniging voor Japanse Kunst;
- secretaris van het Heinz Kaempfer Fund;
- secretaris van het Nederlands Genootschap voor Japanse Studiën.

## Mw S. van Gelderen

- projectcoördinator DAG (Digitale Atlas Geschiedenis, i.s.m. Koninklijke Bibliotheek).

## Mw I.M. de Groot

- lid van de Commissie van Beheer van het Witsenfonds.

## G. van der Ham

- lid redactieraad reeks *Verloren Verleden*.

## Mw E. Hartkamp-Jonxis

- lid van het bestuur van de Stichting Kasteel Duivenvoorde, Voorschoten;
- lid van de redactie van de *Textielhistorische Bijdragen*.

## J.F. Heijbroek

- lid van het bestuur van het *Leids Kunsthistorisch Jaarboek*;
- lid van de redactie van *De Boekenwereld*;
- lid van de jury van de Menno Hertzbergerprijs.

## A. Hoving

- organiseerde in samenwerking met het Instituut Maritieme Historie te Den Haag symposium ‘In Tekening Gebracht’, Rijksmuseum 7 december 2001, ter gelegenheid van het uitbrengen van het gelijknamige boek;
- historische begeleiding van bouw van het Utrechts Statenjacht.

## Mw E. Kamphuis

- bestuurslid Sectie PR & Marketing van de Nederlandse Museumvereniging.

## W.Th. Kloek

- lid voorbereidingscommissie tentoonstelling ‘Amsterdamse portretten’, te houden in het Amsterdams Historisch Museum in 2002;
- adviseur tentoonstelling Jacob Gerritsz Cuyp, te houden in het Dordrechts Museum in 2002.

## G.-J. Koot

- bestuurslid, secretaris en information coordinator van de Section of Art Libraries, International Federation of Library Associations (IFLA);
- editor van de Newsletter Section of Art Libraries, International Federation of Library Associations (IFLA);
- secretaris van de redactieraad Roerend Erfgoed, Getty's Art and Architecture Thesaurus;
- bestuurslid van het Kunsthistorisch Centrum te Amsterdam.

## M. van der Laar

- adviserend bestuurslid Stichting P.M. Slager, 's-Hertogenbosch.

## R.J.C.H.M. van Langh

- hoofddocent Instituut Collectie Nederland, afdeling Opleidingen, metaalrestauratie;
- adviseur betreffende de conditie van de noodkist van St Servaas, Stichting Schatkamer van St Servaas, Maastricht;
- gastdocent voor een workshop aan

- de conserveringsopleiding verbonden aan Winterthur Museums, University of Delaware, Verenigde Staten, 5-9 maart;
- organisator van de workshop ‘Microstructure-analyses of metals’, Instituut Collectie Nederland, Amsterdam, 23-27 juli;
- gastdocent workshop ‘meubelbeslag’, Instituut Collectie Nederland, Amsterdam, 26-28 september;
- gastdocent workshop ‘corrosie van metaal’, Instituut Collectie Nederland, Amsterdam, 12-14 december (in samenwerking met Dr H.A. Ankersmit).

## R. de Leeuw

- lid college van principalen Het Nieuwe Rijksmuseum;
- lid bestuur Stichting Het Rijksmuseum Fonds;
- lid bestuur Onderzoeksfonds voor de geschiedenis van het Rijksmuseum;
- lid van de werkgroep Nationale fotocollectie;
- lid Steering Committee of Organizers of International Exhibitions;
- vice-voorzitter bestuur Vereniging Rijksge subsidieerde Musea (VRM);
- lid Algemeen en Dagelijks Bestuur Onderzoeksschool kunstgeschiedenis;
- vice-voorzitter Algemeen Bestuur Prins Bernhard Cultuurfonds;
- voorzitter sectie Beeldende Kunst Prins Bernhard Cultuurfonds;
- lid kernbestuur Vereniging Rembrandt;
- lid bestuur Stichting Praemium Erasmianum;
- lid Raad van Commissarissen N.V. Stadsherstel Amsterdam.

## Adviseurschappen

- lid Group of Consultants on Council of Europe Art Exhibitions;
- lid UNESCO International Advisory Committee for the Hermitage, Sint Petersburg;
- lid Maatschappelijke adviesraad voor de Geesteswetenschappen van NWO;
- voorzitter Jury David Roëllprijs, Prins Bernhard Cultuurfonds;
- lid selectiecommissie architecten Het Nieuwe Rijksmuseum;
- adviseur Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst;
- adviseur Museum Chabot Rotterdam;
- lid Raad van advies NEXUS;
- lid Raad van advies Nationale Stichting De Nieuwe Kerk;

85

- lid Conseil de direction Gazette des Beaux-Arts Paris;
- lid begeleidingscommissie restauratie Oranjezaal Huis ten Bosch;
- lid Raad van advies N.V. Stadsherstel Amsterdam;
- lid Monitorcommissie 'Het Museum van het proces', Museum Jan Cunen, Oss.

#### *Comités van Aanbeveling (keuze)*

- SPKO (Postuniversitair Kunsthistorisch Onderzoek);
- Nationaal Muziekinstrumenten Fonds;
- Stichting De Witte Adelaar (Nederland-Polen);
- Stichting Familiearchief Victor de Stuers;
- Ere-voorzitter Nederlands Theater Festival;
- Stichting Nederlands Studenten Kamer Orkest (NESKO);
- Stichting Vrienden van de Nederlandse Muziek;
- The Young Pianist Foundation;
- Stichting Nederlandse Kunst & Antiekbeurs 's-Hertogenbosch;
- Stichting Amsterdam Monumentenstad;
- Stichting Librije Walburgskerk Zutphen;
- Stichting Kunst en Culturele Samenwerking;
- Stichting Glas Amsterdam 2002. Sources of Inspiration. Glass in Europe Worldwide. 32nd International Conference of the Glass Art Society;
- Colloque international sur la Mémoire sculptée de l'Europe, Straatsburg;
- Poorters van Venetië.

#### **Mw D.B.L.M. van Loosdrecht**

- mede-organisator van het Vijfde Nationale Symposium Hout- en Meubelrestauratie, Rijksmuseum, 16 november.

#### **J.R. de Lorm**

- lid van het bestuur van Kasteel-Museum Sypestein te Nieuw Loosdrecht;
- lid van het algemeen bestuur van de Stichting Schone Kunsten rond 1900;
- lid van het bestuur van Museum Jacobs van den Hof te Amersfoort.

#### **G.C.M. Luijten**

- lid van de redactie van *Simiolus, Netherlands Quarterly for the History of Art*;
- lid van de redactie van *Print Quarterly*;
- lid van de redactie van de reeks *Studies in Prints & Printmaking*;
- lid van de redactie van Hollstein's *Dutch and Flemish etchings, engravings and woodcuts ca. 1450-1700*;
- lid van de sectie grafiek van de Onderzoeksschool Kunstgeschiedenis;
- lid van de promotiecommissie van Erik Hinterding, Rijksuniversiteit Utrecht, dissertatie: *Rembrandt als etser: twee studies naar de praktijk van productie en verspreiding*.

#### **Mw P.C.M. Lunsingh Scheurleer**

- lid van de raad van Advies van de Vereniging Rembrandt.

#### **Mw R. Meijer**

- eindredacteur SICAmag, kwar taalblad van de Stichting Internationale Culturele Activiteiten.

#### **Mw S.L. Meijer**

- lid van de adviesraad van de Textielcommissie Nederland;
- voorzitter van het Textielrestauratorenoverleg Nederland (TRON);
- lid van de adviesraad van de Textielcommissie, mede-organisator van de textieldagen 'Schoenen' (26 april) en 'Interieurtextiel' (13 december).

#### **Mw B.M.A.M. du Mortier**

- lid van het bestuur van het ICOM Costume Committee;
- bestuurslid/conservator Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, Amsterdam.

#### **Mw I.R. Parthesius-Garachon**

- lid van de eindexamencommissie ceramiek- en glasrestauratie van de Hoge School voor Visuele Kunsten van La Cambre, Brussel;
- lid van de eindexamencommissie ceramiek- en glasrestauratie van het Instituut Collectie Nederland.

#### **R.-J. te Rijdt**

- lid van de redactie van *Delineavit et Sculpsit. Tijdschrift voor Nederlandse prent- en tekenkunst tot ongeveer 1850*;
- conservator van de Atlas van Amsterdam van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap;
- bestuurslid van de Stichting Cornelis Bakker Collectie, Amsterdam;
- lid van het Kuratorium van de Stiftung 'B.C. Koekoek-Haus', Kleef, Duitsland;
- medewerker in de projectgroep 'Inventarisatie en documentatie van alle decoratieve interieurschilderingen in Nederland' (OSK/RKD/RdMz);
- medewerker aan de tentoonstelling Jan Adam Kruseman (Museum Paleis Het Loo, Apeldoorn).

#### **E.J.M. van Rooij**

- lid namens VRM van Begeleidingscommissie gratis musea.

#### **H. Rooseboom**

- lid van de redactie van het *Leids Kunsthistorisch Jaarboek* deel 12 (verschijnt 2002);
- voorbereiding tentoonstelling en boek *Breitner in Rotterdam. Fotograaf van een verdwenen stad*;
- voorbereiding tentoonstelling en publicatie *Op reis. Foto's uit de collectie van Abraham Willet*;
- voorbereiding publicatie *100 Jaar amateurfotografie in Rotterdam*;
- voorbereidend onderzoek voor een in 2002 te verschijnen publicatie over H.W. Wertheimer.

#### **M. Schapelhouman**

- lid bestuur Museum 'in 't Houten Huis', De Rijp;
- lid bestuur Stichting Behoud Rijper Glazen, De Rijp;
- lid begeleidingscommissie catalogus 16de-eeuwse tekeningen, Prentenkabinet der Rijksuniversiteit Leiden.

#### **K. Schoemaker**

- secretaris van de Stichting Museumplein Amsterdam;
- secretaris van het Onderzoeksfonds voor de geschiedenis van het Rijksmuseum;
- lid van de gebruikersgroep van het

interuniversitaire onderzoeksprogramma ToKeN 2000 (Toegankelijkheid en Kennisontsluiting in Nederland);

- lid van de werkgroep Beheersovereenkomst/overdrachten Rijkscollecties (Ministerie van OCenW).

#### **F.T. Scholten**

- lid van de redactie van het *Nederlands Kunsthistorisch Jaarboek*;
- lid van de redactie van *Kunstschrift*;
- lid van de redactie van *The Sculpture Journal*;
- lid van de redactie van de publicatierijks *Studies in Netherlandish Art and Cultural History*;
- lid van de adviesraad van de *Encyclopedia of Sculpture*;
- lid van de begeleidingscommissie van de restauratie van het Grafmonument van Willem van Oranje (in opdracht van Bureau Rijksbouwmeester; tot mei);
- lid van de French Bronze Study Group.

#### **J.P. Sigmond**

- bijzonder hoogleraar Nederlandse Cultuurgeschiedenis in het bijzonder de studie der voorwerpen aan de Universiteit van Amsterdam vanwege het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap;
- voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Zeegechiedenis;
- voorzitter van de Museumcommissie van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap;
- lid van de Raad van Toezicht van het Rijksmuseum het Muider slot;
- lid van de interdepartementale adviescommissie gemeenschappelijk erfgoed overzee;
- lid van het curatorium van het Historical Research Program 'Japan and the Netherlands';
- lid van de Nederlandse Maatschappij voor Letterkunde en voorzitter van de sectie Nederlandse Geschiedenis;
- lid van de gebruikersraad van het Algemeen Rijksarchief;
- lid van de wetenschappelijke raad van de Jan Wagenaar Stichting tot bevordering van onderzoek naar de geschiedenis van Amsterdam.

#### **Mw E. Sint Nicolaas**

- lid van Schutterij-commissie KOG;
- lid commissie 'Toekomst decoraties van de Minister van Defensie' ter voorbereiding van een nieuw decoratiestelsel;
- organiseerde samen met R.D. Smith van de Royal Armouries, Leeds, het symposium van IAMAM (International Association of Museums of Arms and Military History) 'Behind the Scenes of the Museum. Stores: acces and its implications', Rijksmuseum 24-26 januari.

#### **R.P.M. van Son**

- oprichter/bestuurslid Stichting Kinderspel, organisator van benefiet-evenementen voor kinderen;
- docent cursus 'Sponsoring en commerciële activiteiten' van de Nederlandse Museum Vereniging, 9 april.

#### **Mw S.H.G. Tissink**

- docent publieksbegeleiding Reinwardt Academie Amsterdam (vanaf september);
- lid redactie museumgidsjes van de NMV.

#### **A. Wallert**

- rijksgecommitteerde examens opleiding restauratoren Oude Kunst (SRAL/ICN), juni;
- lid begeleidingscommissie voor de restauratie van Titiaans *Presentatie van Jacopo Pesaro* MSKA (Antwerpen).

#### **Mw. C.J. van Weele**

- lid van de redactie *Holland Historisch Tijdschrift* en *Holland Historisch Magazine*.

#### **C.J. Zandvliet**

- bestuurslid van de Stichting Historische Stadsplattegronden;
- mederedacteur van het boek *Van glis tot klapschaats* van W. Blauw.

# Voordrachten en lezingen

88

## F.J. van der Avert

– persconferentie in New York over Het *Nieuwe* Rijksmuseum, december.

## R.J. Baarsen

– ‘Meubelen van het Nederlandse rococo – bij de voorbereiding van een tentoonstelling’, tijdens de Studiedag Historische Binnenruimten, Rijksuniversiteit Leiden, 23 maart;  
– ‘De tentoonstelling ‘Rococo, Nederland aan de zwier’’, voor lezers van de Telegraaf, PAN antiekbeurs, Amsterdam, 7 oktober;  
– ‘Marqueteriemeubelen van 1560 tot 1800’, voor de Opleiding Meubelrestauratie, Instituut Collectie Nederland, 8 oktober;  
– ‘Rococo, Nederland aan de zwier’, Volkskrantlezing, Rijksmuseum, 4 november;  
– ‘Nederlandse rococo-interieurs’, Museum van Loon, Amsterdam, 5 november;  
– ‘De tentoonstelling in het Rijksmuseum, ‘Rococo, Nederland aan de zwier’’, in het kader van het responscollege Onderzoek kunstnijverheid/industriële vormgeving, Rijksuniversiteit Leiden, 7 november;  
– ‘Rococo in Nederland’, voor het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, Rijksmuseum, 12 november;  
– ‘De kunstnijverheid van het Nederlandse rococo’, voor het Oudheidkundig Genootschap Niftarlake, Slot Zuylen, Oud-Zuilen, 13 november;  
– ‘Rococo, Nederland aan de zwier’, tijdens het 5de Nationale Symposium Hout- en Meubelrestauratie, Rijksmuseum, 16 november;  
– ‘Rococo, Nederland aan de zwier’, voor donateurs van het Prins Bernhard Cultuurfonds, Rijksmuseum, 22 november;  
– ‘Rococo in Nederland’, Het Oude Slot, Heemstede, 22 november;  
– ‘Rococo in Amsterdam en Den Haag’, Schilderijengalerij Prins Willem V, Den Haag, 29 november;  
– ‘Rococo in Nederland’, Mauritshuis, Den Haag, 11 december;  
– ‘De tentoonstelling Rococo,

Nederland aan de zwier’’, actualiteitencollege kunstgeschiedenis 1400-1800, Universiteit van Amsterdam, 12 december;  
– ‘Rococo, Nederland aan de zwier’, voor de Vrienden en vrijwilligers van Huis Doorn, De Koningshof, Doorn, 14 december.

## Mw M.J. Baarspul

– lezing voor het NOT over de website, 20 januari;  
– lezing ‘De WWWinkel van het Rijksmuseum: een leerproces’ op de RKD Studiedag Museale websites, digitaal luilekkerland?;  
– lunchpauzelezing ‘Gouden tijden: Denen in Amsterdam’, 29 mei.

## J.G.M. Barnhoorn

– ‘Quality management’, voordracht voor 50 studenten uit Zuid-Oost Azië, Rijksmuseum, 29 november;  
– ‘Profiel van de facilitair manager’, voordracht voor 80 leerlingen van het Nova College Haarlem (MBO-Facilitaire dienstverlening);  
– ‘Facilitair management en kwaliteit’, voordracht voor 15 facility managers uit Nederland.

## Mw H.J. Baruch

– lezing over tentoonstelling Zimmer frei, voor het Nederlands-Duits Genootschap, Rijksmuseum, 7 september;  
– kunsthistorische lunch, samen met Tom van der Meer, over reis naar Berlijn met Historische Sectie NMV, Rijksmuseum, 22 november.

## Mw M. Boom

– ‘Het verzamelen van fotografie’, Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, Amsterdam;  
– Volkskrantlezing ter gelegenheid van de tentoonstelling ‘Portretten & Stillevens’;  
– lezing Nieuwe Kerk, Amsterdam, ter gelegenheid van het 10-jarig jubileum Nederlands Fotogenootschap;  
– lezing ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van galerie Ton Peek, Utrecht.

## J. Bikker

– ‘Michael Sweerts’s Amsterdam connections; a case study of Dutch collecting of “foreign” art’, lezing in het kader van de zomercursus ‘Current developments in Dutch seventeenth-century Art’, *Amsterdam Summer University*, augustus.

## D. Bull

– ‘Italiaanse Kunst in het Rijksmuseum’, Rijksmuseum, 8 december

## J. van Campen

– ‘De verzameling Royer’, op de studiemiddag Het verzamelen van kunst en kennis uit Azië, 24 februari;  
– ‘Chinees en Japans porselein in het Nederlandse binnenhuis’, in Museum Beekestijn, Velsen-Zuid, 25 februari;  
– ‘Het verzamelen van Chinees porselein’, voor studenten van het ICN, 26 februari;  
– ‘Geëmailleerde platen uit China’, verhaal op zaal in Museum Beekestijn, Velsen-Zuid, 17 juni.

## J.A. Cok

– ‘Case Study: the new Stores of the Rijksmuseum’, samen met mw E. Sint Nicolaas, tijdens het symposium Behind the Scenes, International Association of Museums of Arms and Military History (IAMAM), Rijksmuseum, 24 januari;  
– ‘Collection Care in the Rijksmuseum’, voor een groep MA-studenten Museology uit de Verenigde Staten, Rijksmuseum, 14 mei;  
– ‘Collectiemanagement in het Rijksmuseum’, college voor tweedejaars studenten avondopleiding, Reinwardt Akademie, Amsterdam, 11 oktober;  
– ‘Het Rijksmuseum’, college voor eerstejaars studenten van de vakgroep Nederlandistika Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest (Hongarije), 27 november;  
– Diverse rondleidingen door de depots en het Tunnelgebouw, o.a. voor de deelnemers aan het symposium ‘Behind the Scenes’ (IAMAM), de Inspectie Cultuurbezit en een groep studenten van de Masters-opleiding van de Reinwardt Akademie.

89



### I.C. Constandse

– Inleiding voor het debat ‘Het *Nieuwe* Rijksmuseum en het onderwijs’ met deskundigen uit het onderwijs over het beleid voor Het *Nieuwe* Rijksmuseum, 28 augustus 2001;  
 – ‘Educatieve projecten in het Rijksmuseum’ voor cliënten van Bank Insinger de Beaufort, 26 juli 2001;  
 – Inleiding voor het debat met deskundigen over Het *Nieuwe* Rijksmuseum en de Nieuwe Nederlanders, 27 augustus 2001;  
 – ‘Verbanden leggen. Beeldende kunst van het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum’, lezing/rondleiding voor Harte & Lingsma Trainingsbureau, 16 november 2001;  
 – bespreking tentoonstelling Hieronymus Bosch, kunsthistorische lunch Rijksmuseum, 22 november 2001;

### J.D. van Dam

– ‘Een koninklijke dierentuin, porseleinen beesten uit Meissen en de recent verschenen bestandscatalogus *Meissen Porcelain* van het Rijksmuseum’, voor de Nederlandse vereniging van vrienden van ceramiek en glas, Rijksmuseum, 3 maart;  
 – ‘Hoogtepunten van het oude Delftse aardewerk in de verzameling van het Rijksmuseum’, voor het Oudheidkundig Genootschap Niftarlake, Slot Zuylen, Oud-Zuilen, 14 maart;  
 – ‘Invloed van Chinees porselein op Delfts aardewerk’, in een reeks van lezingen over ceramiek tijdens de *Salon de la Céramique ancienne*, Kasteel van Edingen, Edingen, 26 mei;  
 – ‘Oriental porcelain decorated in Europe, the Delft background’, tijdens een symposium ter gelegenheid van de tentoonstelling *East Meets West*, georganiseerd in samenwerking met de Oriental Ceramic Society, The British Museum, Londen, 15 november.

### Mw A. van Dorssen

– ‘Collection Management in the Rijksmuseum’, Rijksmuseum Amsterdam, 14 mei, voor een groep Master Class studenten Museology uit de Verenigde Staten.

### P.J. de Dreu

– lezing voor het NOT over de website, 20 januari.

### J.P. Filedt Kok

– ‘Die Druckgraphik Lucas van Leydens – Originalität, Qualität und Sammlungsgeschichte’, Graphische Sammlung der ETH, Zürich, 31 januari;  
 – ‘The changing picture of Dutch seventeenth-century Art in the Rijksmuseum’, openingsvoordracht van de zomercursus ‘Current developments in Dutch seventeenth-century Art’, *The Amsterdam Summer University*, 13 augustus;  
 – ‘Grosze Museen der Welt: Rijksmuseum Amsterdam’, Karl Rahmer Akademie, Keulen, 16 december.

### M. Fitski

– ‘De verzamelaar H.K. Westendorp en de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst’, lezingenmiddag Verzamelen van Kunst en Kennis uit Azië, Rijksmuseum, 24 februari;  
 – ‘Koson (1877-1945) natuur in prent’, bij de opening van de gelijknamige tentoonstelling, Rijksmuseum, 30 maart;  
 – Inleiding bij wierookceremonie, Rijksmuseum, 7 juni;  
 – ‘Japanse schilderkunst’, college voor studenten van de restauratieopleiding ICN, 17 oktober;  
 – ‘Chinees en Japans metaal’, college bij het ICN, 30 november.

### H.A.A. van Gessel

– lunchpauzelezing ‘Kenniss van Maurits via het Internet’, 6 februari;  
 – lezing voor het NOT over de Mauritssite, 20 januari.

### Mw E. Hartkamp-Jonxis

– Openingsvoordracht bij de tentoonstelling ‘Gedragen Kunst: Kant als inspiratiebron’, Slot Zeist, 23 september;  
 – ‘Images of a Dutch Embassy in 1654 on an Indian chintz’, op de tweejaarlijkse conferentie van het *Centre international des textiles anciens*, Lyon, 25 september;  
 – ‘Historisch linnendamast’, vriendinnenkring mevrouw Rijkens, Oldebroek, 19 oktober.

### J.F. Heijbroek

– ‘Kunsthandel Scheen’, bij Christie’s, Amsterdam, 22 april;  
 – ‘Over bibliotheek & prentenkabinet’, voor Artifex, Rijksmuseum, 3 maart;

– ‘Over bibliotheek & prentenkabinet’, voor diverse groepen bezoekers van het Rijksmuseum.

### A. Hoving

– ‘17de- en 18de-eeuwse scheepsbouwtechnieken’, voor de Vrienden van het Zeeuws Museum en Archief, Vlissingen, 24 maart;  
 – ‘In Tekening Gebracht’, kunsthistorische lunch Rijksmuseum, 25 oktober;  
 – ‘De Bouw van het Duyfken’, landelijke dag van ‘Klassieke Schepen’, Enkhuizen, 3 november.

### Mw J. Kiers

– lunchpauzelezing ‘Het *Nieuwe* Rijksmuseum’, 3 april.

### A. de Koomen

– ‘Tuinbeelden in renaissance en barok’, Sotheby’s, Amsterdam, 27 april;  
 – ‘Sculptural grandeur in a city of painters: Artus Quellinus’s decorations of the Amsterdam town hall’, Rijksmuseum, 17 augustus (in het kader van de *Summer University*, ‘Recent developments in the study of seventeenth century Dutch art’);  
 – ‘Beeldhouwkunsttechnieken’, Universiteit Utrecht, 22 november (gastcollege cursus kunsttechnieken);  
 – ‘Een Italiaanse aanwinst: de Christus van Caccini’, Rijksmuseum, 8 december (tijdens de studiedag Italiaanse kunst in het Rijksmuseum).

### G.-J. Koot

– ‘De museumbibliothecaris als informatiespecialist’, tijdens Kennisdelingsavond Reekx, Rijksmuseum, 28 maart;  
 – ‘Der Museumsbibliothekar als Informationsstrategie’, tijdens de 91. Deutscher Bibliothekartag, Arbeitssitzung Arbeitsgemeinschaft der Kunst- und Museumsbibliotheken, Bielefeld, 3 april;  
 – ‘The image problem, a reply to Henry Pisciotta’, tijdens de IFLA/Art Libraries Society North America satellite conference, Museum of Fine Arts, Boston, MA, 17 augustus.

### M. van der Laar

– ‘Restaureren van schilderijen’, voor Vrienden van Museum Van Gerwen-

Lemmens, Valkenswaard, 4 mei;  
 – ‘Restauratie-ethiek bij het restaureren van schilderijen’, voor Sociëteit De Leibek, Bernheze, 22 mei;  
 – ‘Blanching op verschillende schilderijen van het Rijksmuseum, oorzaken en oplossingen’, op themadag voor museumrestauratoren ‘Witte uitslag op schilderijen’, Instituut Collectie Nederland, Amsterdam, 15 november.

### R.J.C.H.M. van Langh

– ‘The delamination of mercury gilded silver’ en ‘Training metal conservators in the Netherlands’, tijdens het ICOM congres, werkgroep metaal, Santiago de Chile, 2 en 5 april;  
 – ‘The delamination of mercury gilded silver’, tijdens het symposium Technologie und Konservierung, Hildesheim, 8 november;  
 – ‘Verguld van metaal’, tijdens het 5de Nationale Symposium Hout- en Meubelrestauratie, Rijksmuseum, 16 november;  
 – ‘Restauratie van metalen voorwerpen’, Stedelijk Centrum voor Volwassenenonderwijs, afdeling zilver-smeden, Antwerpen, 9 december.

### R. de Leeuw

– nieuwjaarsrede, Rijksmuseum Amsterdam, 10 januari;  
 3-maandelijkse columns in Rijksmuseumkrant;  
 – diverse welkomstwoorden bij sponsorontvangsten;  
 – speech bij opening ‘Twee Gouden Eeuwen’, Statens Museum Kopenhagen, 26 januari;  
 – deelname discussie radioprogramma ‘weldenkende mensen’, 7 februari;  
 – lezing ‘The New Rijksmuseum’, Museum of Fine Arts Boston, 8 maart;  
 – lunchlezing n.a.v. fototentoonstelling in Huis Marseille Amsterdam, Rijksmuseum Amsterdam, 20 maart;  
 – oppositie bij promotie E.P.J.M. de Groot over de Atlas Blaeu-Van der Hem, Katholieke Universiteit Nijmegen, 22 maart;  
 – speech bij opening tentoonstelling ‘Portretten en stillevens. Collectie Heiting’, Rijksmuseum Amsterdam, 6 april;  
 – speech bijeenkomst scheidende directeuren VRM, Rijksmuseum

Amsterdam, 15 mei;  
 – lezing ‘Internationaal verzamelen’, t.g.v. KOG-debat Het *Nieuwe* Rijksmuseum, Rijksmuseum Amsterdam, 18 mei;  
 – speech bij opening ‘Zimmer frei’, Rijksmuseum Amsterdam, 25 mei;  
 – speech ‘The renovation of the Rijksmuseum’, Stadhuis Amsterdam, 13 juni;  
 – toespraak bij opening ‘Twee Gouden eeuwen’, Rijksmuseum Amsterdam, 15 juni;  
 – toespraak bij tekening Founder-contract Royal Philips Electronics in het kader van Het *Nieuwe* Rijksmuseum, Rijksmuseum Amsterdam, 26 juni;  
 – speech bij opening ‘Tekenen van warmte’, Rijksmuseum Amsterdam, 29 juni;  
 – openingscollege kunstgeschiedenis ‘Het *Nieuwe* Rijksmuseum’, Vrije Universiteit Amsterdam, 3 september;  
 – speech bij opening ‘Villa Vinex’, Rijksmuseum Amsterdam, 12 oktober;  
 – speech bij opening tentoonstelling ‘Rococo. Nederland aan de zwier’, Rijksmuseum Amsterdam, 1 november;  
 – lezing t.g.v. 25-jarig bestaan Reinwardt Academie, de Rode Hoed Amsterdam, 16 november;  
 – lezing ‘De missie van het grote museum’, De Haagsche Schouw, Den Haag, 6 december;  
 – speech bij bijeenkomst Werkgroep Italiëstudies, Rijksmuseum Amsterdam, 8 december;  
 – presentatie aanwinst drie portretten van Jacob Jordaens, Rijksmuseum Amsterdam, 14 december.

### Mw D.B.L.M. van Loosdrecht

– ‘Uitpakken met een Amsterdamse rococo kamerbetimmering’, tijdens het 5de Nationale Symposium Hout- en Meubelrestauratie, Rijksmuseum, 16 november.

### J.R. de Lorm

– ‘Amsterdams goud en zilver’, Gorsselse Kunstkring, 13 februari;  
 – ‘Amsterdams goud en zilver’, Museum Honig-Breethuis, Zaandijk, 18 maart;  
 – ‘Amsterdams goud en zilver’, Association Française des Femmes Diplômées des Universités, 29 april;  
 – ‘Amsterdams goud en zilver’,

Christie’s, Amsterdam, 11 mei;  
 – ‘Negentiende-eeuws pronkzilver, Tussen nostalgie en vernieuwing’, tijdens het symposium ‘Goud en Zilver in de 19de eeuw, Van ambacht tot industrie’, Nederlands Goud-, Zilver- en Klokkenmuseum, Schoonhoven, 30 november;  
 – ‘Nederland aan de zwier, Het goud en zilver van het rococo’, Zaanse Museum, 4 december;  
 – Openingsvoordracht bij de expositie Jan van Nuhuys, Westfries Museum, Hoorn, 9 december.

### Mw P.C.M. Lunsingh Scheurleer

– college over de Mughal-hofschilderkunst in de collegereeks islamitische kunst, Rijksuniversiteit Leiden, 2 april;  
 – college over Javaanse Ramayana-reliefsieries op een negende-eeuwse gouden schaal en op een veertiende-eeuwse tempel, in de collegereeks over de vele aspecten van het oud-Indische epos *Ramayana*, Rijksuniversiteit Leiden, 25 april;  
 – college over boeddhistische kunst in Indonesië in de reeks Boeddhistische Kunst in Azië, Rijksuniversiteit Leiden, 12 november;  
 – ‘Indojavaanse kunst’, college voor studenten van de restauratieopleiding van het ICN, 29 oktober.

### G.C.M. Luijten

– ‘Het vocabulaire van de prentkunstenaar; reflecties over lijnen, stippels en halen’, Rijksuniversiteit Utrecht, 21 april;  
 – Toespraak bij het afscheid van Peter Schatborn als hoofd van het Rijksprentenkabinet, Rijksmuseum, Amsterdam, 29 juni.

### Mw S.L. Meijer

– ‘Glimmend metaalraad, glanzend fluweel; rijk gestoffeerde zetels voor de stadhouder’, tijdens het 5de Nationale Symposium Hout- en Meubelrestauratie, Rijksmuseum, 16 november.

### Mw B.M.A.M. du Mortier

– ‘Regenten in de kleren’, tijdens de familiedag Six, Rijksmuseum, 7 januari;  
 – ‘Regenten in de kleren’, tijdens de allerlaatste bijeenkomst van de

Vereniging voor Kantliefhebbers 'Het Kantsalet', Rijksmuseum, 13 februari;  
 – 'Het werk van een conservator', Internationale Vrouwengroep, Amsterdam, 23 mei;  
 – 'Mode in de 18de eeuw', college in de serie 'Kostuumgeschiedenis', Rijksuniversiteit Groningen, HOVO, 19 oktober.

#### E.J.M. van Rooij

– 'Zakelijke aspecten en achtergronden van de Nationale Schatkamer', voordracht voor alumni  
 PriceWaterhouseCoopers.

#### H. Rooseboom

– 'De stad uit! Vroege reisfotografie uit de collectie Abraham Willet (1825-1888)', voor het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, 10 december;  
 – inleiding op het symposium over amateurfotografie, Nederlands Fotoinstituut, Amsterdam, 16 december.

#### M. Schapelhouman

– lezing met rondleiding over de tentoonstelling *Tekenen van Warmte*, voor de Vrienden van het Nederlands Interuniversitair Kunsthistorisch Instituut te Florence, Rijksmuseum, september;  
 – workshop over tekeningen van Hendrick Goltzius en Jacques de Gheijn II voor de deelnemers aan de *Amsterdam Summer University*, Rijksmuseum, juli.

#### F.T. Scholten

– 'The influence of Dutch sculptors in Britain', tijdens het congres *Dutch artists in Britain 1550-1750*, Rijksuniversiteit Leiden, 27 januari;  
 – 'Herhalingen in beeld', in het kader van de Gerson-lezing door Jennifer Montagu, Rijksuniversiteit Groningen, 8 november.

#### Mw J.M.G. Schuerveld Schrijver

– inleiding Fondsen op Naam voor vermogenbeheerders van KPMG, 1 februari;  
 – inleiding Fondsen op Naam voor vermogenbeheerders van ABN AMRO Bank, 22 maart;  
 – inleiding Fondsen op Naam voor ver-

mogenbeheerders van Insinger de Beaufort, 26 april;  
 – inleiding Fondsen op Naam voor vermogenbeheerders van Theodoor Gilissen Bankiers, 17 mei;  
 – voordracht over Fondsen op Naam voor fiscalisten van PriceWaterhouseCoopers, 7 juni;  
 – inleiding Fondsen op Naam voor vermogenbeheerders van Van Lanschot Bankiers, 11 juni;  
 – inleiding particuliere ondersteuning musea voor vermogenbeheerders van de ABN AMRO Bank, 12 juni;  
 – inleiding particuliere ondersteuning musea voor vermogenbeheerders van Van Lanschot Bankiers, 18 juli;  
 – inleiding particuliere ondersteuning musea tijdens diner Victor Muller, 3 oktober;  
 – voordracht over Fondsen op Naam voor vermogenbeheerders bij Merrill Lynch, 30 oktober;  
 – inleiding particuliere ondersteuning musea aan top-label clients van de ABN AMRO Bank, 6 en 15 november;  
 – inleiding financiering musea in Nederland voor leden van 'Vrouw en Financien', 21 november;  
 – inleiding Fondsen op Naam voor schenkers van het Rijksprentenkabinet, 11 december.

#### J.P. Sigmund

– serie werkcolleges over objecten uit de Marinemodellenkamer;  
 – voordracht over de geschiedenis van de havens van Rotterdam en Delfshaven voor de jaarvergadering van de Vereniging voor Zeegeschiedenis.

#### Mw E. Sint Nicolaas

– 'Case-study Rijksmuseum', samen met J.A. Cok tijdens het IAMAM-symposium Behind the Scenes of the Museum. Stores: access and its implications, Rijksmuseum 24-26 januari;  
 – ontwikkelde en gaf samen met J.P. Sigmund de driedaagse NMV-cursus 'Voorwerpen vertellen?' Het onderzoeken en presenteren van historische voorwerpen', mei-juni 2001.

#### R.P.M. van Son

– lezing over de Nachtwacht en Het Nieuwe Rijksmuseum voor internationale gasten van de SER, 5 juli;

– lezing ledenbijeenkomst d'Associatie, 24 augustus.

#### L. Sozzani

– 'Blanching in the Gerard van Honthorst Painting, *The Crowning with Thorns*', themadag voor restauratoren 'Witte uitslag op schilderijen', Instituut Collectie Nederland, Amsterdam, 15 november.

#### Mw G. Tauber

– Lezing over restauratie op het symposium *De heilige maagschap van Geertgen tot Sint Jans*, Rijksmuseum, Amsterdam, 30 maart.

#### L.E.M. van Valkenhoef

– lezing Adviesraad Jaarbeurs Utrecht, april;  
 – lezing Rotary Amsterdam, Groote Industriële Club, oktober;  
 – presentatie Raad van Toezicht Rijksmuseum, november;  
 – presentatie ICM studenten Faculteit voor Journalistiek Hogeschool Utrecht;  
 – diverse presentaties en rondleidingen voor buitenlandse kantoren van het NBT, KLM, Lufthansa, Air Canada en grote buitenlandse touroperators.

#### A. Wallert

– Lezing over onderzoek op het symposium *De heilige maagschap van Geertgen tot Sint Jans*, Rijksmuseum, Amsterdam, 30 maart;  
 – Cursus (2x): *Microscopie en microchemische analyse*, Instituut Collectie Nederland, Amsterdam, 14–18 mei en 19–23 november;  
 – Seminar: Amsterdam-Maastricht Summer University *The painters palette in the 16th and 17th Century: pigment preparation and painting technology*, Maastricht, 20 juli;  
 – 'Seventeenth-century paints: pigments and stratigraphy', lezing Amsterdam-Maastricht Summer University, cursus *Recent Developments in the Study of 17th-Century Dutch Art*, Den Haag, 20 augustus;  
 – 'Breakdown Processes of Orpiment and Realgar-based Sixteenth-century Paints', *Deterioration of Artists' Paints: Effects and Analysis*, ICOM-CC & UKIC meeting, BP Lecture Theatre British Museum, Londen, 10-11 september;  
 – 'Kenmerken van primaire en secundaire kleuren bij Theo van Doesburg', lezingencyclus *Parallellen in Drachten*, AOC Friesland, Drachten, 25 september.

– lezing ledenbijeenkomst d'Associatie, 24 augustus.

#### C.J. Zandvliet

– 'De samenstelling van de tentoonstelling Maurits', voor KPMG, Amsterdam, 1 februari;  
 – 'Musea tussen publiek en wetenschap', workshop Nederlandse Museum Vereniging, Tilburg, 5 maart;  
 – 'Maurits in cultuurhistorisch perspectief', Kunstkring, Leiderdorp, 16 maart;  
 – 'Kunst en geschiedenis in Het Nieuwe Rijksmuseum in tijdvakken', bijdrage aan het debat van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap; 18 mei (gepubliceerd op [www.rijksmuseum.nl](http://www.rijksmuseum.nl));  
 – 'De kartografie en de infrastructuur van Nederlands-Taiwan', Taiwan, Internationaal symposium van het National Museum of Taiwan History, 13 oktober;  
 – 'De (re-)creatie van een nationaal historisch museum', als boven, 14 oktober;  
 – 'Eigentijdse manieren om de Nederlandse geschiedenis onder de aandacht te brengen', bij de presentatie van twee nieuwe delen van *Verloren Verleden*, stadhuis Haarlem, 20 november;  
 – 'De voeding van musea door de wetenschap', Nationale Geschiedenisdag, Tilburg, 24 november.

# Lunchpauzelezingen

16 januari

Charlotte van Rappard-Boon  
Surimono; Nieuwjaarsgroeten uit Japan

23 januari

Thera Coppens  
Maurits; machthebber, minnaar, vrijgezel en vader

30 januari

Annemie de Vos  
Propaganda voor staat en huis; het architectuurbeleid van Maurits

6 februari

Herman van Gessel  
Kenniss van Maurits via het internet

13 februari

Simon Groenveld  
Maurits en de politiek

20 februari

Charles van den Heuvel  
De privélessen van Maurits

27 februari

Kees Zandvliet  
Plattegronden en kaarten bij Maurits

13 maart

Yuri van der Linden  
Hoe Naerder het Lijck, hoe hooger van staet; een nieuwe prent van de begrafenissen van Maurits

20 maart

Ronald de Leeuw  
Een klassiek museum; foto's uit het Rijksmuseum in Huis Marseille

27 maart

Gwen Tauber  
Wat de restauratie van een middeleeuws schilderij allemaal kan opleveren

3 april

Judikje Kiers  
Het Nieuwe Rijksmuseum, plannen & maquettes

10 april

Rob Apell  
Het Rijksmuseum als monument en architectuuropgave

17 april

Hans Rooseboom  
Momenten, modellen & motieven; portret in de fotografie

24 april

Mattie Boom  
Stilleven in tijden van fotografie

1 mei

Edwin Becker  
De dandy-fotograaf Fred Holland Day; sensualisme & symboliek

8 mei

Menno Fitski  
Vogels in de wereld van Ohara Koson; een collectie Japanse prenten

15 mei

Wouter Kloek  
De vernieuwde schilderijenopstelling

22 mei

Mattie Boom  
Het verzamelen van foto's

29 mei

Marie Baarspul  
Gouden tijden: Denen in Amsterdam

*Totaal aantal deelnemers: 1.750*

94

# Evenementen

95

## Rondleidingen

Bij alle tentoonstellingen werden rondleidingen aangeboden, waar vooral individuele bezoekers gebruik van hebben gemaakt.

Daarnaast zijn er de rondleidingen op aanvraag, voor groepjes die rondleidingen wensen over tentoonstellingen, speciale thema's of 'gewoon' de 17de eeuw.

Op 14 december was er een bijzondere rondleiding voor een klein groepje geestelijk en lichamelijk minder validen (12 deelnemers).

Ook Communicatie & Marketing handelde veel aanvragen af in het kader van sponsor tegenprestaties.

Het totaal aantal rondgeleide uren bedroeg ca. 700 plus 125 voor Communicatie & Marketing.

## Volkskrantlezingen

In samenwerking met de Volkskrant zijn in 2001 twee lezingen georganiseerd.

8 april

Mattie Boom en Hans Rooseboom  
Foto's uit de Manfred Heiting Collectie

4 november

Reinier Baarsen  
Rococo. Nederland aan de Zwier

*Totaal aantal deelnemers: 392*

## Picknicken in de tuin van het Rijksmuseum

In samenwerking met de Volkskrant zijn in 2001 drie picknicks georganiseerd. De deelnemers bezochten de tentoonstellingen die de aanleiding vormden voor het evenement en picknickten vervolgens overal in de museumtuin aan de westzijde.

6 juni

Picknick: Zimmer frei

20 juni

Picknick: Twee Gouden Eeuwen

4 juli

Picknick: Tekenen van Warmte

*Totaal aantal deelnemers: 373*

## VSB Museumzondagen

Vrolijke zondag in het museum voor jong en oud. Aan de striphand van Joost de Suppoost, niet zelden aanwezig in de persoon van Marcel Giesen, ontdekken kinderen de rijke verzameling van het museum.

Deze dagen worden georganiseerd met steun van het VSB Fonds.

18 maart

Joost de Suppoost en de griezels

27 mei

Joost de Suppoost kijkt naar cijfers en letters

7 oktober

Joost de Suppoost en de beestenbende

16 december

Van Sint Joost tot Sint Juttemis

*Totaal aantal deelnemers: 3.400*

## Cursussen

Cursussen uit de cursusfolder

*Totaal aantal deelnemers: 418*

## Overige

6 februari

Debat in de Beurs van Berlage over Het Nieuwe Rijksmuseum

*Aantal deelnemers: 220*

24 februari

Themamiddag verzamelen van kunst en kennis uit Azië

*Aantal deelnemers: 175*

12 maart

Themadag vertalen voor kunst en cultuur in samenwerking met vertaalbureau Teamwork uit Maastricht

*Aantal deelnemers: 85*

14 september

Dik Linthout, vertaler en leraar Nederlands aan Duitstaligen

Lezing Zimmer frei. Nederland-Duitsland na 1945

*Aantal deelnemers: 12*

10 november

Museum8

*Aantal deelnemers: ca. 12.500*

21 december

Midwinterfeest

*Aantal deelnemers: 425*





collectiebeheer beeldhouwkunst en kunstnijverheid  
**B. Nederveen** medewerker collectiebeheer

#### *Afdeling Nederlandse geschiedenis*

**C.J. Zandvliet** hoofd verzamelfdeling Nederlandse geschiedenis  
**G. van der Ham** conservator Nederlandse geschiedenis  
**mw E. Sint Nicolaas** conservator Nederlandse geschiedenis  
**A.J. Hoving** hoofd restauratieatelier scheepsmodellen  
**A.F. Hoekstra** restaurator scheepsmodellen  
**mw H.J. Baruch** medewerker collectiebeheer/assistent conservator Nederlandse geschiedenis  
**mw S. van Gelderen** medewerker collectiebeheer

#### *Afdeling Rijksprentenkabinet*

**G.C.M. Luijten** hoofd afdeling Rijksprentenkabinet  
**W.T. Kloek** hoofdconservator projecten  
**M. Schapelhouman** hoofdconservator tekeningen  
**mw M.M. Boom** conservator fotocollectie  
**mw I.M. de Groot** conservator prenten  
**J.F. Heijbroek** conservator prenten  
**R.J.A. te Rijdt** conservator tekeningen  
**H.T. Rooseboom** junior conservator fotografie  
**P.M. Poldervaart** hoofd restauratie-atelier tekeningen en prenten  
**mw G. Bauknecht** restaurator tekeningen en prenten  
**mw A.P. Doebele** restaurator tekeningen en prenten  
**mw I.M. van Leeuwen** restaurator tekeningen en prenten  
**H.J. Dolmans** medewerker restauratie tekeningen en prenten  
**mw E.L. van Kaam** medewerker collectiebeheer Rijksprentenkabinet  
**mw H.C.M. Marres-Schretlen** medewerker collectiebeheer Rijksprentenkabinet  
**mw P.L.M. Verhaak** medewerker collectiebeheer/assistent conservator Rijksprentenkabinet

#### *Afdeling Aziatische kunst*

**mw P.C.M. Lunsingh Scheurleer** hoofdconservator verzamelfdeling Aziatische kunst  
**J. van Campen** conservator Aziatische kunst  
**M. Fitski** conservator Oost-Aziatische kunst

#### **Sector presentatie**

#### *Afdeling tentoonstellingen*

**mw M.E. Janknegt** eerste secretariaatsmedewerker tentoonstellingen  
**mw E. Slob** eerste secretariaatsmedewerker tentoonstellingen

#### *Projectleiders*

**mw P.M. Retèl** senior projectleider publicaties  
**mw M.M. Soethout** projectleider publicaties  
**mw W. Brouwer** projectleider tentoonstellingen  
**A.J.H. Weijsters** projectleider tentoonstellingen  
**mw N. Iserief** junior projectleider

#### *Inrichtingsprojecten*

**I. Santhagens** hoofd afdeling inrichtingsprojecten  
**C. Kriger** medewerker inrichtingsprojecten  
**J.T.M. Muller** assistent inrichtingsprojecten  
**mw W.R.M. Peters** medewerker vaste collectie  
**J.C. Veenendaal** grafisch vormgever

#### *Afdeling educatie en publieksinformatie*

**mw R.A. Goossens** secretaresse educatie en publieksinformatie  
**T. van der Meer** wetenschappelijk medewerker educatie en publieksinformatie  
**mw R. Meijer** wetenschappelijk medewerker educatie en publieksinformatie  
**mw S.H.G. Tissink** wetenschappelijk medewerker educatie en publieksinformatie  
**mw B. Detmar** projectmedewerker

#### *Evenementen*

**mw J.R.M.M. Lips** medewerker evenementen

**mw H.J.M. Schueler** medewerker evenementen

#### *Publieksinformatie*

**mw P.A.M. Kintz** coördinator publieksbalie  
**mw W.P.C. Bellaar Spruyt** medewerker publieksinformatie  
**mw M.C. Broekema** medewerker publieksinformatie  
**mw L.A.H. van Egmond** medewerker publieksinformatie  
**mw M. Lammertse-Cats** medewerker publieksinformatie  
**mw M.C. Archdale** medewerker ARIA / audiotourbalie, eveneens algemeen medewerker op de afdeling educatie en publieksinformatie  
**C.J. van Doornen** medewerker ARIA / audiotourbalie  
**mw M.L. de Jongh** medewerker ARIA / audiotourbalie

#### **Zakelijke sector**

#### *Afdeling personeel & organisatie*

**G. Hoek** hoofd afdeling personeel & organisatie  
**mw R.V. Kievits** personeelsfunctionaris  
**mw C.B.J.W. Verheijen** personeelsfunctionaris  
**mw A.A. Dekker** medewerker personeelsadministratie / salarisadministratie  
**mw S. van Elst** afdelingsassistent personeel & organisatie

#### *Afdeling financiële zaken*

**E.J.M. van Rooij** controller  
**mw J.J.A. Plomp-Agterberg** coördinator financiële zaken  
**J.V. Groot** senior medewerker financiële zaken  
**R. J. Muntslag** medewerker financiële zaken  
**mw S. Narain** medewerker financiële zaken  
**G. Nieuwenkamp** administratief medewerker / kassier

#### *Afdeling automatisering*

**R. Hendriks** hoofd afdeling automatisering  
**S.A. Vos** netwerkbeheerder  
**F.A.M. van 't Hoff** systeembeheerder / applicatieprogrammeur  
**mw G. Etker** medewerker helpdesk

#### *Afdeling commerciële zaken*

**J.C.M. van Daelen** hoofd afdeling commerciële zaken  
**P.P.J. de Vries** bedrijfseconomische medewerker commerciële zaken  
**mw M.C. de Vries-Tesselaar** administratief medewerker  
**mw I. Lichtenwagner** stafmedewerker commerciële zaken  
**H.U.M. Stiller** medewerker commerciële zaken

#### *Kassadienst*

**P. de Boer** chef kassadienst  
**G. Oosterbroek** plaatsvervangend chef kassadienst

#### *Kassiers*

**S. Balbahadoer**  
**mw H.H. Cosar-Swart**  
**F.M. Eduardo**  
**C. Karharman**  
**R. Maylath**  
**mw V.S. Pengel**  
**A.E. Plet**  
**A.E.G.F. Romero**  
**W.L.T. Runge**  
**S.R. Tirbeni**  
**J. Veerling**  
**O.D.J.D.J. Willig**

#### *Magazijn*

**P. Pinto** magazijnbeheerder  
**D.J. Binnenkade** magazijnmedewerker  
**G. van Rijswijk** magazijnmedewerker

#### *Telcentrum*

**mw C. Bersabal** medewerker telcentrum  
**mw I.A.W. Jörgensen** medewerker telcentrum  
**mw T. Meser-van Geemen** medewerker telcentrum  
**S. Soudagar** medewerker telcentrum

#### *Voorverkoop*

**mw L.E.M. van Valkenhoef** coördinator sales

#### *Winkels*

**P.J.J. Wessels** chef museumwinkel  
**mw M.G.M. Smit** plaatsvervangend chef museumwinkel  
**mw L. Ayal** verkoper  
**mw C.A.C. ten Houten-Bakker** verkoper

**Y. Schutz** verkoper  
**mw J.C. Wolters-van Rooijen** verkoper  
**mw J.H.J. Bolten** medewerker verkoop  
**mw M. Lamberts** medewerker verkoop  
**mw A.L. Lammers** medewerker verkoop  
**H.M.M. van der Meer** medewerker verkoop  
**mw F.M. van Muiswinkel** medewerker verkoop  
**mw G.M. Olszenka** medewerker verkoop  
**mw U.S. Raatschen** medewerker verkoop

#### *Facilitair bedrijf*

**J.G.M. Barnhoorn** facilitair manager  
**mw A. van der Leest** management-assistente

#### *Facilitair bureau*

**F.E. Bongaerts** hoofd facilitair bureau  
**mw T.A. Herold** coördinator contracten  
**R.J. Gasper** servicedesk medewerker  
**mw G.H. van der Meer-Oomen** servicedesk medewerker  
**mw D. Roosendaal** servicedesk medewerker  
**mw E.M.L. Faucon** inkoper

#### *Afdeling post- en archiefzaken / telefooncentrale*

**W.D.J. van de Put** hoofd post- en archiefzaken  
**J. van Kempen** medewerker dynamisch archief  
**P.L.A. Buffing** bode/medewerker postkamer  
**F.G. Wessels** bode/medewerker postkamer  
**mw M.J. Laamers** telefonist  
**mw C.M. van Luit-Heijne** telefonist  
**mw M.C. Botter** projectmedewerker archief historische fotocollectie  
**mw M. Coucke** projectmedewerker archief historische fotocollectie

#### *Afdeling Bewaking, Beveiliging en Veiligheid*

**J.R.J. Isaak** hoofd Bewaking, Beveiliging & Veiligheid

#### *Bureau Bedrijfshulpverlening*

**T.B. Zult** beleidsmedewerker BHV / VGW

**C. Krom** medewerker BHV / brandwacht  
**P.A. Sarafopoulos** medewerker BHV / brandwacht  
**M.M. Tibbertsma** medewerker BHV / brandwacht

#### *Centrale meldkamer*

**H.A. Panhuysen** chef meldkamer

#### *Operators meldkamer*

**D.P. Dekker**  
**P.J.M. Donker**  
**L. El Asri**  
**F.W. Keller**  
**T. Kuijpers**  
**N.J. van der Meulen**  
**J.H. Oomen**  
**A.M. Plomp**  
**S. Poeran**  
**S. Sari Kouzal**  
**B. Suringbroek**  
**J.G. Vontenie**  
**A.J. Breuren** medewerker bouwtoezicht  
**H.K. van Deijk** medewerker bouwtoezicht  
**T. de Jong** medewerker bouwtoezicht

#### *Surveillancedienst*

**M.A.A. Giesen** chef surveillancegroep  
**mw A. Moes-Geugjes** chef surveillancegroep  
**mw T. Prins-Wals** chef surveillancegroep  
**G. Terlouw** chef surveillancegroep  
**mw H.M. Kruse** plaatsvervangend chef surveillancegroep  
**K. Oosterbroek** plaatsvervangend chef surveillancegroep

#### *Surveillancemedewerkers*

**R.A. von Aesch**  
**mw M. von Aesch-Baas**  
**mw T. Alakhramsing-Chinnoe**  
**C.R. Arnon**  
**mw P. Balak**  
**mw R.B. Balbahadoer-Sewtahal**  
**mw M.F. Banen**  
**mw M. Baranic-Deda**  
**M. Beijne**  
**A.H. Bouanani**  
**F. van den Braak**  
**J.C. Calderon Garcia**  
**mw D. Chadjo**  
**I.J.J. van de Coolwijk**

mw M. Cupac-Sopic  
mw D. Djuric  
mw A.M. Dosljak-Stebalj  
mw C.H. Eggink  
J.W. Heitmans  
mw W.J. Holkamp  
mw J.A. Hoogendoorn  
R. de Jong  
mw D. Joosten  
mw A. Kartopawiro  
mw I.C.G. Katerberg  
mw H.W. Keizer  
P.I. Keizer  
A.W. Kemper  
mw E. Koelemeij-Petram  
J. Kos  
mw M.H. Koster-Lankheet  
A. Kounbar  
mw W.T. Kroes  
N.R.H. Kruyff  
K.B. Kuijpers  
mw A.F. van der Laan  
N.M. Lankhaar  
S.E.G. Leatomu  
mw L. Liche  
H. van Lierop  
C.A. Luimé  
M. Nauta  
mw A.C.M. Nellen  
R.V. Obispo  
B. Oly  
mw W. Oosterbroek  
A.I. Osman  
mw D.M.C. den Ouden-van Ierssel  
mw L.H. Overduyn-Druyf  
mw P. Plomp-Besse  
K. Ramlal  
mw R. Rens-Stenekes  
J. Reuter  
mw D. Reuter-Pantelic  
F.A.L. Reijnders  
E. Schuurman  
mw W.A. Schweinsbergen  
R.R. Sedoc  
mw R. Silleman-Broos  
S.J. Sint Jago  
P.J. van der Slot  
mw H.L. Smit-van Hemert  
mw C.W. Sopamena  
mw M. Stankovic-Aperlic  
mw L. Steblaj-Sabljo  
mw M. Steijn  
A.E. Stockhammer  
R.T. Strijder  
K.R. Tirbeni  
mw B.M. Tirbeni-Gajadhar  
C.P. Toby  
mw H.A. Tomasouw

F. Topal  
D. Usenki  
A.C. Vanaxeldongen  
J.W.R. Visser  
mw R.J. Visser  
mw S. Vogels  
T.E. Wildner  
mw J.H. de Witte  
R. Yilmaz  
mw R. Youssef-Silleman  
J.H. Zwebe

*Surveillancedienst studentenproject  
surveillancemedewerkers*

mw M. Dijkstra  
mw P.T.D. Doorn  
W.E. van der Geest  
P.B. Hooijmans  
mw L. van Huystee  
mw S. Koning  
mw L. Koster  
O. van het Nederend  
mw J. Nes  
T. Poelstra  
A.J. bij de Vaate  
M.P. bij de Vaate  
mw M.F. Valent  
W. Visser  
mw E.A. de Vries  
G.L. Wijnalda

*Vestiaire  
vestiairemedewerkers*

mw C. Birambie  
L. Al Gam  
R.R. Giesen  
mw J.S. Gomes-Monteiro  
J.A. Quintero  
J.C. de Sousa

*Afdeling gebouwenbeheer*

G.A. Stolte hoofd gebouwenbeheer

*Gebouwen en terreinen*

L.H. Penninkx coördinator gebouwen en terreinen  
H. Heimens elektromonteur met AV-taken  
J.T.G. Sandmann elektromonteur met AV-taken  
E.J. Hermelink elektromonteur  
A. Krens elektromonteur  
C.J.T. van der Hulst timmerman  
J. de Vries timmerman  
J.J.C. Mak onderhoudsmedewerker  
L.M. Keuter jr. chef groenvoorziening  
B.O. Huininga medewerker groenvoorziening

W.H. de Graaf magazijnbeheerder  
MMM-loodsen  
J.M. Verstraten operator ruimtebeheersysteem

*Installaties*

R. Förster chef installaties/plaatsvervangend hoofd gebouwen beheer  
P.H. Lammers meet- en regeltechnicus  
B.P. Swemle meet- en regeltechnicus  
A.F. Tomasouw meet- en regeltechnicus

*Expeditiedienst*

D. Kemper eerste medewerker expeditie emballage  
J.J. Couprie jr. expeditie emballagemedewerker  
E. Kriger expeditie emballagemedewerker  
B. da Silva Curiel expeditie emballagemedewerker

*Huishoudelijke dienst*

mw E. Passchier-Nolten medewerker huishoudelijke dienst  
mw N.M. Sluis medewerker huishoudelijke dienst  
mw M. Villanueva medewerker huishoudelijke dienst

*Rondleiders*

mw L.F. Aegerter  
M.J.J.L.H. van Baalen  
mw H.S. Bakker  
R.W.J.M. Berentsen  
mw M.M.T. Berger  
C.J. van Doornen  
mw N.M. Dorsman  
F.J. Errecart  
mw P.E. Kana-Devilee  
mw P.A.M. Kintz  
J.D. de Kruiff  
mw H.C. Fuhri Sneathlage  
Y.D.E. van der Linden  
mw C. Niesten  
G.M. van de Roemer  
mw K.A.C. van Schaik-Scheers  
mw M.L. van Soest  
mw V. Steijn-Lorin  
mw C.A.F. Tainturier  
R. Uterwijk

*Vrijwilligers*

mw L. Bruijntjes, Fotoarchief  
mw P. Griffiths-Wardle  
Beeldhouwkunst & Kunstnijverheid  
M.D. Haga Rijksprentenkabinet  
G. van der Hoek Bibliotheek

R. Heukelom Nederlandse geschiedenis  
mw M. Kuipers-Verbuijs Post- en archiefzaken  
M.M.W. Louppen Fotoarchief  
A.A. Mennega Fotoarchief  
E.H. Miedema Fotoarchief  
mw K.A.L. Schuckink Kool-Oudendal Rijksprentenkabinet

*Maatwerk-banenpoolers*

E.J. Gondi Nederlandse geschiedenis  
A.H. Schuiten Rijksprentenkabinet  
H.W. de Vries Rijksprentenkabinet

*Quado-medewerkers*

R. Barsati vestiairemedewerker  
R. de Bruin vestiairemedewerker  
T.V. Kroet surveillancemedewerker

**Ondernemingsraad**

*Op 26 juni werd een nieuwe Ondernemingsraad geïnstalleerd voor de duur van de nog resterende zittingstermijn (tot 13 december), bestaande uit: W. van de Put (voorzitter), K. Schoemaker (secretaris), Rob Hendriks, Hilco Panhuysen, Martin Plomp, Igor Santhagens, Joep van der Slot en Lidewij van Valkenhoef.*

*De directie vergaderde vier maal met de Ondernemingsraad, op 21 augustus, 4 oktober, 8 november en 6 december.*

*Op 13 december is de nieuwe Ondernemingsraad geïnstalleerd, bestaande uit: W. van de Put (voorzitter), K. Schoemaker (secretaris), Günhan Etker, Louis Keuter, Hilco Panhuysen, Martin Plomp, Igor Santhagens, Marijn Schapelhouman en Joep van der Slot.*

**Personeelsvereniging**

*Het bestuur van de personeelsvereniging bestond uit: mw H. Tomasouw (voorzitter), mw F. Koens (secretaris), N. van der Meulen (penningmeester), mw E. Kamphuis, E. Dekker, mw D. Djuric en R. Eggink.*



# Bezoekcijfers

## Bezoekersoverzicht nationaal versus internationaal 2001

maanden	nationaal		internationaal		totaal
januari	31.913	53%	28.851	47%	60.764
februari	29.450	46%	34.986	54%	64.436
maart	34.764	43%	46.363	57%	81.127
april	38.439	32%	81.362	68%	119.801
mei	35.783	34%	68.565	66%	104.348
juni	27.458	31%	62.503	69%	89.961
juli	25.506	26%	71.876	74%	97.382
augustus	29.102	26%	83.553	74%	112.655
september	24.527	33%	50.888	67%	75.415
oktober	24.197	34%	46.858	66%	71.055
november	36.450	49%	38.565	51%	75.015
december	28.800	45%	34.802	55%	63.602

## Vergelijking nationaal versus internationaal bezoek 1996–2001

jaar	nationaal		internationaal		totaal
1996	770.949	58%	557.342	42%	1 328.291
1997	519.735	48%	564.917	52%	1 084.652
1998	593.463	48%	635.982	52%	1 229.445
1999	508.498	39%	801.999	61%	1 310.498
2000	585.815	51%	560.623	49%	1 146.438
2001	366.389	36%	649.172	64%	1 015.561

## Bezoekcijfers per maand (1996–2001)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
januari	61.605	72.878	75.774	89.893	60.520	60.764
februari	62.890	59.880	90.782	103.701	62.098	64.436
maart	99.597	80.877	82.071	127.300	78.394	81.127
april	122.441	104.810	120.253	164.431	104.768	119.801
mei	139.641	115.328	118.071	142.341	114.790	104.348
juni	88.438	86.701	96.607	115.935	99.713	89.961
juli	101.004	109.159	101.471	109.728	124.670	97.382
augustus	126.688	115.426	122.684	138.356	137.867	112.655
september	107.540	83.352	110.516	95.177	117.566	75.415
oktober	140.575	92.938	129.733	91.744	91.721	71.055
november	125.355	81.983	88.934	72.094	82.837	75.015
december	152.517	81.320	92.549	59.767	71.494	63.602
totaal	1328.291	1 084.652	1 229.445	1 310.497	1 146.438	1 015.561
index (1998=100)	108	88,2	100	107	93	83

## Bezoekcijfers studiezaal bibliotheek en Rijksprentenkabinet

Bezoekers studiezaal: (raadplegen van boeken uit de bibliotheek en werken uit het Rijksprentenkabinet) 3.293

# Fondsen en sponsors

**Begunstigers, donaties en subsidies**  
€ 5.528.683

Het Rijksmuseum mag voor uiteenlopende activiteiten rekenen op de steun van een aantal Nederlandse fondsen. Dankzij hun bijdragen kan het Rijksmuseum bijvoorbeeld belangrijke aankopen doen, educatieve activiteiten realiseren en onderzoeks- en restauratieprojecten uitvoeren. In het jaar 2001 verleenden de volgende fondsen en particulieren steun:

**M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting** aankoop twee portretten *Daniël Vertangen*, catalogus *Jan Brandes*  
**Stichting Charema Fonds voor Geschiedenis en Kunst** catalogus *Jan Brandes*

**Dronning Margrethe og Prins Hendrik Fond** catalogus *Twee Gouden Eeuwen*  
**K.F. Hein Fonds** aankoop twee portretten *Daniël Vertangen*, catalogus *Rococo. Nederland aan de zwier*

**HGIS-C** *Rach-project*

**Jaffé-Pierson Stichting** aankoop drie portretten *Jacob Jordaens*

**Stichting Madzy van Nagell-Martini Buys** catalogus *Rococo. Nederland aan de zwier*

**Mondriaan Stichting** aankoop collectie *Steven Joseph*, aankoop twee portretten door *Daniël Vertangen*, aankoop drie portretten *Jacob Jordaens*

**F. Mortelmans Stichting** aankoop twee portretten *Daniël Vertangen*

**Stichting Dr. Hendrik Muller's**

**Vaderlandsch Fonds** aankoop twee portretten *Daniël Vertangen*, catalogus *Rococo. Nederland aan de zwier*, catalogus *Jan Brandes*

**Stichting Nationaal Fonds Kunstbezit** aankoop drie portretten *Jacob Jordaens*

**NWO/Gebiedsbestuur**

**Geesteswetenschappen Atlas Mutual Heritage**, catalogus *Jan Brandes*

**Prins Bernhard Cultuurfonds** catalogus *Rococo. Nederland aan de zwier*, aankoop collectie *Steven Joseph*, aankoop drie portretten *Jacob Jordaens* (via *Vereniging Rembrandt*), restauratie tegeltableau

**Rijksmuseum Fonds** aankoop collectie *Steven Joseph*, aankoop drie portretten *Jacob Jordaens*, zie verder onder 'Fondsen op Naam'

**SponsorBingo Loterij** aankoop drie portretten *Jacob Jordaens*

**Stadsbedrijven Den Bosch** bouw maquette *beleg van Den Bosch*

**Token 2000** *Mayerne-project*

**De heer H.B. van der Ven** aankoop drie portretten *Jacob Jordaens*

**Vereniging Rembrandt** aankoop schilderij *Nicolaas Verkolje*, aankoop drie portretten *Jacob Jordaens*

**VSB Fonds** aankoop collectie *Steven Joseph*, aankoop drie portretten *Jacob Jordaens*

**F.G. Waller Fonds** aankopen *Rijksprentenkabinet*

**Wassenbergh-Clarijs Stichting** restauratie tegeltableau

**Fondsen op Naam € 245.830**

Particulieren die specifieke verzamelgebieden, collecties of andere activiteiten van het Rijksmuseum willen versterken, kunnen door middel van een financiële bijdrage een Fonds op Naam oprichten. Het Rijksmuseum Fonds beheert de gelden en wendt het rendement aan voor een door de schenker bepaald specifiek doel, bijvoorbeeld aankoop, restauratie, onderzoek of educatie. In alle communicatie rond de activiteit wordt het Fonds op Naam vermeld.

In 2001 werden drie nieuwe Fondsen op Naam opgericht: het Suman Fonds, het Victor Muller Fonds en het Ebus Fonds. Meer informatie over Fondsen op Naam is te verkrijgen via de afdeling Communicatie en Marketing.

**Michael Drabbe Fonds** aankoop *Aziatische kunst*

**Ebus Fonds** steun in meest brede zin van het woord aan het Rijksmuseum

**Goslings NieuwBeerta Fonds** aankoop *Japans prenten*, in het bijzonder *Surimonoprenten*

**Paul Huf Fonds** aankoop *fotografie*

**Victor Muller Fonds** bevorderen *maatschappelijke betrokkenheid bij in het Rijksmuseum bewaarde en getoonde Nationale Culturele Erfgoed*, gericht op jongeren tot 25 jaar

**Fonds J.W. Edwin vom Rath** aankoop *oude schilderijen*

**Suman Fonds** bevorderen *toegankelijkheid Rijksmuseum voor Engelstalige kinderen*

**Veluvine Molijn de Groot Fonds** jongeren uit *Nunspeet op een inspirerende wijze kennis laten maken met het Nationale Cultureel Erfgoed door middel van een bezoek aan het Rijksmuseum Amsterdam*

**Sponsors**

Het Rijksmuseum werkt graag samen met het bedrijfsleven. Deze samenwerking genereert extra publieksactiviteiten of bijzondere extra's aan tentoonstellingen en publicaties. Voor bedrijven betekent een associatie met het Rijksmuseum een versterking van het eigen merk. Het Rijksmuseum biedt ondernemingen tevens een breed scala aan rechten, die zij in ruil voor een financiële, in-natura en communicatieve bijdrage verkrijgen. Meer informatie over sponsor- en partnerships met het Rijksmuseum is te vinden op de website [www.rijksmuseum.nl](http://www.rijksmuseum.nl).

**Achmea** driejarig partner en sponsor van *Glorie van de Gouden Eeuw* (2000) en *De Nederlandse ontmoeting met Azië, 1600-1950* (2002)

**Deutsche Bank** tentoonstelling *Zimmer frei*

**Cortona** catalogus *Rococo. Nederland aan de Zwier*

**ISS Nederland** tentoonstelling *Twee Gouden Eeuwen*

**Kempens & Co** tentoonstelling en promotiecampagne *Maurits. Prins van Oranje*

**Philips Nederland B.V.** official supplier van het Rijksmuseum

**Viacom** campagne *Kinderen t/m 18 jaar Gratis*

**Voorkeursleveranciers**

Voor de levering van een aantal producten en diensten heeft het Rijksmuseum een voorkeur voor leveranciers ontwikkeld. Deze voorkeur komt voort uit de kwaliteit van de producten en de service en de verhouding tussen prijs en kwaliteit. Met de volgende bedrijven heeft het Rijksmuseum deze relatie:

**Ahrend** kantoormeubilair en -artikelen

**Drukkerij Industrie** drukwerk

**Drukkerij Mercurius** kunstdrukwerk

**Flowershop Ivy** bloemstukken

**Verhaaf Party Catering** partycatering

**Financieel overzicht 2001**

<b>108</b>	Bericht van de Raad van Toezicht	
<b>109</b>	Verslag van de directie	107
<b>116</b>	Geconsolideerde balans	
<b>117</b>	Geconsolideerde functionele exploitatierekening	
<b>118</b>	Geconsolideerd kasstroomoverzicht	
<b>120</b>	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	
<b>123</b>	Toelichting op de geconsolideerde balans	
<b>131</b>	Toelichting op de geconsolideerde functionele exploitatierekening	
<b>134</b>	Stichtingsbalans	
<b>135</b>	Stichtingsexploitatierekening	
<b>135</b>	Toelichting op de stichtingsbalans	
<b>136</b>	Overige gegevens	
<b>137</b>	Meerjarenoverzicht	
<b>139</b>	Samenstelling Raad van Toezicht	



## Bericht van de Raad van Toezicht

### Jaarrekening en bestemming van het exploitatieresultaat

De door de directie opgestelde jaarrekening over het boekjaar 2001 is gecontroleerd door Deloitte & Touche Accountants (conform artikel 13.3 van de statuten). Hun verklaring is opgenomen bij de overige gegevens. De jaarrekening is door de directie ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Toezicht. De Raad heeft mede op grond van de accountantsverklaring en hun verslag de jaarrekening goedgekeurd waarna deze door de algemeen directeur van de Stichting is vastgesteld (conform artikel 13.4 van de statuten). In overleg met de directie is besloten het exploitatiesaldo toe te voegen aan de vrije reserves.

### Mutaties en herbenoemingen

In 2001 zijn er geen mutaties geweest in de samenstelling van de Raad van Toezicht. Volgens het rooster van aftreden zijn mevrouw Asscher-Vonk en de heren Glasz, Hessels en MacGregor in 2001 afgetreden als lid van de Raad van Toezicht. Zij zijn door de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen – de algemeen directeur gehoord hebbende – herbenoemd.

De heer prof. dr. J.P. Sigmond werd per 1 maart 2001 benoemd als directeur collecties. Per 1 januari 2002 heeft de heer drs. D.J. Elders het museum verlaten. De Raad van Toezicht is hem veel dank verschuldigd voor zijn bijdragen als zakelijk directeur gedurende de afgelopen vijf jaar.

### Toezicht

De Raad heeft in het verslagjaar regelmatig overleg gevoerd met de directie. De Raad heeft vijf maal met de directie vergaderd en eenmaal zonder de directie. In de vergaderingen is in het bijzonder aandacht besteed aan de voorbereidingen van het renovatieproject Het *Nieuwe* Rijksmuseum en het verbeteren van het functioneren van de medezeggenschap. Voorts is overlegd over de financiële gang van zaken en de begroting, de personele situatie en de vervulling van een aantal vacatures (waaronder die van directeur collecties), het ziekteverzuim, het vestigen van een klein museum met winkel op Schiphol, de stelselwijziging rijkshuisvesting en de nieuwe huurovereenkomsten, en de situatie met het pensioenfonds SFP. Daarnaast was sprake van frequent tussentijds overleg tussen individuele leden van de Raad van Toezicht en de directie.

De Raad van Toezicht bedankt de directie en medewerkers voor hun bijdragen in het afgelopen jaar. De Raad heeft veel waardering voor de wijze waarop door directie en medewerkers gezamenlijk is gewerkt aan het verbeteren van de medezeggenschap en is verheugd dat dit heeft geleid tot een goede samenwerking met de nieuw aangetreden Ondernemingsraad.

Amsterdam, 10 april 2002

*De Raad van Toezicht*

Mr. J.M. Hessels, voorzitter  
 Prof. mr I.P. Asscher-Vonk  
 Prof. dr J.R. Glasz  
 N. MacGregor  
 Drs. P.M. Noordervliet-Bol  
 Dr. H.H.F. Wijffels

## Verslag van de directie

### Resultaten

Het boekjaar 2001 is afgesloten met een positief exploitatiesaldo van € 318.000 ten opzichte van een begroot positief exploitatiesaldo van € 113.000. Het voordelig verschil van € 205.000 bestaat uit een negatief verschil ten opzichte van de begroting van het resultaat uit reguliere bedrijfsuitoefening van € 7.000, een positief verschil op de buitengewone baten en lasten van € 13.000 en een positief verschil behaald op de rentebaten en -lasten van € 199.000. Binnen de reguliere exploitatie hebben zich weliswaar afwijkingen voorgedaan ten opzichte van de begroting, maar hier was vrijwel altijd sprake van de situatie dat hogere kosten werden gecompenseerd door hogere inkomsten of vice versa.

Gedurende 2001 hebben de bezoekersaantallen onder druk gestaan. Dit werd nog eens versterkt door de gebeurtenissen op 11 september. Het begrote aantal (1.050.000) is uiteindelijk niet gehaald (aantal bezoekers 2001: 1.015.561) hetgeen leidde tot een inkomstenderving aan entreegelden van € 288.000. De bezoekers bleken echter meer te besteden in de museumwinkel (werkelijke gemiddelde besteding in de winkel in 2001: € 2,12 tegenover € 1,75 begroot). Deze toename van de gemiddelde besteding hangt mogelijk ook samen met de toename van het aandeel internationale bezoekers. Tevens werd in de winkel een hoger brutowinstpercentage (64,09%) gerealiseerd dan begroot (60%). Een en ander resulteerde in een hogere brutomarge van € 277.000.

Het trekken van sponsors is in 2001 achtergebleven bij de begroting (€ 131.000). Doordat de founder van Het *Nieuwe* Rijksmuseum een eerste keus mag maken uit het tentoonstellingsprogramma, werden de targets niet gehaald. Een extra omzet uit de avondontvangsten heeft dit echter kunnen compenseren (€ 116.000 hoger dan begroot).

De verkopen via de webwinkel bleven in 2001 op het lage niveau van 2000. Ten opzichte van de begroting was de achterstand € 51.000. De verwachtingen van deze verkopen voor de toekomst moeten worden bijgesteld. Overigens is dit een tendens die zich voordoet in de gehele internetbranche waarbij sprake is van Business-to-Consumer verkopen.

In 2001 werden geen inkomsten uit de Schipholwinkel gegenereerd omdat dit project is uitgesteld naar augustus 2002. De keerzijde hiervan is dat er ook nog geen kosten voor werden gemaakt. De concessieovereenkomst is inmiddels ondertekend door beide partijen.

De opbrengsten uit verkopen van de winkel Museumplein bleven ongeveer op het niveau van 2000 (exclusief de verkoop van de catalogus van de Gouden Eeuw) en daarmee iets onder de begroting. Opvallend is de daling van het brutowinstpercentage ten opzichte van 2000 (2001 59,26%; 2000 63,03%). Nader onderzoek naar de oorzaak hiervan is vereist.

De fondsenwerving ten behoeve van kunstaankopen is in 2001, evenals in 2000, goed verlopen. Deze extra inkomsten worden geheel besteed aan kunstaankopen en zijn samen met de mutatie in het bestemmingfonds kunstaankopen, per saldo neutraal verwerkt in de exploitatie.

De subsidie OCenW is in 2001 aangepast (€ 6.887.000) aan de gewijzigde huur in het kader van de stelselwijziging RGD. Aangezien het Tunneldepot pas januari 2002 is opgeleverd aan het Rijksmuseum, heeft hiervoor nog geen subsidieaanpassing plaatsgevonden in 2001. Daarnaast stelde het ministerie van OCenW extra middelen (€ 448.000) ter beschikking voor onvoorziene kosten (Debat en de zogenaamde Historische kosten) gemaakt ten behoeve van Het *Nieuwe* Rijksmuseum.

De personele lasten zijn door het grote aantal vacatures gedurende 2001 lager dan begroot (€ 714.000) en zelfs lager dan de personele lasten in 2000. Deze onderbesteding is grotendeels teniet gedaan door een hogere inhuur van derden (€ 561.000), maar ten opzichte van 2000 is ook deze post lager uitgevallen. Het grote aantal vacatures wordt door de directie als zorgelijk gezien en heeft haar volle aandacht.

De kosten van de tentoonstellingen zijn in 2001 in zijn totaliteit onder de begroting gebleven (€ 133.000) doordat er geen grote uitschieters zijn geweest in 2001 en door de vrijval van garantie-reserveringen inzake tentoonstellingsprojecten 2000.

De overige huisvestingskosten zijn in 2001 licht hoger uitgevallen dan begroot (€ 92.000), met name doordat door de staat van het gebouw, ondanks de komende sluiting, enkele noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden moesten worden verricht. Ook de komende periode zal dit noodzakelijk zijn. Evenals in 2000, waren in 2001 extra uitgaven (€ 152.000) noodzakelijk voor het project Verbetering Brandveiligheidsituatie. Op het gebied van automatisering waren extra uitgaven (€ 101.000) noodzakelijk in verband met de introductie van de euro en een eenmalige uitgave voor een 'upgrade contract' in verband met de aanpassing van de licentiestructuur van Microsoft. Op de afdeling Educatie & Publieksinformatie leidde de afnemende personele bezetting tevens tot een onderbesteding op de materiële kosten (€ 94.000).

In 2001 is de situatie van de financiële tekorten van het pensioenfonds SFP als gevolg van de back-servicelasten en de VUT-lasten nader onderzocht (zie pensioen, VUT en prepensioenering). Naar aanleiding hiervan is de voorziening VUT gevormd waarvoor een aanvullende dotatie van € 814.000 benodigd was, terwijl voor deze problematiek een bedrag van € 454.000 was opgenomen in de begroting. Dit hogere bedrag is evenwel gecompenseerd door een aantal buitengewone baten. Ten eerste bleek na overleg met ISS inzake de suppleties van de voormalige Rijksmuseummedewerkers van de huishoudelijke dienst, dat deze suppleties niet worden geïndexeerd. Hierdoor, en door het vertrek van een voormalig medewerker bij ISS, kon een bedrag vrijvallen van € 195.000. Daarnaast werd in verband met een schade-uitkering als gevolg van een beschadiging aan een schilderij een bedrag ontvangen van € 98.000.

#### **Rijksmuseum Schiphol B.V.**

Gedurende 2001 is de in 1999 opgezette Holdingstructuur (Rijksmuseum Holding B.V., Rijksmuseum Merchandising B.V. en Rijksmuseum E-commerce B.V.) verder uitgebreid. Eind 2001 werd Rijksmuseum Schiphol B.V. (100% deelneming van Rijksmuseum Holding B.V.) opgericht. Deze vennootschap zal de medio 2002 te starten winkel en museum op Luchthaven Schiphol gaan beheren en exploiteren. In het jaar 2001 zijn verregaande voorbereidingen getroffen voor het openen van een museumfiliaal in de vertrekhal (tussen de E- en de F-pier) van Schiphol. Er is een businessplan opgesteld waarin de haalbaarheid van de museumlocatie onderzocht is. Door het integreren van een museumwinkel, internetfaciliteiten en beperkt gebruik van sponsoruitingen is er een zeer haalbare begroting opgesteld. Een en ander heeft geresulteerd in een concessieovereenkomst d.d. 21 december 2001 met de Luchthaven Schiphol N.V. voor een periode van vijf jaar na opening (naar verwachting tweede helft 2002), met een optie op een tweede periode van vijf jaren. Architectenbureau Benthem & Crouwel heeft een voorlopig ontwerp gemaakt voor de museumlocatie.

#### **Fiscale eenheid**

Met ingang van 1 oktober 2001 zijn Stichting Het Rijksmuseum, Rijksmuseum Holding B.V., Rijksmuseum Merchandising B.V. en Rijksmuseum E-commerce B.V. aangemerkt als een fiscale eenheid voor de heffing van omzetbelasting. April 2001 werd positief beschikt op een aanvraag voor een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting inzake Rijksmuseum Holding B.V., Rijksmuseum Merchandising B.V., en Rijksmuseum E-commerce B.V. Voeging in deze fiscale eenheid vindt plaats met ingang van 29 augustus 2000 (datum van oprichting Rijksmuseum E-commerce B.V.). Een aanvraag voor opname in de fiscale eenheden voor de omzetbelasting en vennootschapsbelasting voor Rijksmuseum Schiphol B.V., is begin 2002 ingediend bij de belastingdienst.

#### **Opbrengsten en bezoekers**

In het jaar 2001 zijn er in totaal 1.015.561 bezoekers naar het Rijksmuseum gekomen, ten opzichte van een bezoekersaantal van 1.146.438 in 2000. Het nationale bezoek was nog maar 36% van het totale bezoek; in 2000 was het percentage nationaal bezoek 51%. De teruggang in zowel relatieve als absolute aantallen is met name terug te leiden op de grote aantallen Nederlanders die de jubileumtentoonstelling "De Glorie van de Gouden Eeuw" in het jaar 2000 hebben bezocht. Het streefpercentage 50% nationaal / 50% internationaal is niet gerealiseerd in het onderhavige boekjaar. De absolute teruggang in bezoek is met name in de maanden september en oktober groot geweest. Ondanks spraakmakende evenementen als de museumnacht waar 10.587 bezoekers kwamen, is het totale bezoekersaantal nog maar net boven de één miljoen bezoekers uitgekomen.

In 2001 is in het kader van het doelgroepenbeleid voor jongeren (t/m 18 jaar) gratis toegang doorgevoerd. Dit heeft geresulteerd in circa 84.100 individuele jeugdige bezoekers (2000: 85.800) en 44.100 bezoeken in klassikaal verband (2000: 46.400). Al met al was 14% van het totale bezoek jeugd (2000: 13%).

Het aantal volwassenen dat met een MJK het museum bezocht, is drastisch teruggelopen van circa 194.500 in 2000 naar 121.000 in 2001. Ook als percentage van het totale bezoek gingen de MJK-bezoeken (volwassenen) terug van 17% in 2000 naar 12% in 2001. Deze teruggang is te wijten aan de omvorming van de MJK van een gratis kaart naar een kortingskaart. Momenteel is nog in onderzoek in hoeverre de teruggang van nationaal bezoek ook in verband te brengen is met de teruggang in MJK-bezoek.

Het jaar 2001 was weer een goed jaar op het gebied van de fondsenwerving, de avondontvangsten en de inkomsten uit de merchandising (w.o. winkels). Een deel van de binnengekomen gelden is echter gelieerd aan Het *Nieuwe* Rijksmuseum.

In 2001 is de basis gelegd voor een mogelijke uitbreiding van de verkooppunten voor merchandising, in 2002 zullen Het Rijksmuseum aan de Maas en het Rijksmuseum te Schiphol worden geopend. Verder is er een businessplan vervaardigd voor de exploitatie van de Philipsvleugel aan het Museumplein en een mogelijke museale locatie op de Zuidas (tijdens de sluiting van het hoofdgebouw).

### Herstructurering bedrijfsprocessen en reduceren van kosten

In het jaar 2001 zijn de laatste zaken van de herstructurering 1999/2000 afgewikkeld. De te houden evaluatie is doorgeschoven naar 2002. De voorziening herstructurering is teruggebracht van € 1.167.000 naar € 222.000. Dit betreffen met name nog voorziene kosten van de evaluatie, voorziene kosten voor het opleidingstraject competentie management en enkele reserveringen voor individuele afwikkelingen. Er is inmiddels binnen het Rijksmuseum een goede balans gevonden tussen kostenreductie en inkomstenoptimalisatie. De laatste twee boekjaren waren redelijk stabiel zonder grote uitschieters aan de kostenkant.

### Pensioen, VUT en prepensioenering

Eind 2001 is op verzoek van het Ministerie van OCenW door de AWWN een analyse gemaakt van de kasstromen bij Stichting Federatief Pensioenfonds (SFP) inzake de pensioen- en VUT lasten van alle voormalige Rijksmusea gedurende de periode 1995-2001. Hierbij is naar voren gekomen dat het depot van de voormalige Rijksmusea € 2,0 miljoen negatief bedroeg. Dit tekort bestaat enerzijds uit een voordelig saldo van € 3,3 miljoen met betrekking tot de pensioenen (inclusief winstdelingen tot en met 1 januari 2001 en kortingen in verband met de inkoop in de extra reserve van SFP) en anderzijds uit een nadelig saldo van € 5,3 miljoen als gevolg van VUT-uitkeringen gedurende de periode 1995 tot en met 2001, zonder dat hiervoor financiële dekking was. Mede gezien de afspraken in de laatst afgesloten CAO (oktober 2000) waarin een verhoging van de werknemersbijdragen inzake pensioen in twee stappen van 3% naar 4,5% naar 6% van de pensioengrondslag werd overeengekomen, is hierdoor duidelijk geworden dat pensioentekorten niet meer aan de orde zijn en dat de pensioenrechten van personeel gegarandeerd zijn, ook nu sprake is van lagere rendementen bij pensioenfondsen als gevolg van de gebeurtenissen van 11 september. De situatie blijft evenwel zorgelijk door de (nog lopende) VUT-uitkeringen waarvoor bij verzelfstandiging geen dekkingstelsel is overeengekomen en extra kosten die samenhangen met de overgang van VUT naar prepensioen. Over deze situatie is op 19 november 2001 door de Vereniging van Rijks gesubsidieerde musea gesproken met de staatssecretaris van OCenW. In dit gesprek gaf de staatssecretaris aan dat hij zich juridisch gezien niet verplicht voelde een bijdrage te verlenen voor deze problematiek, maar het probleem wel serieus nam. Om die reden besloot de staatssecretaris een eenmalige bijdrage beschikbaar te stellen aan de bij de VRM aangesloten musea van € 3,1 miljoen (DCE/01/49580, d.d. 12.12.2001) ten behoeve van de overgang van VUT naar prepensioen. Hiermee komt het saldo van het depot bij SFP eind 2001 uit op € 1,1 miljoen positief (memo inzake prognose van de financiële positie van de rijks gesubsidieerde musea van Heijnis en Koelman B.V. d.d. 11.12.2001). Tevens gaf de staatssecretaris aan de structurele problemen na 2001 te betrekken bij het museumonderzoek dat in 2002 zal worden uitgevoerd.

Aangezien de kosten na 2001 die samenhangen met de overgangsregeling van VUT naar prepensioen (voor de Rijksmusea in zijn geheel en de consequenties voor de individuele Rijksmusea) bij het opstellen van de jaarrekening nog onvoldoende konden worden gekwantificeerd, is hiervoor in de jaarrekening van Stichting Het Rijksmuseum geen voorziening opgenomen. Tevens zal met de nog aan te wijzen uitvoeringsorganisatie van de overgangsregeling, afspraken moeten worden gemaakt met betrekking tot de financiering van deze kosten. De kosten voor Stichting Het Rijksmuseum die voortvloeien uit de (aflopende) VUT-regeling zijn ultimo 2001 in zijn geheel voorzien (€ 2,5 miljoen). Het Rijksmuseum is van mening dat de VUT-lasten gecompenseerd dienen te worden door het Ministerie van OCenW. In verband met de VUT- en pensioenproblematiek is in 2001 het vaste bedrag uit de winkelexploitatie van € 0,6 miljoen niet meer gedoteerd aan het bestemmingsfonds kunst aankopen. Naar het zich laat aanzien zal dit ook de komende jaren niet kunnen gebeuren en komt het aankoopbudget voor kunstvoorwerpen hierdoor onder druk te staan. Het Rijksmuseum vindt dit een zorgelijke situatie.

De in 2000 nieuw aangewezen uitvoerder van de pensioenregeling AZL, heeft in 2001 nog grote problemen gekend bij de dossieroverdracht van de vorige uitvoerder AMEV-Fortis. Hierdoor liet de informatieverstrekking aan het personeel met betrekking tot de pensioenrechten in 2001 nog te wensen over. Hierover is gedurende 2001 regelmatig overleg geweest met AZL. Mede naar aanleiding van deze gesprekken bestaat de verwachting dat de informatieverstrekking ten aanzien van de pensioenrechten in 2002 zal verbeteren. Dit geldt met name voor de nog niet afgewikkelde waardeoverdrachten en in het bijzonder de waardeoverdrachten van de voormalige werknemers van de Rijksmuseum Stichting.

### Stelselwijziging Rijksgebouwendienst

De in 1999 doorgevoerde stelselwijziging Rijksgebouwendienst heeft in 2001 nog niet geleid tot het doorvoeren van deze systematiek bij het Rijksmuseum. Er zijn intensieve contractonderhandelingen gevoerd met de Rijksgebouwendienst en OCenW hetgeen geresulteerd heeft in een aantal wijzigingen op het contract die in een concept side letter zijn verwoord. Het ziet er naar uit dat in 2002 de huurovereenkomsten volgens het nieuwe stelsel kunnen worden geformaliseerd (met terugwerkende kracht); er is echter op een aantal punten nog geen overeenstemming bereikt.

Het betreft hier allereerst de openingsbalanswaardering van de panden van het Rijksmuseum in de boeken van de Rijksgebouwendienst met de daarbij behorende afschrijvingslasten die ten laste van het Rijksmuseum zullen komen. In dit kader dienen ook de inhaalafschrijvingen die benodigd zijn voor het project Het *Nieuwe* Rijksmuseum bekeken te worden.

Verder is er nog geen overeenstemming over de precieze taakverdeling tussen het Rijksmuseum en de Rijksgebouwendienst met betrekking tot het onderhoud van de panden en de installaties. Het Rijksmuseum is voornemens om de service op de beveiligingsinstallaties zelf uit te laten voeren aangezien dit één van zijn kerntaken betreft: het beveiligen van de collecties die in beheer zijn.

Het laatste belangrijke punt is de mogelijke gebruiksvergoeding die het Rijksmuseum na de renovatie zou moeten gaan betalen. Het is van essentieel belang voor het museum om voor aanvang van de concrete werkzaamheden inzicht te krijgen in en zekerheid te hebben omtrent de hoogte en opbouw van deze gebruiksvergoeding.



### Het *Nieuwe* Rijksmuseum

Het *Nieuwe* Rijksmuseum project heeft een belangrijke impuls gekregen door het Foundership van Royal Philips Electronics N.V. voor de periode 2001-2006 met een optie op verlenging voor 2007 tot en met 2010. Het Rijksmuseum is Royal Philips Electronics zeer erkentelijk voor hun genereuze bijdrage aan het project. Ook de SponsorBingo Loterij - als hoofdsponsor van Het *Nieuwe* Rijksmuseum (2001-2010) - heeft een zeer genereuze bijdrage geleverd. Door het verkrijgen van deze bijdragen is het mogelijk om de 'eigen bijdrage' (beschikbaar aan het einde van het project, naar verwachting januari 2007) van het Rijksmuseum die benodigd was voor het opstarten van het project voor een groot deel zeker te stellen. De bijdrage van OCenW en VROM alsmede de millenniumbijdrage van het kabinet ad € 45 miljoen (inmiddels is dit aangegroeid tot € 54,5 miljoen door de storting van 50% van de ICES gelden van € 4,5 miljoen de storting van de structurele bijdrage 2001 van het Ministerie van OCenW van € 1,8 miljoen en genoten rente van € 2,7 miljoen op een rekening bij het Nationaal Restauratie Fonds) alsmede de leencapaciteit op basis van de structurele ophoging van de subsidie in de periode 2002-2007 (brief OCenW d.d. 19 september 2000) zorgen ervoor dat de begroting van Het *Nieuwe* Rijksmuseum project gedekt is.

In 2001 verstrekte het Ministerie van OCenW een belangrijke eenmalige bijdrage ad € 350.318 voor oude plankosten (vervaardigen programma's van eisen, grondwateronderzoek, funderingsonderzoek, inventarisatie e&w-installaties, vervaardiging beveiligingsprogramma etc.) van het Rijksmuseum voor Het *Nieuwe* Rijksmuseum en werd het openbare debat d.d. 6 februari 2001 voor € 98.067 gesubsidieerd.

Verder heeft het jaar 2001 in het teken gestaan van de voorbereidingen voor de programmaorganisatie hetgeen geresulteerd heeft in een Instellingsbesluit Beheerorganisatie Het *Nieuwe* Rijksmuseum van 15 november 2001 (volledige tekst is gepubliceerd in de Staatscourant nr. 246 van 19 december 2001).

In de beheerorganisatie wordt een drietal niveaus onderscheiden: Het College van Principalen, de Stuurgroep en de Programmadirectie.

Het College van Principalen (bestaande uit de Minister van OCenW, de Minister van VROM en de Hoofddirecteur van het Rijksmuseum) benoemt de Stuurgroep, keurt majeure besluiten van de Stuurgroep goed en beslecht mogelijke geschillen indien er geen consensus bereikt wordt in de Stuurgroep.

De heer ir. J.J.M. Veraart (voormalig Voorzitter Raad van Bestuur HBG) is benoemd tot voorzitter van de Stuurgroep. Verder bestaat de Stuurgroep uit de Directeur Generaal Culturele Zaken en Arbeidsvoorwaarden OCenW, de Directeur Generaal Rijksgebouwendienst en de Zakelijk Directeur van het Rijksmuseum. De Stuurgroep heeft tot taak het vaststellen van het projectprogramma en het mogelijk maken van de uitvoering daarvan. Tevens bewaakt zij de financiële kaders van het project zoals vastgesteld in de brief van de Staatssecretaris van OCenW (d.d. 19 september 2000) en het Financieel Plan 2001-2008 van het Rijksmuseum. De Stuurgroep benoemt tevens de Programmadirectie en stelt de taken en het mandaat van de Programmadirectie vast. De Stuurgroep neemt besluiten bij consensus.

De Stuurgroep zal samen met de Programmadirectie het projectplan herijken, zodat begin 2002 volledige zekerheid is over planning, investeringsvolume en het uit te voeren programma. De bijdrage van het Rijksmuseum zal gemaximeerd zijn op een eenmalige dotatie van € 27,2 miljoen voor de museale herinrichting (bij einde project) en een structurele bijdrage van € 1,8 miljoen aan de gebruiksvergoeding bij ingebruikname van de gerenoveerde panden.

### Subsidie

De Stichting Het Rijksmuseum wordt gesubsidieerd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW). Voor de kunstenplanperiode 2001-2004 is op basis van het beleidsplan 2001-2004 en het Financieel Plan 2001-2008 een nieuwe meerjarige subsidie verleend. Jaarlijks wordt de subsidie aangepast aan de ontwikkeling van de loonkosten en overige prijspeilwijzigingen.

Amsterdam, 25 maart 2002

*De Directie*

Prof. drs. R. de Leeuw  
Prof. dr. J.P. Sigmond

## Geconsolideerde balans

(na bestemming exploitatiesaldo)

(bedragen x € 1.000)	31 december 2001	31 december 2000
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	49	99
Materiële vaste activa	8.141	9.458
Financiële vaste activa	581	825
	<hr/>	<hr/>
	8.771	10.382
Vlottende activa		
Vorraden	717	557
Vorderingen	2.069	3.256
Liquide middelen	23.446	8.653
	<hr/>	<hr/>
	26.232	12.466
Af: kortlopende schulden	15.715	8.047
	<hr/>	<hr/>
Werkkapitaal	10.517	4.419
Te financieren vermogen	19.288	14.801
Groepsvermogen	5.494	5.176
Bestemmingsfonds kunstaankopen	1.313	427
Egalisatiereserve investeringsbijdragen	7.347	6.103
Vorzieningen	5.134	3.095
	<hr/>	<hr/>
Financierend vermogen	19.288	14.801

## Geconsolideerde functionele exploitatierekening

(bedragen x € 1.000)	2001 (uitkomst)	2001 (begroting)	2000 (uitkomst)
Opbrengsten			
Directe opbrengsten	10.782	10.664	15.711
Indirecte opbrengsten	254	321	134
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
totaal opbrengsten	11.036	10.985	15.845
Bijdragen			
Subsidie Ministerie OCenW	23.697	16.926	15.831
Overige subsidies en bijdragen	1.046	1.017	1.397
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
totaal bijdragen	24.743	17.943	17.228
som der baten	35.779	28.928	33.073
Lasten			
Beheerslasten	24.149	17.353	17.266
Collectiefunctie	6.748	7.382	8.750
Publieksfunctie	3.572	3.762	6.053
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
som der lasten	34.469	28.497	32.069
Rentebaten en soortgelijke baten	554	364	558
Rentelasten en bankkosten	-219	-228	-265
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
totaal saldo rentebaten en -lasten	335	136	293
saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	1.645	567	1.297
Buitengewone baten	428	0	911
Buitengewone lasten	-869	-454	-1.407
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
totaal saldo buitengewone baten en lasten	-441	-454	-496
saldo uit bedrijfsuitoefening	1.204	113	801
Mutatie bestemmingsfonds kunstaankopen	-886	0	-393
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Exploitatiesaldo	318	113	408

## Geconsolideerd kasstroomoverzicht

(bedragen x € 1.000)	2001 (uitkomst)	2001 (begroting)	2000 (uitkomst)
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Exploitatieresultaat	318	113	408
<i>Aanpassingen voor:</i>			
Afschrijvingen materiële vaste activa	1.895	1.899	2.135
Afschrijvingen immateriële vaste activa	50	50	50
Vrijval egalisatiereserve investeringsbijdragen	-1.131	-971	-1.476
Mutatie voorzieningen	449	- 50	177
<i>bruto kasstroom uit operationele activiteiten</i>	<b>1.581</b>	<b>1.041</b>	<b>1.294</b>
Mutatie in voorraden	-160	pm	42
Mutatie in vorderingen	1.187	pm	83
Mutatie in kortlopende schulden	9.258	pm	719
<i>netto kasstroom uit operationele activiteiten</i>	<b>11.866</b>	<b>1.041</b>	<b>2.138</b>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Investeringsactiviteiten in materiële vaste activa	-578	-1.727	-1.829
Investeringsactiviteiten in financiële vaste activa	0	0	-460
Ontvangsten op financiële vaste activa	.62	68	84
Afschrijving op financiële vaste activa	182	182	164
Ontvangen egalisatiereserve investeringsbijdragen	2.375	0	90
<i>kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>	<b>2.041</b>	<b>-1.477</b>	<b>-1.951</b>
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Bijdragen en schenkingen kunstankopen	2.445	2.042	3.687
Eigen middelen ten behoeve van kunstankopen	340	340	908
Kunstaankopen	-1.899	-2.382	-4.202
<i>kasstroom uit financieringsactiviteiten</i>	<b>886</b>	<b>0</b>	<b>393</b>

	2001 (uitkomst)	2001 (begroting)	2000 (uitkomst)
<i>mutatie liquide middelen</i>	<b>14.793</b>	<b>-436</b>	<b>580</b>
Liquide middelen begin boekjaar	8.653	8.653	8.073
Liquide middelen einde boekjaar	<b>23.446</b>	<b>8.217</b>	<b>8.653</b>

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.



## Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

### 1. Algemeen

#### 1.1. Oprichting

De Stichting Het Rijksmuseum is statutair opgericht per 1 juli 1995 en is gevestigd te Amsterdam.

#### 1.2. Doelstelling en activiteiten

De Stichting Het Rijksmuseum heeft statutair als doel:

- het instandhouden van het Rijksmuseum Amsterdam als museum van kunst en geschiedenis;
  - het (inter)nationale publiek een representatief overzicht van de Nederlandse kunst en geschiedenis vanaf de middeleeuwen en belangrijke aspecten van de Europese en Aziatische kunst te tonen.
- Dit impliceert dat het Rijksmuseum voorwerpen van kunst en geschiedenis verzamelt, bewaart, beheert, conserveert, restaureert, wetenschappelijk onderzoekt en bewerkt, presenteert, toegankelijk maakt en tentoonstellingen organiseert. De Stichting is een permanente instelling, toegankelijk voor het publiek en niet gericht op het maken van winst. De Stichting kan ter bereiking van haar doel samenwerken met alle daarvoor in aanmerking komende (overheids)instellingen.

#### 1.3. Middelen

De Stichting verkrijgt haar middelen met name door:

- verkoop van toegangsbewijzen;
- opbrengst van copyrights, verkoop van prentbriefkaarten, posters, catalogi en dergelijke;
- schenkingen, legaten en erfstellingen;
- subsidies, bijdragen van overheden en donaties.

### 2. Indeling jaarrekening en vergelijkende cijfers

De indeling van de jaarrekening is gebaseerd op het op 6 februari 1998 verschenen Handboek financiële verantwoording cultuursubsidies Musea van het Ministerie van OCenW. Deze indeling is grotendeels gelijk aan die van het Burgerlijk Wetboek, Boek 2, Titel 9. De in het handboek gestelde eisen beogen enerzijds duidelijkheid te bieden aan de instellingen zelf en anderzijds uniformiteit te bevorderen in de presentatie van de te leveren financiële gegevens.

## 3. Waarderingsgrondslagen

### 3.1. Algemeen

De waardering en bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Voorzover niet anders is vermeld, zijn de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben, ongeacht of ze tot ontvangsten of uitgaven hebben geleid. Baten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gereali-seerd. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het maken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

### 3.2. Criteria voor consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de financiële gegevens opgenomen van Stichting Het Rijksmuseum en van de groepsmaatschappijen waarin Stichting Het Rijksmuseum direct of indirect meer dan de helft van het stemgerechtigde kapitaal houdt of waarin Stichting Het Rijksmuseum op grond van aanvullende regelingen beschikt over de beslissende zeggenschap ter zake van het bestuur en het financiële beleid. De activa, passiva, resultaten en kasstromen van deze groepsmaatschappijen zijn in de consolidatie betrokken onder eliminatie van de onderlinge verhoudingen en transacties.

De opgenomen groepsmaatschappijen, gevestigd te Amsterdam, zijn:

- |                                  |                 |
|----------------------------------|-----------------|
| - Rijksmuseum Holding B.V.       | (deelname 100%) |
| - Rijksmuseum Merchandising B.V. | (deelname 100%) |
| - Rijksmuseum E-commerce B.V.    | (deelname 100%) |
| - Rijksmuseum Schiphol B.V.      | (deelname 100%) |

### 3.3. Omrekening van vreemde valuta

Vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de afwikkelingskoers. Uit de omrekening per balansdatum voortvloeiende koersverschillen worden opgenomen in de exploitatierekening.

### 3.4. Kunstcollectie

De kunstcollectie is eigendom van de Staat der Nederlanden en is daarom niet in de balans opgenomen. De collectie is ook niet verzekerd.

### 3.5. Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

#### 3.5.1. Immateriële vaste activa

De kosten van programmeren, vormgeven en overige bijkomende kosten inzake de Website Rijksmuseum, worden geactiveerd als "Website" tot ten hoogste de aan derden gedane uitgaven verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen vinden lineair plaats en zijn gebaseerd op een economische levensduur van 3 jaar.

#### 3.5.2. Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

De waarde en de resterende levensduur van de inventaris en de opstelling vaste presentatie collectie van voor de verzelfstandiging, alsmede die van de Philipsvleugel (begin 1996 overgedragen aan de Stichting Het Rijksmuseum) zijn gebaseerd op taxaties door onafhankelijke derden. Deze activa en hun afschrijvingen zijn overeenkomstig deze taxaties opgenomen.

#### 3.5.3. Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of lagere netto-opbrengstwaarde.

#### 3.5.4. Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijk gemaakte voorzieningen voor oninbaarheid. Deze voorzieningen zijn bepaald op basis van een beoordeling van de individuele vorderingen.

#### 3.5.5. Egalisatiereserve investeringsbijdragen

Ontvangen investeringssubsidies en bijdragen ten behoeve van de aanschaf van materiële vaste activa worden verantwoord onder de post egalisatiereserve investeringsbijdragen. Deze post valt vrij ten gunste van de exploitatierekening overeenkomstig de afschrijving op de met deze subsidies en bijdragen verkregen materiële vaste activa.

#### 3.5.6. Voorzieningen

De voorzieningen worden op nominale waarde gewaardeerd.

### 3.6. Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

#### 3.6.1. Buitengewone resultaten

Buitengewone baten en lasten vloeien voort uit handelingen en gebeurtenissen die zich onderscheiden van de normale bedrijfsactiviteiten en zijn derhalve van incidentele aard.

#### 3.7. Stelselwijziging waarderingsgrondslagen

Tot en met het boekjaar 2000 werden de onderdelen van de subsidie, de schenkingen en overige bijdragen die bestemd waren voor kunstaankopen, niet in de exploitatierekening verantwoord, en rechtstreeks aan het bestemmingsfonds kunstaankopen toegevoegd. De kunstaankopen werden rechtstreeks betaald uit dit bestemmingsfonds. Met ingang van het boekjaar 2001 worden deze bedragen verantwoord in de exploitatierekening omdat hierdoor een beter inzicht ontstaat in de totale omvang van de exploitatie. De bedragen verkregen van derden ten behoeve van kunstaankopen die ultimo boekjaar nog niet zijn besteed aan de verwerving van kunstaankopen, worden ultimo boekjaar toegevoegd aan het bestemmingsfonds kunstaankopen. Bij aankoop van kunstvoorwerpen in latere jaren, vallen deze bedragen vrij ten gunste van de exploitatie. Deze mutatie in het bestemmingsfonds kunstaankopen wordt separaat verantwoord in de exploitatierekening. De invloed op het resultaat en vermogen van deze stelselwijziging is nihil. De vergelijkende cijfers 2000 zijn aangepast aan de met ingang van het boekjaar 2001 gehanteerde systematiek.

### Toelichting op de geconsolideerde balans

Immateriële vaste activa (bedragen x € 1.000)	Website
<i>Stand 1 januari</i>	
Aanschafwaarde	152
Cumulatieve afschrijvingen	-53
	<hr/>
<i>Boekwaarde 1 januari</i>	99
<b>Mutaties boekjaar</b>	
Investerings	0
Afschrijvingen	-50
	<hr/>
<i>Stand per 31 december</i>	-50
Aanschafwaarde	152
Cumulatieve Afschrijvingen	-103
	<hr/>
<i>Boekwaarde 31 december</i>	49

Materiële vaste activa (bedragen x € 1.000)	Vooruit- betaald op materiële vaste activa	Verbouwingen	Inventaris, apparatuur en inrichting	Museale inventaris	Overige vaste bedrijfs- middelen	Totaal
<i>Stand 1 januari</i>						
Aanschafwaarde	129	11.339	10.995	1.207	41	23.711
Cumulatieve afschrijvingen	0	-4.982	-8.723	- 530	-18	-14.253
<i>Boekwaarde 1 januari</i>	129	6.357	2.272	677	23	9.458
<b>Mutaties boekjaar</b>						
Investeringen	-109	392	295	0	0	578
Afschrijvingen	0	-1.242	-513	-130	-10	-1.895
	-109	-850	- 218	-130	-10	-1.317
<i>Stand per 31 december</i>						
Aanschafwaarde	20	11.731	11.290	1.207	41	24.289
Cumulatieve afschrijvingen	0	-6.224	-9.236	-660	-28	-16.148
<i>Boekwaarde 31 december</i>	20	5.507	2.054	547	13	8.141

De verzekerde waarde ultimo 2001 bedraagt € 12.395.000.

Tussen oktober 2003 en zomer 2004 zullen naar verwachting een groot deel van de vaste activa (verbouwingen) buiten gebruik worden genomen. Conform het Financieel Plan 2001-2008 zal op dat moment een eenmalige afschrijving van de boekwaarden plaatsvinden.

Financiële vaste activa (bedragen x € 1.000)	Wachtgeld- fonds	Geactiveerde rente	Totaal financiële vaste activa
<i>Stand 1 januari</i>	277	548	825
<b>Mutaties boekjaar:</b>			
Betaalde wachtgelden 2001	-62	0	-62
Afschrijving op geactiveerde rente	0	-182	-182
	-62	-182	-244
<i>Stand per 31 december</i>	215	366	581

#### *Geactiveerde rente*

In het boekjaar 2000 zijn bij akte d.d. 15.06.2000, een langlopende vordering op het Ministerie van VROM en een hypotheek in verband met een verbouwing van de Druckervleugel (Philipsvleugel), overgedragen aan het Ministerie van Financien. Na deze transactie resteerde per saldo de nog verschuldigde rente op de hypotheek. Afschrijving op deze resterende post "geactiveerde rente" geschiedt conform het schema van de verschuldigde rente, behorende bij de overgedragen hypotheek.

#### *Wachtgeldfonds*

De post wachtgeldfonds betreft een langlopende vordering op Stichting Wachtgeld Rijksgesubsidieerde Musea. Deze stichting werd opgericht op 20 juli 1995. Zij stelt zich ten doel het verkrijgen en beheren van gelden die van de overheid zijn verkregen en het (doen) uitbetalen van een wachtgeld of uitkering aan ex-werknemers van verzelfstandigde rijksmusea. De maximale vergoeding aan Stichting Het Rijksmuseum bedraagt € 360.866. De uitbetaalde en bij het fonds te claimen wachtgelden worden op deze post in mindering gebracht en voor zover deze nog niet zijn uitgekeerd door het fonds worden deze bedragen verantwoord onder de kortlopende vorderingen.



Vorraden (bedragen x € 1.000)	31 december 2001	2000
Voorraad museumwinkels in eigen magazijnen	471	343
Voorraad museumwinkels bij leveranciers	202	172
Voorraad winkel Museumplein	44	42
	<hr/>	<hr/>
	717	557
Vorderingen (bedragen x € 1.000)	31 december 2001	2000
Debiteuren	163	201
Vorderingen op gelieerde rechtspersonen	28	36
Belastingen en sociale premies	326	320
Pensioenen	0	1.495
Overige vorderingen	910	689
Overlopende activa	642	515
	<hr/>	<hr/>
	2.069	3.256
Liquide middelen		
De banktegoeden zijn direct opeisbaar. De stichting beschikt over een kredietfaciliteit bij de ABN AMRO Bank van € 1.361.341.		
Groepsvermogen (bedragen x € 1.000)	31 december 2001	2000
Stand 1 januari	5.176	4.768
Uit bestemming van het resultaat	318	408
	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	5.494	5.176

Het Ministerie van OCenW stelt, om ongewenste vermogensvorming middels subsidiegelden te voorkomen, een maximum aan de met de subsidie gerealiseerde exploitatieoverschotten. Gedurende een subsidieperiode mag maximaal tien procent van de totale subsidie over deze vierjaarsperiode worden "gereserveerd". Dit betekent een maximale reservering van circa € 5,44 miljoen. Exploitatieoverschotten uit een eerdere subsidieperiode worden meegenomen bij de beoordeling van de maximale reservering.

Hierbij dient opgemerkt te worden dat bij de berekening van de met de subsidie behaalde exploitatieoverschotten, rekening moet worden gehouden met de verhouding van de subsidieinkomsten ten opzichte van de totale inkomsten. Dit houdt in dat bij de berekening van de met de subsidie gerealiseerde exploitatieoverschotten, niet het gehele, maar slechts een gedeelte van het exploitatieoverschot wordt toegerekend aan de subsidie.

Ultimo 2001 geeft dit, uitgaande van de veronderstelling dat de subsidie van het Ministerie van OCenW circa 60% van de totale inkomsten uitmaakt gedurende de subsidieperiode en daarvoor, het volgende beeld:

(bedragen x € 1.000)	Exploitatieoverschot subsidie	Vrij ter beschikking	Totaal
Vermogen per 1 januari 1997	0	479	479
Exploitatieoverschot 1997	56	38	94
Exploitatieoverschot 1998	745	497	1.242
Inbreng Fusievermogen Rijksmuseum Stichting per 1 januari 1998	0	715	715
Exploitatieoverschot 1999	449	299	748
Inbreng Fusievermogen Stichting De Staalmeesters januari 1999	0	1.490	1.490
Exploitatieoverschot 2000	245	163	408
Exploitatieoverschot 2001	191	127	318
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	1.686	3.808	5.494

Uit deze opstelling blijkt dat het exploitatieoverschot dat aan de subsidie kan worden toegerekend, ruim onder de 10% norm ligt.

Bestemmingsfonds kunstaankopen (bedragen x € 1.000)	31 december 2001	2000
Stand 1 januari	427	34
Bij: Ontvangen bedragen		
- De SponsorBingo Loterij	1.532	2.334
- Overige bijdragen en schenkingen t.b.v. kunstaankopen	913	1.353
	<hr/>	<hr/>
	2.445	3.687
Af: Kunstaankopen		
- Aankoop kunstvoorwerpen	-1.899	-4.202
- Eigen middelen subsidie OCenW	340	340
- Eigen middelen uit opbrengst museumwinkels	0	568
	<hr/>	<hr/>
	-1.559	-3.294
	<hr/>	<hr/>
Mutatie bestemmingsfonds kunstaankopen	886	393
	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	1.313	427

In verband met de VUT- en pensioenproblematiek is in 2001 het vaste bedrag uit de winkelexploitatie van € 568.000 niet meer gedoteerd aan het bestemmingsfonds kunstaankopen. Naar het zich laat aanzien zal dit ook de komende jaren niet kunnen gebeuren en komt het aankoopbudget voor kunstvoorwerpen hierdoor onder druk te staan.

Naar verwachting zal eind maart 2002 nog een bedrag van circa € 363.000 als afrekening 2001 worden ontvangen van de SponsorBingo Loterij ten behoeve van het bestemmingsfonds kunstaankopen. Begin januari 2002 zijn drie schilderijen van Jordaens verworven voor een bedrag van € 5,6 miljoen. Medio april zal een representatief deel van de wapencollectie van Visser worden verworven voor een bedrag van € 4,5 miljoen.

Egalisatiereserve investeringsbijdragen (bedragen x € 1.000)	Inrichting Het <i>Nieuwe</i> Rijksmuseum	Verbouwing Drucker- vleugel (Philipsvleugel)	Inventaris, apparatuur en inrichting	Museale inventaris	Totaal
<i>Stand 1 januari</i>	0	4.746	948	409	6.103
Aankopen materiële vaste activa uit Philips Barthers	0	0	68	0	68
Ontvangen investeringsbijdragen	2.269	0	0	0	2.269
Toevoeging ontvangen rente	38	0	0	0	38
Vrijval ten gunste van exploitatierekening	0	-949	-117	-65	-1.131
<i>Stand per 31 december</i>	2.307	3.797	899	344	7.347

Voorzieningen (bedragen x € 1.000)	VUT	Huisvesting	Wachtgeld	Suppletie- en afkoop- regelingen	Herstruc- turering bedrijfs- processen	Totaal
<i>Stand 1 januari</i>	0	681	544	703	1.167	3.095
Overgeboekt van kortlopende schulden	1.590	0	0	0	0	1.590
Overboeking	0	0	0	634	-634	0
Dotatie boekjaar	928	227	2	0	0	1.157
Aangewend in boekjaar	0	0	-71	-131	-295	-497
Vrijval ten gunste van resultaat	0	0	0	-195	-16	-211
<i>Stand per 31 december</i>	2.518	908	475	1.011	222	5.134

### Personeelsverplichtingen: wachtgeld en suppletie- en afkoopregelingen

Deze voorzieningen betreffen de geschatte verplichtingen voor wachtgeld en suppletie- en afkoopregelingen personeel. Deze voorzieningen hebben een langlopend karakter.

### Herstructurering bedrijfsprocessen

De voorziening herstructurering bedrijfsprocessen is gevormd voor de geschatte kosten van herstructurering van diverse bedrijfsprocessen. De hiermee gepaard gaande lasten zijn verantwoord als buitengewone lasten. De voorziening heeft een langlopend karakter.

### Huisvesting

De dotaties aan de voorziening huisvesting vinden plaats conform het hiervoor in het Financieel Plan 2001-2008 genoemde schema. Volgens dit schema zal het saldo ultimo 2005 € 2,3 miljoen bedragen. Dit zal worden aangewend ter dekking van de bijdrage van het Rijksmuseum van € 27,2 miljoen voor de inrichtingskosten van Het *Nieuwe* Rijksmuseum.

### VUT

De voorziening VUT betreft de geschatte kosten van uitkeringen aan voormalige werknemers die reeds deelnemen aan de VUT-regeling zoals genoemd in de CAO verzelfstandigde Rijksmusea en de geschatte kosten van uitkeringen aan werknemers die momenteel nog in dienst zijn bij Stichting Het Rijksmuseum en die tijdens de herstructurering hebben verklaard deel te gaan nemen aan de VUT-regeling volgens de toen geldende rechten en plichten.

Aangezien de kosten na 2001 die samenhangen met de overgangsregeling van VUT naar prepensioen (voor de Rijksmusea in zijn geheel en de consequenties voor de individuele Rijksmusea) bij het opstellen van de jaarrekening nog onvoldoende konden gekwantificeerd, is hiervoor in de jaarrekening geen voorziening opgenomen. Tevens zullen met de nog aan te wijzen uitvoeringsorganisatie van de overgangsregeling afspraken moeten worden gemaakt met betrekking tot de financiering van deze kosten.

Kortlopende schulden (bedragen x € 1.000)	31 december 2001	2000
Belastingen en sociale premies	223	311
SFP backservice pensioenen en overdrachtwaarden	220	1.790
Crediteuren	1.314	1.598
Overige schulden	459	309
Overlopende passiva	13.499	4.039
	<u>15.715</u>	<u>8.047</u>

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

#### Huurverplichtingen

Met de Dienst Domeinen was een contract gesloten voor de huur van de gebouwen van de Stichting Het Rijksmuseum van € 1,2 miljoen per jaar (ingangdatum 1 juli 1995, looptijd 20 jaar). De overeenkomst zal in 2002, met terugwerkende kracht tot 1 januari 2001, worden ontbonden en omgezet in een gebruiksovereenkomst en een servicecontract met de Rijksgebouwendienst. De jaarlijkse huur (inclusief servicekosten) bedraagt € 8,1 miljoen.

#### Subsidie

Voor de Cultuurnotaperiode 2001-2004 is door het Ministerie van OCenW aan Stichting Het Rijksmuseum een totaal bedrag aan subsidie verleend van € 23,2 miljoen per jaar.

#### Toelichting op de geconsolideerde functionele exploitatierekening

##### Baten

(Bedragen x € 1.000)	2001 (uitkomst)	2001 (begroting)	2000 (uitkomst)
Directe opbrengsten			
Inkomsten uit entreegelden en museumjaarkaart	5.532	5.820	7.660
Directe sponsoring	342	379	669
Inkomsten avondontvangsten en horecaexploitatie	440	332	563
Bijdragen inzake kunstaankopen	2.445	2.042	3.687
Inkomsten uit verkopen winkels	1.567	1.732	1.943
Overige directe opbrengsten	456	359	1.189
	<u>10.782</u>	<u>10.664</u>	<u>15.711</u>
Indirecte opbrengsten			
Indirecte sponsoring	105	199	60
Overige indirecte opbrengsten	149	122	74
	<u>254</u>	<u>321</u>	<u>134</u>
Bijdragen			
Subsidie Ministerie OCenW	23.697	16.926	15.831
Vrijval subsidie OCenW t.b.v. Philipsvleugel	23	23	23
Vrijval egaliseringsreserve investeringsbijdragen	1.018	971	1.362
Overige subsidies en bijdragen	5	23	12
	<u>24.743</u>	<u>17.943</u>	<u>17.228</u>



## Lasten

(Bedragen x € 1.000)

	2001 (uitkomst)	2001 (begroting)	2000 (uitkomst)
<b>Beheerslasten</b>			
Directie en administratie	5.849	6.351	5.834
Gebouwen en terreinen	13.239	6.433	6.424
Bewaking en beveiliging	5.061	4.569	5.008
	<b>24.149</b>	<b>17.353</b>	<b>17.266</b>
<b>Collectiefunctie</b>			
Collectievorming	4.864	5.470	7.085
Bureau Collecties	1.437	1.581	1.380
Onderzoek en documentatie	218	150	154
Conservering en restauratie	229	181	131
	<b>6.748</b>	<b>7.382</b>	<b>8.750</b>
<b>Publieksfunctie</b>			
Projecten en tentoonstellingen	1.483	1.657	4.013
Afdeling museuminrichting	617	568	531
Educatie & Publieksinformatie	1.472	1.537	1.509
	<b>3.572</b>	<b>3.762</b>	<b>6.053</b>
<b>Buitengewone baten</b>			
Vrijval afkoop- en suppletiereregelingen	195	0	0
Ontvangen schadeuitkering beschadiging schilderij	98	0	0
Wachtgeldfonds	0	0	361
Vrijval gereserveerde OZB 1997 tot en met 1999	0	0	314
Overige baten voorgaand jaar	135	0	236
	<b>428</b>	<b>0</b>	<b>911</b>
<b>Buitengewone lasten</b>			
Dotatie voorziening herstructurering bedrijfsprocessen	0	0	618
Aanvulling tekort SFP pensioenen & VUT	814	454	749
Overige lasten voorgaand jaar	55	0	40
	<b>869</b>	<b>454</b>	<b>1.407</b>

## Overige gegevens met betrekking tot de personele lasten

Het gemiddeld aantal personeelsleden in 2001 op fulltime basis bedroeg 340 (2000: 353).

*De personele kosten bestaan uit:*

(Bedragen x € 1.000)

	2001 (uitkomst)	2001 (begroting)	2000 (uitkomst)
Lonen en salarissen	11.073	11.503	11.128
Sociale lasten	1.621	1.874	1.654
Pensioenlasten	1.128	1.159	1.134
Inhuur derden/uitzendkrachten	788	227	1.069
	<b>14.610</b>	<b>14.763</b>	<b>14.985</b>

## Stichtingsbalans

(na bestemming exploitatiesaldo)

(bedragen x € 1.000)	31 december 2001	31 december 2000
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	49	99
Materiële vaste activa	8.141	9.458
Financiële vaste activa	581	825
	<u>8.771</u>	<u>10.382</u>
Vlottende activa		
Vorraden	673	515
Vorderingen	2.310	3.411
Liquide middelen	23.369	8.609
	<u>26.352</u>	<u>12.535</u>
Af: kortlopende schulden	15.714	8.054
Werkkapitaal	<u>10.638</u>	<u>4.481</u>
Te financieren vermogen	<b>19.409</b>	<b>14.863</b>
Eigen vermogen	5.494	5.176
Bestemmingsfonds kunstaankopen	1.313	427
Egalisatiereserve investeringsbijdragen	7.347	6.103
Voorzieningen	5.255	3.157
Financierend vermogen	<u>19.409</u>	<u>14.863</u>

## Stichtingsexploitatierkening

(bedragen x € 1.000)

	2001 (uitkomst)	2001 (begroting)	2000 (uitkomst)
Resultaat deelnemingen	-59	42	-9
Overige baten en lasten	377	71	417
Exploitatiesaldo	<u>318</u>	<u>113</u>	<u>408</u>

## Toelichting op de Stichtingsbalans

**Algemeen**

De grondslagen voor de waardering van de activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat zijn gelijk aan de waarderingsgrondslagen vermeld in de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

**Financiële vaste activa**

Deelnemingen waarop invloed van betekenis kan worden uitgeoefend zijn gewaardeerd tegen de netto-vermogenswaarde.

## Voorzieningen

(bedragen x € 1.000)

	31 december 2001	2000
VUT	2.518	0
Huisvesting	908	681
Wachtgelden	475	544
Suppletie- en afkoopregelingen	1.011	703
Herstructurering bedrijfsprocessen	222	1.167
Voorziening deelneming	121	62
	<u>5.255</u>	<u>3.157</u>

De voorziening deelneming betreft het negatief vermogen ultimo 2001 van de vennootschap Rijksmuseum Holding B.V. Voor de mutaties in de overige voorzieningen wordt verwezen naar de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening.

## Overige gegevens

## Accountantsverklaring

Wij hebben het in dit verslag opgenomen financieel overzicht van Stichting Het Rijksmuseum te Amsterdam over 2001 gecontroleerd. Dit financieel overzicht is ontleend aan de door ons gecontroleerde jaarrekening 2001 van Stichting Het Rijksmuseum te Amsterdam. Bij die jaarrekening hebben wij op 25 maart 2002 een goedkeurende accountantsverklaring verstrekt.

Dit financieel overzicht is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de directie en de Raad van Toezicht van de Stichting. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake het financieel overzicht te verstrekken.

Wij zijn van oordeel dat dit financieel overzicht op alle van materieel belang zijnde aspecten in overeenstemming is met de jaarrekening waaraan deze is ontleend. Voor een beter inzicht in de financiële positie en de resultaten van de Stichting en de reikwijdte van onze controle, dient het financieel overzicht te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening, waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij verstrekte accountantsverklaring.

Den Haag, 25 maart 2002

Deloitte & Touche Accountants

## Voorstel bestemming exploitatiesaldo

De directie heeft besloten het exploitatiesaldo 2001 ad € 318.000 toe te voegen aan de vrije reserves. Dit voorstel is reeds verwerkt in de balans ultimo 2001.

## Meerjarenoverzicht

(Bedragen x € 1.000)

	2001	2000	1999	1998
<b>Resultaten</b>				
Entreegelden	5.532	7.662	6.385	6.115
Winkels	2.473	3.438	2.977	2.627
Fotodienst	167	180	181	184
Sponsoring	447	729	982	434
Bijdrage inzake kunstaankopen	2.445	3.687	1.659	763
Subsidie OCenW	23.697	15.830	15.330	14.775
Vrijval egalisatiereserve	1.018	1.363	1.437	586
Overige opbrengsten	906	1.680	927	934
<b>Totaal opbrengsten</b>	<b>36.685</b>	<b>34.569</b>	<b>29.878</b>	<b>26.418</b>
<b>Laasten</b>				
Personeelslasten	14.610	14.985	14.346	13.803
Inkoop winkels	906	1.497	1.130	950
Afschrijvingen vaste activa	1.946	2.186	2.105	1.029
Lasten collectie- en publieksfunctie	2.724	4.978	3.130	2.949
Kunstaankopen	1.899	4.202	2.671	1.536
Huisvestingslasten	10.503	3.144	2.615	2.485
Overige lasten	2.787	2.574	2.298	2.066
<b>Totaal lasten</b>	<b>35.375</b>	<b>33.567</b>	<b>28.296</b>	<b>24.818</b>
<b>Saldo uit gewone bedrijfsuitvoering</b>				
Financiële baten en lasten	335	294	108	304
<b>Saldo uit gewone bedrijfsuitvoering</b>	<b>1.645</b>	<b>1.297</b>	<b>1.690</b>	<b>1.904</b>
<b>Buitengewone baten en lasten</b>				
Buitengewone baten en lasten	-441	-496	-1.046	-527
<b>Saldo uit bedrijfsuitvoering</b>	<b>1.204</b>	<b>801</b>	<b>644</b>	<b>1.377</b>
<b>Mutatie bestemmingsfonds kunstaankopen</b>				
Mutatie bestemmingsfonds kunstaankopen	-886	-393	104	-135
<b>Exploitatiesaldo</b>	<b>318</b>	<b>408</b>	<b>748</b>	<b>1.242</b>



	2001	2000	1999	1998
<b>Vermogen</b>				
Vaste activa	8.771	10.382	13.726	4.597
Vlottende activa	26.232	12.466	12.400	9.863
Kortlopende schulden	15.715	8.047	7.718	6.355
Eigen Vermogen	5.494	5.176	4.768	2.529
Bestemmingsfonds kunstaankopen	1.313	427	34	139
Egalisatiereserve	7.347	6.103	7.489	2.362
Voorzieningen	5.134	3.095	2.918	3.042
Langlopende schulden	0	0	3.199	33
Totaal vermogen	35.003	22.848	26.126	14.460
<b>Medewerkers (aantal)</b>				
Gemiddeld aantal medewerkers (FTE's)	340	353	351	376
Gemiddelde loonsom	40.653	39.370	38.313	36.091
<b>Bezoekers (aantal)</b>				
Totaal aantal bezoekers	1 015.561	1.146.438	1 310.497	1 229.445
Nationaal	366.389	585.815	508.498	593.463
Internationaal	649.172	560.623	801.999	635.982
Betalende bezoekers	856.190	1 088.821	1 245.265	1 184.066
Gratis bezoek	159.371	57.617	65.232	45.379
Schoolverband	27.941	31.852	56.993	47.990
Bezoekers MJK	135.338	212.449	224.191	206.679
Jeugd tot 18 jaar	142.602	150.181	176.182	159.709
<b>Kengetallen (in %)</b>				
Subsidie OCenW/totale baten	64,6	45,8	51,3	55,9
Personeelslasten/subsidie OCenW	61,7	94,7	93,6	93,4
Personeelslasten/totale lasten	41,3	44,6	50,7	55,6
Vlottende activa/kortlopende schulden	166,9	154,9	160,7	155,2
Eigen vermogen/totaal vermogen	15,7	22,7	18,2	17,5
Brutomarge winkels	63,4	56,5	62,0	63,8

## Samenstelling Raad van Toezicht

Mr. J.M. Hessels, voorzitter  
 Voorzitter van de Raad van Commissarissen van Euronext N.V.  
 Mw. Prof. mr. I.P. Asscher-Vonk  
 Hoogleraar sociaal recht aan de Katholieke Universiteit Nijmegen  
 Prof. dr. J.R. Glasz  
 Van Doorne, advocaten en notarissen en  
 Hoogleraar Corporate Governance aan de Universiteit van Amsterdam  
 N. MacGregor  
 Directeur van The National Gallery, London (tot mei 2002)  
 Directeur van The British Museum, London (vanaf augustus 2002)  
 Mw. Drs. P.M. Noordervliet-Bol  
 Auteur  
 Dr. H.H.F. Wijffels  
 Voorzitter van de Sociaal-Economische Raad

## Rooster van aftreden

	Benoemd in	Herbenoemd in	Volgende herbenoeming in	Maximale zittingstermijn tot
Prof. mr. I.P. Asscher-Vonk	1997	2001	2004	2005
Prof. dr. J.R. Glasz	1995	1998 en 2001	-	2003
Mr. J.M. Hessels	1995	1998 en 2001	-	2003
N. MacGregor	1995	1998 en 2001	-	2003
Drs. P.M. Noordervliet-Bol	1999	-	2002	2007
Dr. H.H.F. Wijffels	1999	-	2002	2007

## Auteurs

*Interview met Antonio Cruz*

Hans Ibelings, journalist

*Fotografie in het Rijksmuseum*

Erik Spaans, journalist

*Interview met de founder en de hoofdsponsor*

Chris van de Wetering, journalist

*Verzameld in Italië*

Ger Luijten, Hoofd Prentenkabinet

*Drie Antwerpse portretten uit 1635*

Jan Piet Filedt Kok, Hoofd afdeling Schilderkunst

*Een zilveren ensemble uit de 19<sup>de</sup> eeuw*

Jan Rudolph de Lorm, Hoofd tentoonstellingen

*De gouverneur van Elmina en zijn echtgenote*

Kees Zandvliet, Hoofd afdeling Nederlandse Geschiedenis

## Illustraties tussenbladen

Allegorieën van Gerard de Lairese verworven in 1970

van J.C. Hottinguer

Gerard de Lairese (1675-1683)

Allegorie op de Rijkdom (detail)

Doek 288 x 153 cm

Inv. Nr SK-A-4174

Gerard de Lairese (1675-1683)

Allegorie op de Milddadigheid (detail)

Doek 288 x 160 cm

Inv. Nr SK-A-4175

Gerard de Lairese (1675-1683)

Allegorie op de Roem (detail)

Doek 288 x 152 cm

Inv. Nr SK-A-4178

## Eindredactie en samenstelling

Frans van der Avert, Rijksmuseum

## Redactie en realisatie

Paulien Rétel en Pia van de Wiel, Rijksmuseum

## Beeldredactie

Eva Kalis, Rijksmuseum

## Tekstredactie

Dr. K. Donker van Heel, Leiderdorp

## Ontwerp

Studio Roozen, Amsterdam

## Lithografie

Scanprofile, Oisterwijk

## Druk

Waanders Drukkers, Zwolle

## Omslag

Jacob Jordaens

(Antwerpen 1593-1678)

Portret van Catherina Behagel, 1635 (detail)

Portret van Magdalena de Cuyper, ca. 1635-1636 (detail)

Portret van Rogier le Witer, 1635 (detail)

Doek 152 x 118 cm

Verworven met steun van: SponsorBingo Loterij, St. Nationaal Fonds Kunstbezit, Vereniging Rembrandt (mede dankzij Prins Bernhard Cultuurfonds), Mondriaan Stichting, Ministerie van OCenW, VSB Fonds, Rijksmuseum Fonds, Jaffé-Pierson Stichting en H.B. van der Ven.